

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

«До захисту у ЕК допустити»

Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
д.ю.н., проф. Кодинець А.О.

(підпис)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

СИСТЕМА ПРАВА ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

студентки 2 року навчання
ОР «Магістр» заочної форми навчання
групи «ІТ-право»
спеціальність: 081 «Право»
Гонтар Діани Валентинівни

Науковий керівник:
Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права

д.ю.н., проф. Кодинець А.О.

Рецензент:

ЗМІСТ

Магістерське завдання	3
Календарний план.....	4
Реферат	6
Анотація.....	8
Перелік умовних позначень.....	9
Вступ	10
Розділ 1. Право промислової власності у системі права інтелектуальної власності України	
1.1. Становлення та розвиток права промислової власності	15
1.2. Поняття та принципи права промислової власності	31
1.3. Місце та роль права промислової власності в системі права України..	43
1.4. Реформування національної системи правової охорони об'єктів промислової власності: напрями, проблеми, перспективи	48
Висновки до Розділу 1	60
Розділ 2. Система права промислової власності як його внутрішня організація	
2.1. Система права промислової власності та її структурні елементи	62
2.2. Патентне право як елемент права промислової власності	68
2.3. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг	86
2.4. Особливості правової охорони інших (нетрадиційних) об'єктів інтелектуальної власності.....	107
2.5. Євроінтеграційні засади розвитку національної системи охорони права промислової власності	128
Висновки до Розділу 2	137
Висновки.....	138
Список використаних джерел	149

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права
д.ю.н., проф. Кодинець А.О.
«__» _____ 2022 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Гонтар Діана Валентинівна, студентка 2 року заочної форми навчання ОР
«Магістр», освітня програма «Інтелектуальна власність»,
вибірковий блок «ІТ-Право»

1. **Тема роботи:** Система права промислової власності.
2. **Термін здачі роботи керівнику для підготовки відгуку:** 18.11.2022.
3. **Робота виконується на базі:** Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
4. **Теоретичне завдання:** аналіз спеціальної юридичної наукової літератури, джерел національного, міжнародного та іноземного права, практики його застосування судами України.
5. **Практичне завдання:** розробка шляхів вирішення наявних проблем правового регулювання дисциплінарної відповідальності державних службовців в Україні, в тому числі, через відповідні законодавчі зміни та застосування досягнень правозастосовної практики.
6. **Сфера застосування результатів роботи:** подальша наукова розробка питань, ідей та пропозицій, висвітлених в роботі, нормотворча діяльність із вдосконалення чинного вітчизняного законодавства.
7. **Завдання вручено студенту:** 30.06.2022.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Завідувач кафедри
інтелектуальної власності та
інформаційного права

д.ю.н., проф. Кодинець А.О.

«__» _____ 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Гонтар Діана Валентинівна, студентка 2 року заочної форми навчання ОР
«Магістр», освітня програма «Інтелектуальна власність»,
вибірковий блок «ІТ-Право»

Тема роботи: Система права промислової власності.

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Розробка плану роботи та його погодження науковому керівникові	до 30.06.2022	07.09.2022
2.	Підбір і опрацювання наукової літератури, нормативних актів та судової практики за темою роботи	до 30.09.2022	20.09.2022
3.	Підготовка першого розділу роботи та подання його на перевірку науковому керівникові	до 15.10.2022	15.10.2022
4.	Підготовка другого розділу роботи та подання його на перевірку науковому керівникові	до 1.11.2022	14.11.2022
5.	Доопрацювання роботи на підставі зауважень наукового керівника	до 18.11.2022	18.11.2022

6.	Підготовка висновків до роботи	до 18.11.2022	18.11.2022
7.	Підготовка остаточного варіанту роботи та її технічне оформлення	до 18.11.2022	18.11.2022
8.	Підготовка реферату та анотацій	до 18.11.2022	18.11.2022
9.	Подання роботи на кафедру	до 18.11.2022	18.11.2022

Студентка

Гонтар Діана

РЕФЕРАТ

Магістерська робота – 167 с., використано джерел - 168.

КЛЮЧОВІ СЛОВА – інтелектуальна власність, промислова власність, винахід, патент, промисловий зразок, корисна модель, торговельна марка, комерційне найменування, географічне зазначення, компоновання напівпровідникових виробів.

ОБ’ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – відносини у сфері створення, використання та охорони об’єктів промислової власності.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – система права промислової власності.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ полягає у визначенні на підставі системного аналізу положень чинного вітчизняного, міжнародного та іноземного законодавства, актуальної судової практики, наукових концепцій та теорій, історичного досвіду правового регулювання зазначеного питання системи права промислової власності, її структурних елементів, його місця та ролі в системі права України, а також особливостей правової охорони окремих об’єктів промислової власності.

ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- аналіз процесу становлення та розвитку права промислової власності;
- дослідження питання поняття права промислової власності та його принципів;
- визначення ролі та місця права промислової власності в системі права України;
- аналіз напрямів, проблем та перспектив реформування національної системи правової охорони об’єктів промислової власності;
- дослідження системи права промислової власності та її структурних елементів;
- аналіз патентного права як елементу права промислової власності;
- дослідження системи правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг

- визначення особливостей правового регулювання нетрадиційних об'єктів інтелектуального права;
- визначення та аналіз євроінтеграційних засад розвитку національної системи охорони права промислової власності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ полягають в тому, що:

- магістерська робота є результатом комплексного дослідження та узагальнення стану нормативного регулювання питання системи права промислової власності з урахуванням актуального стану наукового дослідження зазначеного питання, актуальної судової практики та власних напрацювань автора наукової роботи;
- автором висловлено власні позиції щодо сутнісних ознак основних понять в межах інституту права промислової власності;
- автором висловлено власні, а також підтримано поширені в науковій літературі пропозиції щодо вдосконалення чинного вітчизняного законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності з метою приведення його в узгоджений стан, подолання колізій та прогалин правового регулювання, забезпечення єдності судової практики.

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ – подальша наукова розробка питань, ідей та пропозицій, висвітлених в роботі, нормотворча діяльність із вдосконалення чинного законодавства.

Abstract

Hontar Diana. System of industrial property law. Thesis for a master's degree. The Department of Intellectual Property and Information Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv. 2022.

The scientific work is devoted to the issue of the system of industrial property law, its structural components and features of legal regulation of individual objects of industrial property. The work examines the main concepts of the field of industrial property, analyzes the issue of the unification of domestic and international terminology in this field. The place and role of industrial property law in the legal system of Ukraine is defined.

In addition, the work examines the historical stages of the establishment and development of industrial property rights in Ukraine and abroad. Considerable attention is also devoted to the issue of directions and prospects for reforming the national system of legal protection of industrial property objects, and the problems of such reform. The current state of the European integration processes of the development of the national system of protection of industrial property rights in accordance with the requirements and standards of the law of the European Union is analyzed.

Перелік умовних позначень

ВОІВ	Всесвітня організація інтелектуальної власності
НОІВ	Національний орган інтелектуальної власності
ВС	Верховний Суд
КГС ВС	Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду
ВГСУ	Вищий господарський суд України
ЦК України	Цивільний кодекс України
ГК України	Господарський кодекс України
ЄС	Європейський союз
Угода ТРІПС	Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності
Паризька конвенція	Паризька конвенція з охорони промислової власності
Угода про асоціацію між Україною та ЄС	Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

Вступ

Актуальність теми. Ефективна національна система правової охорони промислової власності є однією із найважливіших передумов стрімкого та постійного економічного та технологічного розвитку держави, притоку інвестицій, а також слугує необхідним фундаментом для створення конкурентного бізнес-середовища, розвитку ринкової економіки тощо.

Закріплене Конституцією України право кожного на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а також гарантування свободи творчої та інтелектуальної діяльності заклали підвалини для формування сучасного, заснованого на загальнолюдських цінностях та орієнтирах, вітчизняного законодавства у сфері використання та правової охорони об'єктів промислової власності.

Взяті за результатами укладення та ратифікації Україною міжнародних угод зобов'язання у сфері правової охорони окремих об'єктів промислової власності дозволяють говорити про необхідність постійного вдосконалення чинного законодавства у цій сфері з урахуванням тенденцій економічного, політичного та соціального буття, появи нових об'єктів суспільних відносин, ускладнення уже відомих тощо.

Відповідно до статистичної інформації, наданої Укрпатентом, кількість заявок про реєстрацію об'єктів промислової власності щороку є неоднорідною. Так, у 2021 році порівняно з результатами 2020 року збільшилась кількість заявок на державну реєстрацію винаходів та торговельних марок, натомість суттєво зменшилась кількість поданих заявок на державну реєстрацію корисних моделей та промислових зразків¹.

Натомість, цьогоріч кількість поданих заявок на реєстрацію об'єктів промислової власності у порівнянні з минулорічними показниками зменшилась

¹ Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 2021 рік. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/2021-year-expert>

на 41%, а кількість зареєстрованих об'єктів промислової власності – майже на 22%¹.

Наведене свідчить, що навіть в умовах надання відсічі на збройну агресію російської федерації, запровадження обмежень воєнного стану, питання належної правової охорони об'єктів промислової власності залишається актуальним.

Метою наукової роботи є визначення на підставі системного аналізу положень чинного вітчизняного, міжнародного та іноземного законодавства, актуальної судової практики, наукових концепцій та теорій, історичного досвіду правового регулювання зазначеного питання системи права промислової власності, її структурних елементів, його місця та ролі в системі права України, а також особливостей правової охорони окремих об'єктів промислової власності.

Для досягнення в ході наукового дослідження зазначеної мети, необхідно виконати такі **завдання**, як:

- аналіз процесу становлення та розвитку права промислової власності;
- дослідження питання поняття права промислової власності та його принципів;
- визначення ролі та місця права промислової власності в системі права України;
- аналіз напрямів, проблем та перспектив реформування національної системи правової охорони об'єктів промислової власності;
- дослідження системи права промислової власності та її структурних елементів;
- аналіз патентного права як елементу права промислової власності;
- дослідження системи правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг
- визначення особливостей правового регулювання нетрадиційних об'єктів інтелектуального права;

¹ Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 9 місяців 2022 року. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/9mt-2022>

- визначення та аналіз євроінтеграційних засад розвитку національної системи охорони права промислової власності.

Об'єктом дослідження є відносини у сфері створення, використання та охорони об'єктів промислової власності.

Предмет наукового дослідження - система права промислової власності.

Методи дослідження. Методологічною основою наукової роботи є сукупність загальнофілософських та загальнонаукових методів дослідження. В основі роботи лежить діалектичний метод наукового пізнання, який сприяв розумінню об'єкта, предмета, мети і задач дослідження в контексті взаємообумовленості здобутків науки та потреб практики. Серед загальнонаукових методів наукового пізнання при підготовці наукової роботи було використано: 1) *історико-правовий* – за допомогою якого було досліджено генезу формування національної системи правової охорони об'єктів промислової власності; 2) *порівняльно-правовий* – який дозволив здійснити порівняльне дослідження окремих об'єктів промислової власності, зокрема, відмежувати винаходи від корисних моделей, торговельні марки від промислових зразків тощо; 3) *системно-структурний* – який був використаний автором роботи з метою аналізу та дослідження особливостей структурних елементів системи права промислової власності, їх зв'язків між собою; 4) *статистичний* - що був застосований при узагальненні матеріалів правозастосовної практики; 5) *формально-логічний і семантичний методи* – для розмежування понять і термінів, аналізу змістовного значення деяких правових категорій; б) *герменевтичний* – за допомогою якого було досліджено та розкрито сутність промислової власності та окремих об'єктів промислової власності тощо.

Науково-теоретичну основу магістерської роботи становлять праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Загалом слід відзначити, що система права промислової власності та окремі її структурні елементи є предметом наукового дослідження багатьох вчених-правознавців, серед яких слід виділити: В.Д. Базилевича, С.В. Бондаренка, Є.А. Булата, Ю.О. Гладь, В.В. Дергачової, Р.С. Кіріна, І.М. Коросташової, О.В. Кохановської, О.П. Орлюка, С.О. Пермінової,

О.П. Світличного, О.Д. Святоцького, П.М. Цибульова, К.Д. Янішевської, О. О. Ястремської та ін.

Особливе теоретичне значення мають праці таких вчених як: Т.В. Ярошевської (дисертація на здобуття звання доктора юридичних наук на тему «Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект», 2021; монографія «Проблеми охорони прав промислової власності в Україні», 2020), А.О. Кодинця (дисертація на здобуття звання кандидата юридичних наук на тему «Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України», 2006; монографія «Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг», 2007), І.Ф. Коваль (монографія «Господарсько-правове регулювання відносин у сфері промислової власності», 2013), К.В. Оверковського (дисертація на здобуття звання доктора філософії на тему: «Правове забезпечення введення прав промислової власності в господарський оборот», 2020), О.В. Сорвачова (дисертація на здобуття звання кандидата юридичних наук на тему «Охорона прав на промислові зразки в Україні», 2015), А.В. Чукаєвої (дисертація на здобуття звання кандидата юридичних наук на тему «Адміністративно-правова охорона прав об'єктів промислової власності в Україні», 2012) та ін.

Нормативну основу наукової роботи складають Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, закони України та інші нормативно-правові акти, що регламентують створення, використання та охорону об'єктів промислової власності.

Емпіричну основу наукової роботи складають матеріали судової практики, рішення окружних та апеляційних судів, листи та узагальнення судової практики, постанови Пленуму ВСУ, судова практика ВС, аналізи та узагальнення судової практики застосування чинного законодавства, підготовлені судами різних інстанцій тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором на основі наявного науково-теоретичного та нормативного масиву було вперше

детально проаналізовано питання системи права промислової власності загалом (а не особливості правового регулювання використання та охорони окремих об'єктів промислової власності) за чинним вітчизняним законодавством, за результатами якого, в тому числі, **запропоновано:**

- власне визначення поняття понять, які характеризують зазначену сферу суспільних відносин, окреслено їхні ознаки;
- власне бачення проблем правового регулювання у цій сфері;
- шляхи вдосконалення чинного законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості подальшої наукової розробки питань, ідей та пропозицій, висвітлених в роботі, напрацювання шляхів вирішення наявних проблем правового регулювання створення, використання та охорони об'єктів промислової власності, в тому числі, через відповідні законодавчі зміни та застосування досягнень правозастосовної практики.

Структура роботи. Магістерська робота складається з *двох розділів*: Розділу 1. «Право промислової власності у системі права інтелектуальної власності України» та Розділу 2. «Система права промислової власності як його внутрішня організація» - кожен з яких для ефективності наукового дослідження поділений *на відповідні пункти* (всього – *дев'ять*). В кінці кожного розділу наведені відповідні висновки, в кінці магістерської роботи відповідно до завдань наукового дослідження сформульовані *висновки*.

Розділ 1

Право промислової власності у системі права інтелектуальної власності України

1.1 Становлення та розвиток права промислової власності

Ще за часів античності сформувались перші погляди щодо необхідності створення умов для належного забезпечення недоторканості та охорони результатів інтелектуальної та творчої діяльності. В той час здебільшого йшлося про правову охорону таких результатів творчої діяльності як літературні твори, картини, скульптури. Творча праця високо цінувалась у Стародавній Греції та Римі, з огляду на що особи, що зазіхали на результати творчої діяльності інших осіб, могли бути піддані певним покаранням або загальному суспільному осуду. Однак в силу тодішніх уявлень про право приватної власності права автора на виготовлені ним об'єкти творчої діяльності часто залишались незахищеними¹.

Винаходи як певні об'єкти матеріального світу, чий процес створення прямо пов'язаний з інтелектуальною діяльністю людини, стали невід'ємним індикаторами соціального, економічного та ідеологічного розвитку тогочасного суспільства. Водночас, правова охорона винаходів була в першу чергу пов'язана із правовим режимом власності особи на певну створену нею особисто річ.

Також вже у той час торговці, ремісники почали значну увагу приділяти індивідуалізації результатів своєї роботи шляхом нанесення певних позначень, малюнків на свої вироби задля ідентифікації своєї особи з певними графічними зображеннями, знаками².

Уже в епоху Середньовіччя як окремі майстри, так і цехи, що стали основою ремісничого виробництва, часто користувались різноманітними позначеннями – цеховими знаками - для виділення своїх виробів з-поміж інших³.

¹ Козинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezorov/docs/> -

² Там само.

³ Там само.

Крім цього, в епоху Середньовіччя з метою певного унормування відносин у сфері творчої діяльності почали набувати поширення акти, що видавались вищою владою (князями, королями тощо), та іменувались привілеями. Привілеї посвідчували виключне (монопольне) право певної особи займатись, в тому числі, певного роду інтелектуальною (творчою) діяльністю. Такі привілеї в Англії видавались, наприклад, королівською владою у період з XII ст. по XVI ст., однак порядок їх видання не було регламентовано, а такі привілеї мали радше винятковий, аніж масовий характер¹.

Підставою для надання привілею могло бути винайдення нового способу вироблення певних виробів, виявлення корисних копалин, удосконалення певної наявної системи тощо, тобто будь-яка новація, яка могла принести прибуток (вигоду) особі, яка надає подібний привілей або державі загалом².

1474 року у Венеції було прийнято перше положення про привілеї «Парте Венеціана», що сучасними дослідниками у сфері інтелектуальної власності розглядається як перша спроба законодавчого регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності. При цьому, слід відзначити, що в зазначеному акті фактично мова йшла про патенти, оскільки видача передбачених ним привілеїв не залежала від волевиявлення королівської або будь-якої іншої верховної влади, а здійснювалась усіх охочим винахідникам. Згідно із вказаним актом кожен, хто створив винахід і довів його до практичного застосування, міг зареєструвати його і монопольно використовувати його протягом десятирічного строку, а ніхто інший без згоди автора такого винаходу ним користуватися не міг³.

Таким чином, вже у XV ст. у Венеції сформувались підвалини сучасного патентного права, які відображали достатньо прогресивний на той час рівень правової культури та думки.

¹ Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>

² Канарик Ю.С., Філоненко В.В. Особливості патентування секретних винаходів в Україні та аналіз зарубіжного досвіду. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/23.pdf

³ Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – 240 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153560/CD1093.pdf?sequence=1>

Згодом, із поширенням та розвитком промисловості, технічним оснащенням процесів виробництва в окремих розвинених на той час країнах (у тій же Англії, до прикладу) привілеї у формі патентних грамот набули значного поширення. Водночас, їх видача з боку королівської влади супроводжувалась численними зловживаннями, а тому наступним етапом становлення права промислової власності можна вважати обмеження свавільного видання верховною владою на власний розсуд безстрокових привілеїв на користування певними винаходами¹.

Так, уже у 1628 році було прийнято англійське Положення про монополії, яке мало на меті обмеження привілеїв монополій, які з моменту видання цього акту визнавались недійсними. Натомість запроваджувалось строкове (на чотирнадцять років) надання патентних грамот, тобто було закладено такі базиси патентного права як його строковість та виключність прав².

Статут королеви Анни, прийнятий на початку XVIII ст., дав можливість продовження строку виключного користування автором своєю новацією ще на чотирнадцять років та запровадив відповідальність за порушення виключних прав власника патентної грамоти³.

В Сполучених Штатах Америки ще у 1790 році було прийнято перший Патентний закон, який запровадив новий порядок та строки видачі патентів, відносини у сфері видачі яких до того часу регламентувались англійським законодавством. А вже 1836 року в Сполучених Штатах Америки було впроваджено патентну систему, яка фактично збережена і до цього часу⁴.

¹ Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – 240 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153560/CD1093.pdf?sequence=1>

² Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності. – Київ, 2005. URL: <https://buklib.net/books/27263/>

³ Віра Валле. Спадок Джеймса I та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі й просторі. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. – 216 с. URL: https://www.academia.edu/10798946/%D0%A1%D0%9F%D0%90%D0%94%D0%9E%D0%9A_%D0%94%D0%96%D0%95%D0%99%D0%9C%D0%A1%D0%90_%D0%86_%D0%A2%D0%90_%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%92%D0%98_%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%98_%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%90_%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87_%D0%92%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86_%D0%A3_%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%86_%D0%99_%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86

⁴ Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>

У Франції перший патентний закон було прийнято 1791 року. Відповідно до цього закону обмеженням прав людини розглядалось невизнання промислового винаходу власністю його творця¹.

Потужний промисловий стрибок другої половини XIX ст. – початку XX ст. та поширення ринкової економіки разом з активним розвитком інших сфер господарювання сприяли виникненню великої кількості підприємців та виробників, які в умовах конкуренції почали значну увагу приділяти індивідуалізації продуктів власного виробництва та вирізненню їх серед інших. Завданням держави було унормування відповідних відносин та забезпечення правової охорони володільців товарних знаків. Після нормативного закріплення кримінальної відповідальності за підробку товарних знаків, було унормовано цивільно-правові аспекти правової охорони товарних знаків у Франції у 1857 році, у Великій Британії у 1883 році, у Сполучених Штатах Америки в 1881 році².

Саме у XIX ст. виникло і набуло поширення у сучасному його значенні поняття «товарний знак»³.

Загалом слід відзначити, що друга половина XIX століття характеризується гострою дискусією навколо доцільності та ефективності патентної системи. Так, економісти, філософи, політики, торговці різних країн (в тому числі, Великої Британії) виступали за скасування патентної системи, аргументуючи свою позицію перевагами вільної торгівлі та конкуренції, та вбачаючи у патентах значну перешкоду активному економічному розвитку. Крім цього, відзначалось про значні витрати на утримання та адміністрування національних систем патентування. Деякі держави, як-от Нідерланди у 1869 році, навіть скасували закони про патенти⁴.

¹ Бошицький Ю.Л. Історико-правові аспекти охорони службових винаходів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23705/52-Boshytskyi.pdf?sequence=1>

² Романенко Д. Еволюція торговельної марки. URL: <https://romanenko.biz/ua/publikatsii/36-publications-tm-ua/83-evolyutsiya-torgovelnoji-marki>

³ Там само.

⁴ Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – 240 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153560/CD1093.pdf?sequence=1>

Однак за результатами віденської кризи 1873 року був скликаний Віденський конгрес з патентної реформи, який розробив декілька резолюцій і принципів, на яких повинна базуватися ефективна і корисна патентна система та став основою для подальших міждержавних контактів у сфері правової охорони об'єктів промислової власності¹.

Загалом, аналізуючи подальший процес становлення та розвитку права промислової власності слід підкреслювати особливе та чільне місце у ньому інтернаціоналізації (глобалізації) правової охорони промислової власності, що стала логічним наслідком інтеграційних процесів в тогочасному світі, активного розвитку міждержавних соціальних та економічних відносин, формування світової ринкової економіки та відкриття нових ринків збуту.

З метою певної уніфікації підходів до правової охорони об'єктів промислової власності у різних державах, створення міжнародної системи охорони промислової власності зазначені глобалізаційні правові процеси мали своїм наслідком підписання 20 березня 1883 року Паризької конвенції про охорону промислової власності (далі – Паризька конвенція). Паризька конвенція стала першим міжнародним актом, присвяченим питанню правової охорони промислової власності. Зазначена конвенція стала рамковим міжнародним актом, що закріпив нормативне визначення сфери промисловості, об'єктів промислової власності (детальніше буде розкрито в межах наступного пункту наукової роботи), принцип національного режиму правової охорони об'єктів промислової власності, загальні правила патентування, правової охорони товарних знаків та промислових зразків тощо. Крім цього, країнами-учасниками Паризької конвенції було утворено Союз по охороні промислової власності (далі – Союз). Закріплений Конвенцією національний режим правової охорони об'єктів промислової власності проголошував, що громадяни кожної країни Союзу користуються в усіх інших країнах Союзу тими ж привілеями, що надаються тепер чи будуть надаватися згодом відповідними законами власним

¹ Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – 240 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153560/CD1093.pdf?sequence=1>

громадянам, не обмежуючи при цьому прав, спеціально передбачених цією Конвенцією. Їх права будуть охоронятися так само, як і права громадян даної країни, і вони будуть користуватися тими ж законними засобами захисту від будь-якого посягання на їх права, якщо при цьому дотримуються умови та формальності, приписувані власним громадянам¹.

Крім цього, Паризька конвенція одним із своїх основних постулатів закріпила право пріоритету будь-якої особи, що належним чином подала заявку на патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок чи товарний знак в одній з країн Союзу, для подання заявки в інших країнах протягом дванадцяти місяців для патентів на винаходи та для корисних моделей і шести місяців для промислових зразків і товарних знаків².

До загальних правил, визначених Паризькою конвенцією у сфері правової охорони об'єктів промислової власності, можна віднести чинність виданого у країні-підписанті Конвенції патенту виключно в межах цієї держави та незалежність патентів (видача (відмова у видачі) патенту в певній країні-члені Союзу не тягне обов'язкової видачі (відмови у видачі) патенту в іншій країні-члені Союзу)³.

Попри те що Паризька конвенція визнавала товарні знаки об'єктами промислової власності, а, отже, закладала підвалини їх правової охорони, вже 14 квітня 1891 року була укладена Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (далі – Мадридська угода), якою, в тому числі, було створено Спеціальний союз з міжнародної реєстрації знаків. Наразі Мадридська угода передбачає можливість громадян кожної Договірної країни забезпечити в усіх інших країнах-учасницях цієї Угоди охорону своїх знаків, що застосовуються для товарів чи послуг і зареєстровані в країні походження, шляхом подання заяв на зазначені знаки до Міжнародного бюро інтелектуальної власності, згаданого в

¹ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123

² Там само.

³ Там само.

Конвенції, яка засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, при посередництві відомства зазначеної країни походження¹.

Сама Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, прийнята 14 липня 1967 року, також є одним із прикладів інтернаціоналізації та глобалізації відносин у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності (в тому числі, і промислової). Метою заснування ВОІВ було покращення взаєморозуміння та співробітництва між державами в інтересах їх взаємної вигоди на основі поваги суверенітету та рівності, з метою заохочення творчої діяльності та сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі, з метою модернізації та підвищення ефективності адміністрації Союзів при повній повазі та самостійності кожного з Союзів. Конвенція закріплює обсяг поняття «інтелектуальна власність». До завдань ВОІВ віднесено налагодження міжнародної взаємодії країн у сфері охорони об'єктів інтелектуальної власності, адміністрування міжнародними угодами, союзами тощо².

До інших міжнародних угод у сфері правової охорони промислової власності, спрямованих на уніфікацію правового регулювання та забезпечення єдності підходів у сфері правової охорони об'єктів промислової власності, з урахуванням яких значною мірою розвивається національне законодавство різних держав у цій сфері, можна віднести:

1) у сфері правової охорони винаходів: Страсбурзьку угоду про Міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 року³; Договір про патентну кооперацію (РСТ) від 19 червня 1970 року⁴; Договір про патентне право (PLT) від 01 червня 2000 року, метою якого, зокрема, є розроблення єдиної міжнародно-стандартизованої низки формальних вимог, гармонізованих з

¹ Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

² Ромашко А.С. Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності: Навч. посіб. / А.С. Ромашко, І.І. Верба, В.В. Пригода. – Вид.2-ге переробл. та доповн. / - К.: НТУУ "КПІ", 2015. – 186. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/28002/1/IV_Dogovory_27_05_15.pdf

³ Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001_#Text

⁴ Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001/#Text

Договором РСТ, для національних і регіональних патентних відомств¹; Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 року, підготовка та укладення якого були пов'язані з активним розвитком сфери мікробіології та численними труднощами, які виникали в процесі ідентифікації та визначення новизни мікроорганізмів²;

2) у сфері правової охорони промислових зразків: Локарнську угоду про заснування Міжнародної патентної класифікації від 8 жовтня 1968 року³; Гаазьку угоду про міжнародне депонування промислових зразків від 6 листопада 1925 року (Гаазький акт від 28 листопада 1960 року⁴ та Женевський акт від 2 липня 1999 року, відповідно до якого Гаазьку угоду про міжнародне депонування промислових зразків відтепер перейменовану в Гаазьку угоду про міжнародну реєстрацію промислових зразків⁵);

3) у сфері правової охорони торговельних марок: Ніццьку угоду про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 року (згодом переглянута та змінена)⁶; Віденську угоду про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків, прийняту 12 червня 1973 року⁷; Найробський договір про охорону олімпійського символу від 26 вересня 1981 року⁸; Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 року⁹; Сінгапурський договір про право товарних знаків, укладений 27 березня

¹ Договір про патентне право від 01 червня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002/

² Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039/#Text

³ Локарнська угода про заснування Міжнародної патентної класифікації від 8 жовтня 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b07#Text

⁴ Гаазький Акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 28 листопада 1960 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text

⁵ Женевський акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 2 липня 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_601#Text

⁶ Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066/print

⁷ Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 12 червня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h33#Text

⁸ Найробський договір про охорону олімпійського символу від 26 вересня 1981 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu81314?an=2&ed=1981_09_26

⁹ Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102/print

2006 року¹, та Правила до Сінгапурського договору про право товарних знаків²; Протокол до Мадридської угоди від 28 червня 1989 року³;

4) у сфері правової охорони зазначень походжень: Мадридську угоду про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів⁴; Лісабонську угоду про охорону найменувань місць походження та їхньої міжнародної реєстрації⁵.

До інших важливих міжнародних угод у сфері права промислової власності слід віднести Вашингтонський договір про інтелектуальну власність у відношенні інтегральних мікросхем⁶ та Угоду про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS)⁷. Остання серед іншого закріплює стандарти щодо наявності, сфери дії та використання прав інтелектуальної власності, зокрема, і щодо об'єктів промислової власності.

Окремим етапом формування права промислової власності слід виділяти створення певного загального європейського транскордонного та транснаціонального правового масиву у зазначеній сфері суспільних відносин, що, в першу чергу, пов'язано із діяльністю Європейського Союзу та його органів управління. Численні директиви Європейського Парламенту, рішення Ради ЄС, регламенти та резолюції становлять собою окремий пласт законодавства у сфері права промислової власності.

Таким чином, на думку автора магістерської роботи, етапи становлення права промислової власності можна охарактеризувати наступним чином:

¹ Сінгапурський договір про право товарних знаків від 27 березня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h54/print1324563710759816#Text

² Правила до Сінгапурського договору про право товарних знаків. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h58#Text

³ Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, прийнятий в Мадриді 28 червня 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583#Text

⁴ Ромашко А.С. Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності: Навч. посіб. / А.С. Ромашко, І.І. Верба, В.В. Пригода. – Вид.2-ге переробл. та доповн. / - К.: НТУУ "КПІ", 2015. – 186. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/28002/1/IV_Dogovory_27_05_15.pdf

⁵ Там само.

⁶ Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності: Навч. посіб./ А.С. Ромашко, І.І. Верба, В.В. Пригода - К.: НТУУ "КПІ", 2013. – 160. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3566/1/12-13-099.pdf>

⁷ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

№	Історична доба	Характерні особливості
I етап	Античність	Зародження окремих об'єктів промислової власності. Фактична відсутність правової охорони об'єктів промислової власності.
II етап	Середньовіччя	<p>Поширення безстрокових привілеїв як форми дозволу (часто виняткового) з боку верховної влади на зайняття певного роду діяльністю, звільнення від податків та мит тощо.</p> <p>Надання привілеїв здійснювалась на розсуд представників верховної влади обмеженому колу осіб.</p>
III етап	Новий час	Зародження перших систем патентування (офіційної реєстрації інших об'єктів права промислової власності) як способу правової охорони об'єктів права промислової власності. Видача патентів та свідоцтв здійснювалась без перевірки відповідності заявки певним критеріям та вимогам.
IV етап	Новий та Новітній час	Формування систем патентування за сучасним зразком (заснування адміністративних органів, ухвалення правил та критеріїв видачі патентів та свідоцтв, впровадження строків дієвості патентів та свідоцтв, зборів за їх видачу тощо).
V етап	Новий та Новітній час	<p>Глобалізація відносин у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальності власності (в тому числі, промислової).</p> <p>Укладення міжнародних угод з метою уніфікації підходів та правил у сфері</p>

		промислової власності. Створення міжнародних організацій для подальшого розвитку міждержавних зв'язків у цій сфері, забезпечення єдності підходів нормативного регулювання у цій сфері.
VI етап	Новітній час	Формування транскордонного права промислової власності в межах правової системи ЄС.
VII етап	Сучасність	Подальший розвиток права промислової власності через активний розвиток та досягнення сфери біотехнологій та цифрових трансформацій.

У свою чергу, аналізувати становлення правової охорони промислової власності на території України слід в контексті законодавства тих держав, до складу яких входили території України на певних історичних етапах.

Так, на території України, велика частина якої у XVIII-XIX ст.ст. перебувала у складі Російської імперії, відносини у сфері інтелектуальної власності в межах промисловості, зокрема, в частині порядку видачі і сфер та меж дії привілеїв, були регламентовані спочатку Правилами видачі привілеїв на відкриття фабрики (1723) (передбачали привілеї з невизначеними термінами для окремих осіб), а згодом Законом «Про привілеї на різні винаходи і відкриття в мистецтві і ремеслах» (1812), де мова йшла суто про винаходи і який встановлював порядок надання права на винахід та строки дії привілеїв (три, п'ять та десять років). Згідно з вказаним нормативним актом привілеї надавались міністром внутрішніх справ після формального розгляду заявки особи Державною думою. Описи винаходів підлягали офіційній публікації. Привілей мав строковий характер та видавався на платній основі¹.

¹ Інтернаціоналізація промислової власності. URL: <https://wikipedia.com.ua/1x972.html>

Водночас, в науковій літературі зародження патентного права в Російській імперії датують 1747 роком, коли під час отримання привілею на завод фарбників його власники попросили не розголошувати особливостей технологічного процесу їхнього виготовлення і отримали привілей на спосіб виготовлення фарб¹.

1833 року в Російській імперії було започатковано попередню експертизу винаходів, під яким з того часу почало вважатись нове та корисне вирішення певної задачі. На володільця винаходу покладался обов'язок його використання. З 1870 року почав діяти спеціальний державний орган, уповноважений на розгляд заявок про винаходи. Це фактично засвідчило перехід від середньовічної форми надання певних прав привілейованим особам на розсуд феодальної влади до капіталістичних патентів, що видавались будь-яким особам, що створили певну новачію за умови її відповідності певним критеріям².

Положенням про привілеї на винаходи та вдосконалення від 1896 року було утворено Комітет з технічних справ (в межах якого експертами розглядались заявки на винаходи) та реформовано існуючу систему видачі патентів: відтепер винахід повинен був належати до галузі промисловості, мати суттєву новизну та підлягати обов'язковому впровадженню після видачі обмеженого в терміні дії патенту (строком до 15 років). Володар привілею міг видавати ліцензію на винахід за життя і передавати його у спадок³.

Крім правового регулювання прав на винаходи та порядку видачі патентів на них, тогочасне законодавство Російської імперії закріплювало також правову охорону промислових зразків (Закон «Про право власності на фабричні рисунки і моделі» від 1864 року, який був частиною Статуту про промисловість Зводу законів Російської імперії). Згідно з вказаним законодавчим актом об'єктом охорони могли бути малюнки або моделі, призначені для відтворення у

¹ Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>

² Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>

³ Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. канд. наук: 12.00.01. - Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2009. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kult8xl-eKYJ:https://mydisser.com/dfiles/72540283.doc&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

фабричних або ремісницьких виробах. На момент подання заявки для реєстрації такі зразки повинні були бути невідомими. Правова охорона таких промислових знаків встановлювалась на строк до 10 років¹.

Закон від 1896 року про товарні знаки став фундаментом для подальшого формування радянського законодавства у сфері правової охорони зазначених об'єктів інтелектуальної власності².

Внаслідок революційних процесів на території України у 1917-1918 роках та проголошення незалежності України, розбудови української державності та формування ефективного державного апарату при Міністерстві торгівлі та промисловості розпочав свою роботу відповідний департамент, до повноважень якого входив розгляд заявок на встановлення правової охорони винаходів, товарних та фабричних знаків. В силу швидких державотворчих процесів на теренах тодішньої України у своїй діяльності відповідний орган керувався законодавством Російської імперії, однак в наукових колах відзначається, що саме тоді почали закладатись підвалини створення національної системи охорони промислової власності³.

Натомість після захоплення влади в Україні більшовицькими військами та під час перебування України у складі Радянського Союзу сформувався своєрідний правовий режим охорони промислової власності, характерною особливістю якого була видача авторських свідоцтв, відповідно до яких держава брала на себе обов'язки із впровадження винаходу (новації) в суспільно-економічне життя і фактично позбавляла автора винаходу будь-яких прав на нього. При цьому, зберігалась можливість отримання патенту на певний винахід, однак у зв'язку із труднощами у реалізації права на використання такого

¹ Довгань Г. В. Законодавство Російської імперії про охорону винаходів і його реалізація на українських землях (XVII-XIX ст.ст.) / Г. В. Довгань // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2008. – № 1. – С. 29 – 35. С. 31

² Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. канд. наук: 12.00.01. - Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2009. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kult8xl-eKYJ:https://mydisser.com/dfiles/72540283.doc&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

³ Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>

винаходу надалі, патент як форма, спосіб та інструмент правової охорони промислової власності майже не використовувався на практиці¹.

Спеціальне вітчизняне законодавство у сфері правової охорони об'єктів промислової власності почало формуватися уже після здобуття Україною незалежності.

Як слушно зазначають Ю.О. Гладь та Л.Л. Тарасенко, формування і розвиток вітчизняного законодавства у сфері охорони промислової власності можна умовно поділити на декілька етапів: перший етап (1991–2004 роки) – становлення вітчизняного законодавства щодо промислової власності; другий етап (2004–2014 роки) – розвиток національного законодавства у цій сфері, третій етап (2014 рік і до сьогодні) – гармонізація національного законодавства у сфері промислової власності з правом ЄС та вдосконалення законодавства з урахуванням розвитку цифрового середовища².

Так, першим законодавчим актом незалежної України у сфері правової охорони об'єктів промислової власності було Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, затверджене Указом Президента України від 18 вересня 1992 року № 479/92 (далі – Тимчасове положення). Зазначеним актом регулювалися майнові та пов'язані з ними особисті немайнові відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, правовою охороною та використанням винаходів, промислових зразків, товарних знаків і знаків обслуговування, а також відносини, пов'язані з визнанням прав автора раціоналізаторської пропозиції. Тимчасовим положенням визначались умови охороноспроможності об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій, умови авторства

¹ Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. канд. наук: 12.00.01. - Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2009. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kult8xl-eKYJ:https://mydisser.com/dfiles/72540283.doc&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

² Гладь Ю.О., Тарасенко Л.Л. Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. URL: http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2020-3-FP-Glado.Tarasenko_3.pdf

винаходу, порядок одержання охоронних документів на об'єкти промислової власності, порядок використання об'єктів промислової власності тощо¹.

Надалі вже 15 грудня 1993 року Верховною Радою України було прийнято пакет законів про охорону об'єктів промислової власності: Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (яким було засновано вітчизняну систему патентування), Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та Закон України «Про охорону прав на промислові зразки». Зазначені законодавчі акти, що були розроблені на основі чинних міжнародних актів у сфері права промислової власності з урахуванням кращих зарубіжних зразків правового регулювання зазначених питань були присвячені особливостям правового режиму вказаних об'єктів промислової власності.

Прийнята 28 червня 1996 року Конституція України остаточно засвідчила невід'ємність прав інтелектуальної власності, поставивши їх в один ряд із правом власності (стаття 41). Крім цього, статтею 54 Конституції України було гарантовано свободу наукової та технічної творчості, а також захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності².

16 червня 1999 року Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», яким визначались правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом³.

Важливе програмне значення мав Указ Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27 квітня 2001 року N 285/2001, яким з-поміж іншого було визначено необхідність здійснення організаційних, правових та економічних кроків для підписання Україною низки

¹ Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: Указ Президента України від 18 вересня 1992 року N 479/92. Збірник указів Президента від 30.09.1992 — 1992 р., № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92#Text>

² Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - Голос України - від 13.07.1996 — № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

³ Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року. - Голос України від 21.07.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

міжнародних угод у сфері охорони інтелектуальної власності, необхідність удосконалення чинного на той час законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності, зокрема, з урахуванням досвіду держав - членів Європейських Співтовариств, а також підвищення правової обізнаності населення щодо сфери інтелектуальної власності тощо¹.

Законодавцем також було здійснено кроки щодо криміналізації окремих діянь, які посягають на права інтелектуальної власності, зокрема у сфері промислової власності. Так, Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року встановив кримінальну відповідальність за незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти (стаття 177)².

Певною мірою підсумував тодішній стан суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності ухвалений 16 грудня 2003 року Цивільний кодекс України, Книга четверта якого присвячена правовому регулюванню інтелектуальної власності³.

Насамкінець, подальший розвиток права промислової власності в Україні здійснювався відповідно загальноєвропейських та загальносвітових тенденцій у цій сфері, що було обумовлено ратифікацією Україною великої кількості міжнародних угод у цій сфері, а також євроінтеграційними процесами в нашій державі, та буде детальніше розкритий в межах наступних пунктів наукової роботи.

¹ Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні: Указ Президента України від 27 квітня 2001 року N 285/200. Урядовий кур'єр від 05.05.2001 — № 79 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285/2001#Text>

² Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. – Голос України від 19.06.2001 — № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

³ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. - Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003 — 2003 р., № 40, стаття 356 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

1.2 Поняття та принципи права промислової власності

Всебічний та повний аналіз системи права промислової власності неможливий без ґрунтовного дослідження змісту та обсягу поняття «право промислової власності», його сутності та функціонального призначення, а також аналізу фундаментальних засад права промислової власності.

На думку автора магістерської роботи, категорію право промислової власності слід аналізувати, в тому числі, в контексті правового розуміння обсягу поняття промислова власність, оскільки вона виступає своєрідною сферою, в межах якої здійснюють правове регулювання норми відповідного правового масиву.

Термін «промислова власність» може бути проаналізований як в контексті законодавчого закріплення його змісту та обсягу, так і з урахуванням наукових підходів до його розуміння.

З огляду на визначальне місце міжнародно-правових актів у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності пропонується аналіз відповідного категоріального апарату починати із дослідження змісту таких актів.

Так, Паризька конвенція закріплює одразу два підходи до розуміння поняття промислова власність. По-перше, у ній встановлено належність певних об'єктів до об'єктів промислової власності, тобто зроблено акцент на визначення обсягу зазначеного поняття. Так, відповідно до пункту 2 статті 1 Конвенції об'єктами охорони промислової власності є патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та вказівки про походження чи найменування місця походження, а також припинення недобросовісної конкуренції.

Оскільки всі перераховані об'єкти промислової власності відповідно до Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, є також об'єктами інтелектуальної власності, під промисловою власністю слід розуміти певну частину власності інтелектуальної.

По-друге, Паризька конвенція характеризує промислову власність як певні суспільні відносини між окремими особами або ж як цінності, блага, з приводу яких окремі особи вступають у правовідносини. Так, пункт 3 статті 1 Конвенції проголошує, що промислова власність розуміється в найбільш широкому значенні і розповсюджується не тільки на промисловість і торгівлю у власному значенні слова, але також і на галузі сільськогосподарського виробництва і добувної промисловості та на всі продукти промислового чи природного походження, наприклад: вино, зерно, тютюновий лист, фрукти, худоба, копальні, мінеральні води, пиво, квіти, борошно.

Конвенція, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, та Угода ТРІПС також обмежуються виключно вказівкою на об'єкти промислової власності як різновид об'єктів інтелектуальної власності.

На противагу актам міжнародного права вітчизняне законодавство у сфері інтелектуального права майже не використовує термін «промислова власність», здебільшого обмежуючись виокремлення в межах переліку об'єктів інтелектуальної власності тих, що в традиції міжнародного права безапеляційно відносяться до об'єктів промислової власності.

Так, відповідно до статті 420 ЦК України об'єктами права інтелектуальної власності є, зокрема, літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

Натомість, у ГК України йдеться про об'єкти права інтелектуальної власності у сфері господарювання. Під ними законодавець розуміє винаходи та корисні моделі; промислові зразки; сорти рослин та породи тварин; торговельні марки (знаки для товарів і послуг); комерційне (фірмове) найменування;

географічне зазначення; комерційну таємниця; комп'ютерні програми; інші об'єкти, передбачені законом¹.

Таким чином, чинне господарське законодавство певним чином звужує перелік об'єктів права інтелектуальної власності, які використовуються в процесі господарювання, забезпечують його або є його предметом. При цьому, до таких об'єктів справедливо віднесено комп'ютерні програми, які не є промисловою власністю відповідно до актів міжнародного законодавства, не відповідають критеріям та ознакам об'єктів промислової власності.

У свою чергу, попри те, що в межах доктрини інтелектуального права зазначене поняття є предметом наукового дослідження багатьох вчених, однак наразі відсутній єдиний підхід до його трактування та розуміння.

За результатами проведеного узагальнення наукових підходів до розуміння промислової власності К. Оверковський відзначає, що промислову власність найчастіше ідентифікують як суспільні відносини, що складаються з приводу об'єктів промислової власності або ж як виключні права на зазначені об'єкти². Сам вчений під промисловою власністю схильний розуміти сукупність виключних прав на результати науково-технічної творчості, які використовуються у сфері господарювання³.

Натомість, І.Ф. Коваль під терміном «промислова власність» розуміє суспільні (виробничо-економічні) відносини, які виникають з приводу монопольного використання товаровиробником охоронюваних законом інтелектуальних (науково-технічних) рішень, ринкових ідентифікаторів у процесі організації і здійснення своєї господарської діяльності, а також щодо надання товаровиробниками такої можливості іншим зацікавленим особам⁴.

¹ Господарський кодекс України: Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV. - Голос України від 14.03.2003 — № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

² Оверковський К.В. Щодо визначення поняття «права промислової власності» / К. В. Оверковський // Правничий часопис Донецького університету. - 2019. - № 1. - С. 63-71. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pchdu_2019_1_10.

³ Оверковський К.В. Правове забезпечення введення прав промислової власності в господарський оборот: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Вінниця, ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9009>

⁴ Коваль І. Ф. Господарсько-правове регулювання відносин у сфері промислової власності: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2013. 640 с

Т. Ярошевська у своєму монографічному дослідженні погоджується з російськими вченими П. Меггсом та О.П. Сергєєвим у інтерпретації промислової власності як виключних прав, що реалізуються у сфері виробництва, торгівлі та надання послуг¹.

Словник Вебстера визначає промислову власність як права нематеріальної власності (наприклад, право власності на торговий знак, патент), пов'язані з сільським господарством, торгівлею та промисловістю².

Подібним чином визначають промислову власність О.Д. Святоцький та В.Л. Петрова, ідентифікуючи її як виключне право на використання певних нематеріальних ресурсів. За твердженням вчених, використання цього терміну не обов'язково повинно стосуватися безпосередньо промисловості³.

У посібнику ВОІВ відзначається, що інтелектуальна власність поділяється на дві сфери: промислову власність та авторське право. ВОІВ відзначає про коректність розуміння терміну «промислова власність», наведеного в Паризькій конвенції, адміністрування якої відноситься до компетенції організації. Крім цього, ВОІВ звертає увагу, що промислова власність існує у певних формах, під якими слід розуміти патенти на винаходи, промислові зразки, товарні знаки, фірмові найменування, географічні зазначення та інші. У всіх них більшою чи меншою мірою виявляються аспекти інтелектуальної творчої діяльності⁴.

Іншою важливою категорією, яка є допоміжною у встановленні змісту поняття право промислової власності, є поняття об'єктів промислової власності. Як уже зазначалось вище, об'єкти промислової власності є не тільки благами та цінностями, з приводу яких учасники цієї сфери суспільних відносин вступають

¹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. URL:

https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6057/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf

² Industrial property. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/industrial%20property>

³ Інтелектуальна власність: словник-довідник у 2 т. / за ред. О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. Т. 2: Промислова власність. 272 с.

⁴ Understanding Industrial Property: World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4080>

у них, але й певною мірою слугують для визначення сфери (меж) поширення правового впливу (регулювання) права промислової власності.

Саме чітке визначення об'єктів промислової власності дозволяє ефективно проаналізувати систему права промислової власності.

Про нормативний підхід Паризької конвенції та актів національного законодавства (ЦК України та ГК України) до цього питання уже було зазначено вище.

А.В. Чукаєва об'єктами промислової власності називає результати творчої діяльності людини в будь-якій галузі корисної діяльності, що є промислово придатними, відповідають суспільним інтересам, принципам гуманності та моралі, а також умовам патентоздатності¹.

П.М. Цибульов і В. П. Чебатарьов до об'єктів промислової власності відносять винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення, фірмові найменування. Крім цього, вченими виділяється також група нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, під якими вчені розуміють сорти рослин, породи тварин, топографії інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції².

В.Д. Базилевич усю сукупність об'єктів інтелектуальної власності поділяє на чотири великих групи: 1) авторські та суміжні права (літературні, наукові, художні твори, комп'ютерні програми, бази даних, виконавська діяльність тощо); 2) право промислової власності (винаходи, промислові зразки, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції); 3) засоби індивідуалізації учасників господарського обороту та продукції, яка ними виробляється (товарні знаки, знаки обслуговування, фірмове найменування; географічні зазначення; 4) нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності (нові сорти рослин, породи тварин, компонування інтегральних мікросхем, комерційні таємниці)³.

¹ Чукаєва А. В. Адміністративно-правова охорона прав об'єктів промислової власності в Україні: дис. ... канд. наук : 12.00.07. Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. К., 2012. с. 51.

² Цибульов П. М., Чебатарьов В. П., Паладій М. В. Популярно про інтелектуальну власність: абетка. К.: ТОВ «Альфа-ППК», 2004. с. 9.

³ Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник. К. : «Знання», 2006. с. 131-133.

Цікавим є підхід О.Б. Петренка, який об'єкти промислової власності поділяє їх на два субінститути - патентного права та правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів, робіт і послуг¹.

Схожим чином в юридичній науковій літературі об'єкти права промислової власності поділяють на дві групи: право на результати науково-технічної творчості (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки) та право на комерційні позначення (торговельні марки, зазначення походження товарів, комерційні (фірмові) найменування). Так, С.В. Бондаренко та І.Ю. Кожарська відзначають, що характерною особливістю об'єктів промислової власності, що дозволяє відрізнити їх від інших об'єктів інтелектуальної власності є необхідність виконання певних обов'язкових формальностей (подання у встановленому порядку заявок за узгодженими і закріпленими в законодавстві формами до уповноваженого суб'єкта) та відповідність передбаченим законодавством критеріям².

На думку Т.О. Гарбуз та О.П. Світличного, до об'єктів промислової власності можна віднести такі об'єкти права інтелектуальної власності як: винаходи, корисні моделі; промислові зразки; торговельні марки; географічні зазначення; компонування інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції³.

Офіційний вебпортал Укрпатенту об'єктами промислової власності визначає винаходи, корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем, промислові зразки, знаки для товарів і послуг та зазначення походження товару⁴.

Відсутність єдиного підходу в наукових джерелах до визначення обсягу поняття об'єкти промислової власності, на думку автора наукової роботи, дозволяє говорити про необхідність звернення до змісту положень Паризької конвенції, оскільки, по-перше, вона є рамковим міжнародним актом у сфері

¹ Петренко О.Б. Загальна характеристика правовідносин захисту прав на об'єкти промислової власності Університетські наукові записки. 2006. №3-4 (19-20). С. 235.

² Бондаренко С.В., Кожарська І.Ю. Право інтелектуальної власності: підручник. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – с. 307.

³ Організаційно-правові засади охорони об'єктів промислової власності: проблеми теорії та правозастосування: монографія [Т. О. Гарбуз, О. П. Світличний] – К.: ЦП «КОМПРИНТ» 2017. – с. 39.

⁴ Об'єкти промислової власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/objects-of-industrial-property>

правової охорони об'єктів промислової власності, по-друге, відповідно до статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України» є частиною національного законодавства¹ з огляду на її набуття чинності для України 25 грудня 1991 року та має пріоритет у застосуванні у разі невідповідності їй інших положень вітчизняного законодавства.

Крім цього, з огляду на положення чинного цивільного законодавства та ретроспективний аналіз згаданого вище Тимчасового положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні до об'єктів промислової власності з урахуванням їх ознак та характерного способу правової охорони слід також відносити раціоналізаторські пропозиції.

А.О. Козинець серед об'єктів промислової власності виділяє: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування інтегральної мікросхеми, сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю та недобросовісну конкуренцію².

Видається, що така система об'єктів промислової власності найбільш повно та розгалужено ілюструє підходи національного та міжнародного законодавства стосовно зазначеного питання, а тому надалі в магістерській роботі поняття «об'єкт промислової власності» буде вживатись відповідно до наведеного вище його обсягу.

Щодо визначення змісту поняття «об'єкт промислової власності», то, на думку автора магістерської роботи, під ним слід розуміти результат науково-технічної діяльності, що відповідає певним встановленим законодавством критеріям, правова охорона якого забезпечена комплексом організаційних та юридичних інструментів (засобів), у зв'язку із застосуванням його творцем (автором) спеціальних процедур.

¹ Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. Голос України від 03.08.2004 — № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

² Козинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezerov/docs/> -

Слід погодитись з О.О. Ястремською, яка вказує, що зазначені об'єкти в одну групу дозволяє наявність у них певних загальних для всіх специфічних властивостей: використання у виробничій або комерційній сферах; економічна ефективність, можливість приносити дохід; необхідність спеціальної реєстрації; наявність офіційних охоронних документів; приділення основної уваги змісту рішень, запропонованих їх творцями¹.

Таким чином, на думку автора наукового дослідження, промислову власність слід характеризувати як відносини у сфері створення, використання, розпорядження та охорони таких результатів науково-технічної діяльності, що є об'єктами промислової власності як: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування напівпровідникового виробу, сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю.

Переходячи до тлумачення власне поняття права промислової власності, то, на думку автора наукового дослідження, його слід трактувати через призму декількох аспектів: в об'єктивному розумінні (як сукупність юридичних норм) та як суб'єктивне право.

Так, оскільки усі чинні акти міжнародного та національного законодавства чітко визначають об'єкти промислової власності як різновид об'єктів інтелектуальної власності, таким чином і право промислової власності може бути проаналізоване в контексті нормативного трактування права інтелектуальної власності.

Відповідно до статті 418 ЦК України право інтелектуальної власності - це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом. Право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст

¹ Ястремська О.О. Інтелектуальна власність : навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с. (Укр. мов.) с. 18.

яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається цим Кодексом та іншим законом.

З огляду на те, що поняття право промислової власності є видовим стосовно поняття право інтелектуальної власності, першому належать усі загальні ознаки другого. В цьому контексті, слід погодитись з К. Оверковським, який характеризує право промислової власності як сукупність особистих немайнових та (або) майнових прав на результати науково-технічної творчості і засоби індивідуалізації, визначені законом¹.

Зміст немайнових прав інтелектуальної власності наведений у статті 423 ЦК України. Майнові права інтелектуальної власності закріплені статтею 424 ЦК України.

Крім цього, як уже відзначалось, право промислової власності слід також характеризувати як сукупність правових норм, що регламентують певну сферу суспільних відносин.

Право промислової власності в науці цивільного права визначають як сукупність норм, що регулюють майнові та особисті немайнові відносини, які виникають у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості, правовим режимом використання цих об'єктів та захистом прав авторів і патентовласників².

Таке визначення, на думку автора магістерської роботи, є не зовсім коректним, оскільки результати науково-технічної творчості не завжди є об'єктом правової охорони права промислової власності, а виключно у разі їх відповідності певним критеріям та дотримання встановленої законом процедури їхнього оформлення. Тому в контексті об'єкту регулятивного впливу права промислової власності слід говорити саме про об'єкти промислової власності, розуміння системи яких наводилось вище.

¹ Оверковський К.В. Правове забезпечення введення прав промислової власності в господарський оборот: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Вінниця, ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9009>

² Українське цивільне право: навчальний посібник. URL: https://pidru4niki.com/1024102244917/pravo/pravo_promislovoyi_vlasnosti

Отже, на думку автора наукової роботи, виходячи із традиційного розуміння права інтелектуальної власності¹, право промислової власності в об'єктивному його розумінні можна визначати як систему правових норм, що регламентують суспільні відносини у сфері створення, використання та охорони об'єктів промислової власності.

Натомість, право промислової власності як суб'єктивне право слід визначати як особисті немайнові та майнові особи на результат науково-технічної творчості у вигляді об'єкта промислової власності.

У випадку, коли мова йде про певний правовий інститут, підгалузь та галузь, окрім предмету правового регулювання вагоме значення для його виокремлення та дослідження мають його принципи або засади.

В науковій літературі принципи права визначаються як відправні ідеї, що визначають природу права, його соціальне призначення. Крім цього, наголошується, що принципи є найбільш загальними та стабільними вимогами, що уособлюють суспільні цінності, а також дозволяють відтворити їх при формуванні та дії права, визначаючи його характер і напрями подальшого розвитку².

Слід констатувати, що питання принципів права промислової власності наразі недостатньо досліджене в межах юридичної доктрини. Водночас, принципи права промислової власності можна аналізувати через призму принципів права інтелектуальної власності. З цього приводу, слід відзначити, що принципи права інтелектуальної власності будуть виступати своєрідними родовими принципами відносно принципів права промислової власності. Крім цього, на думку автора магістерської роботи, принципи права інтелектуальної власності як основні, вихідні та найбільш загальні засади формування та функціонування відповідної системи правових норм неодмінно слугують загальними стандартами і права промислової власності. Натомість, принципи

¹ Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — с. 63.

² Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. — К.: Ваіте, 2015. — с. 70.

права промислової власності, у тому числі, є певним критерієм відмежування такої системи правових норм від іншого структурного елементу права інтелектуальної власності – авторського права та суміжних прав.

До прикладу, О.П. Світличний до системи принципів інтелектуальної права відносить принцип забезпечення державою інноваційного розвитку інтелектуальної галузі, принцип рівності прав і законних інтересів усіх суб'єктів прав інтелектуальної власності на належні їм об'єкти права інтелектуальної власності на здійснення підприємницької діяльності, принцип надзвичайної суспільної необхідності, принцип добросовісності заявника при реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності, принцип вартісного оцінювання об'єкта права інтелектуальної власності¹.

Зазначені принципи, на думку автора наукової роботи, можуть також слугувати і загальними принципами права промислової власності.

Окремим предметом наукового дослідження в межах науки цивільного права є принципи окремих інститутів права промислової власності (принципи патентного права, принципи правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів, робіт і послуг). Так, під принципами патентного права розуміють: 1) визнання за патентовласником виключного права на використання запатентованого об'єкта; 2) дотримання розумного балансу інтересів патентовласника і суспільства; 3) надання охорони лише тим розробкам, що в офіційному порядку визнані патентоздатними винаходами, корисними моделями, промисловими зразками; 4) визнання і охорона законом прав та інтересів не тільки патентовласників, але і дійсних творців винаходів, корисних моделей і промислових зразків².

¹ Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О.П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – с. 20-22.

² Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - с. 320.

Крім зазначених принципів, Перевалова Л.В., Аврамова О.Є. та Глізнуца М.Ю. виділяють також принцип територіальності патентного права та принцип активного здійснення патентних прав¹.

Також слід відзначити про те, що у спеціальних нормативних актах, що закріплюють правову охорону об'єктів промислової власності (наприклад, Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (стаття 6)², Законі України «Про охорону прав на промислові зразки» (стаття 5)³, Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (стаття 5)⁴) містяться вимоги щодо обов'язкової відповідності зазначених об'єктів загальноновизнаним принципам моралі, не суперечності публічному порядку.

Загалом, на думку автора наукової роботи, можна виділити такі принципи права промислової власності як: 1) виключність прав творця об'єкта промислової власності; 2) обов'язкова реєстрація об'єкта промислової власності уповноваженими органами за спеціальною процедурою; 3) забезпечення балансу між інтересами творця об'єкту промислової власності та суспільством (в тому числі, завдяки умові активного використання творцем об'єкту промислової власності); 4) територіальність – обмеження прав територією певної країни; 5) строковість – обмеження прав промислової власності певними часовими рамками; 6) рівність учасників творчого науково-виробничого процесу; 7) відповідність об'єктів промислової власності принципам моралі (публічному порядку).

¹ Розділ 11 Правові основи інтелектуальної власності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286987907.pdf>

² Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-ХІІ. - Голос України від 03.02.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>

³ Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-ХІІ. - Відомості Верховної Ради України від 15.02.1994 — 1994 р., № 7, стаття 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>

⁴ Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ. - Голос України від 17.02.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

1.3 Місце та роль права промислової власності в системі права України

У попередньому пункті наукової роботи право промислової власності розглядалось, в тому числі, як відносно відокремлена сукупність певних юридичних норм, що характеризуються спільним предметом правового регулювання та принципами. З огляду на це, для визначення та дослідження системи права промислової власності важливе значення має встановлення місця та значення права промислової власності в системі права України.

Для дослідження місця та ролі права промислової власності в системі права України доцільним видається проведення аналізу таких її структурних компонентів як «галузь права», «підгалузь права» та «правовий інститут».

Під галуззю права в теорії права розуміють порівняно автономну в системі права сукупність правових норм та інститутів, якими регулюються однорідні суспільних відносин¹.

Інститутом права в теорії права називається система відносно самостійних норм права в межах певної галузі (підгалузі) права, що регламентують певну окрему якісно однорідну групу взаємозалежних суспільних відносин. До ознак правового інституту найчастіше відносяться: відносну нормативну самостійність, відокремленість та стабільність; об'єктивне формування (в тому числі, неможливість застосування норм одного інституту до відносин, що регламентовані іншим); здійснення регулятивного впливу через специфічні засоби правового регулювання; наявність певних загальних положень, принципів, загальних понять, характерних для усього правового інституту².

Натомість, система однорідних предметно пов'язаних інститутів певної галузі права, на думку О.Ф. Скакун, становить собою підгалузь права³.

¹ Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2 : Д — Й. — С. 549. URL: <https://cyclop.com.ua/content/view/1013/58/1/10/#18549>

² Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. — К. : НАВС, Освіта України, 2017. — с. 140-141.

³ Теорія держави і права: Підручник /О.Ф. Скакун. — Х.: Консум, 2001. — 656 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1639.html>

На сьогодні в науковій літературі сформувались доктринальні підходи щодо тлумачення права промислової власності як самостійної галузі права, як підгалузі цивільного права та правового інституту в межах права інтелектуальної власності.

Радянські вчені М. В. Миронов та І. Е. Маміофа розглядали право промислової власності (за визначенням вчених - винахідницьке право) як систему правових норм, яка має тенденцію до виділення в самостійну галузь цивілістичного профілю (подібно до сімейного та житлового права)¹.

Однак наявність у авторського права та права промислової власності спільних загальних принципів та понять, спільного родового предмету правового регулювання, на думку автора магістерської роботи, не дозволяє говорити про можливість їх виокремлення як самостійних галузей права.

Відповідно до іншого підходу право промислової власності (або за визначенням окремих авторів – патентне право) поруч із авторським правом визначають як самостійні підгалузі цивільного права².

Проте наведений підхід, на думку автора магістерської роботи, знову ж таки ігнорує наявність в об'єктів авторського права та об'єктів права промислової власності спільного родового поняття – об'єкти інтелектуальної власності. Єдність предмету правового регулювання, правових засад, які є фундаментом формування відповідних правових масивів, особливості законодавчого регламентування дозволяють говорити про них як складові частини більшого структурного елементу вітчизняної системи права – права інтелектуальної власності.

Тому, очевидно, що місце та роль права промислової власності в системі права України прямо залежить від визначення такого місця права інтелектуальної власності.

¹ Миронов, Н. В. Некоторые проблемы советского изобретательского права [Текст] / Н. В. Миронов, И. Э. Мамииофа // *Вопр. изобретательства*. – 1985. – № 6. – С.13.

² *Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – с. 140-141.*

Так, М.В. Котенко слушно розглядає інтелектуальну власність як результат інтелектуальної, творчої діяльності особи або декількох осіб, щодо якого виникають, змінюються або припиняються особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників (цивільні відносини), що регламентуються нормами цивільного права, а також є підставою виникнення цивільних прав та обов'язків¹.

З огляду, в тому числі, на таку правову природу інтелектуальної власності, на думку В.І. Борисової, право інтелектуальної власності є однією із підгалузей цивільного права². Такої ж думки дотримується і О.В. Дзера³.

Оскільки об'єкти промислової власності є одним із видів об'єктів інтелектуальної власності, право промислової власності відповідно до найпоширенішого наукового підходу стосовно аналізованого питання становить структурну одиницю права інтелектуальної власності.

Так, в науці цивільного права зазвичай право промислової власності поряд з авторським правом досліджуються як правові інститути в межах підгалузі права інтелектуальної власності^{4 5}.

Інші автори (як-от, Н.С. Яркіна) схильні підгалузь права інтелектуальної власності поділяти на три цивільно-правові інститути: авторське право та суміжні права, право промислової власності (патентне право), інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, їх продукції і послуг. На їхню думку, право промислової власності здійснює регулювання суспільних відносин у сфері створення, використання та оформлення прав на результати науково-технічної творчості людини (винаходів, корисних моделей, промислових зразків,

¹ Котенко М.В. Місце інтелектуальної власності в системі правових цінностей: теоретико-правові аспекти. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/231735/230660>

² Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с. с. 24.

³ Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. — 5-те вид., стереотипне. — К.: Юрінком Інтер, 2017. — 976 с.

⁴ Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 468 с. с. 186.

⁵ Цивільне право України: підручник [Текст] : в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 444 с. с. 385.

раціоналізаторських пропозицій, селекційних досягнень у рослинництві та тваринництві, топографій інтегральних мікросхем)¹.

А.О. Кодинець зауважує, що до складу підгалузі права інтелектуальної власності належать відносно відокремлені та самостійні правові інститути:

- інститут авторського права та суміжних прав;
- інститут патентного права;
- інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг;
- інститут права інтелектуальної власності на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності (наукові відкриття, сорти рослин, породи тварин тощо)².

Видається, що розуміння права промислової власності як цивільно-правового інституту в межах такої підгалузі цивільного права як право інтелектуальної власності відповідає усталеним доктринальним уявленням щодо структури системи права, її елементів та їхніх характерних ознак, про які наголошувалось вище.

Однак в науковій літературі трапляються і інші підходи до визначення місця права промислової власності в системі права України. Один із них висвітлений у науковій праці І.В. Венедіктової, яка, аналізуючи метод правового регулювання та правову природу охоронюваного нормами права інтелектуальної власності інтересу, відзначає про те, що згадувані метод і інтерес виходять за рамки традиційного уявлення цивільного права. При цьому, вчена звертає увагу саме на таку складову права інтелектуальної власності як патентне право. Насамкінець, вчена вказує, що предмет права інтелектуальної власності при визнанні деяких нематеріальних благ об'єктами авторського і патентного права є ширшим, аніж предмет правового регулювання цивільного права, хоча цивільні правовідносини становлять більшу частину в регулюванні права інтелектуальної

¹ Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с. с. 24.

² Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezorov/docs/> -

власності. На думку вченої, основу патентного права становлять публічні відносини між державою в особі уповноваженого органу та творцем винаходу щодо видачі охоронного документу, які підлягають регулюванню методом адміністративного права¹.

Однак із подібним уявленням щодо місця та ролі права промислової власності в межах вітчизняної системи права навряд чи можна погодитись. На думку автора магістерської роботи, сама видача за встановленою законом процедурою охоронного документу з боку держави певному суб'єкту не означає публічний характер таких відносин. Так, держава в особі певного уповноваженого органу в цьому випадку не здійснює стосовно автора (творця) результату науково-технічної діяльності жодного управлінського впливу. Натомість, діяльність держави у цій сфері відносин має публічно-сервісний (правовстановлюючий) характер. Зазначене можна порівняти із державною реєстрацією певних видів правочинів тощо, що теж певною мірою має скоріше посвідчувальну, правовстановлюючу функцію. Участь держави в особі уповноважених органів, на думку автора магістерської роботи, обумовлена необхідністю забезпечення сприятливих умов для здійснення особами своїх майнових або особистих немайнових прав стосовно об'єкта промислової власності, а також забезпечення належної охорони таких прав від порушень з боку інших осіб тощо.

Крім цього, на думку автора наукової роботи, при визначенні належності зазначеної сфери суспільних відносин до приватноправових (отже, цивільних), в першу чергу, слід виходити із приватного інтересу творця (автора) на встановлення правової охорони щодо певного результату його науково-технічної діяльності з метою належної реалізації особистих немайнових та майнових прав щодо нього.

Отже, на думку автора магістерської роботи, під правом промислової власності слід розуміти цивільно-правовий інститут права інтелектуальної

¹ Венедіктова І.В. Цивілістичне підґрунтя у формуванні предмета права інтелектуальної власності. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/07/Venediktova.pdf>

власності, що регламентує суспільні відносини у сфері створення, використання, розпорядження та охорони результатів науково-технічної діяльності особи у формі об'єктів промислової власності.

1.4. Реформування національної системи правової охорони об'єктів промислової власності: напрями, проблеми, перспективи

У першому пункті цього розділу наукової роботи уже було проаналізовано етапи становлення та розвитку національного законодавства у сфері охорони промислової власності. Водночас, подальший розвиток та ускладнення соціально-економічних відносин, глобалізація, інформатизація та діджиталізація відносин у сфері промислової власності неодмінно призводять до необхідності адаптації вітчизняного законодавства у цій сфері до реалій соціального, правового та економічного життя суспільства та держави та пошуку оптимальних шляхів вирішення виявлених проблем (в тому числі, прогалин) правового регулювання в аналізованій сфері. Цьому також сприяють і постійні поступові євроінтеграційні процеси, що відбуваються всередині нашої держави, а також необхідна комунікація та взаємодія вітчизняних державних органів з органами інших держав у сфері правової охорони промислової власності.

Загалом, удосконалення законодавства України щодо охорони промислової власності, усунення певних прогалин у національному законодавстві забезпечить можливість Україні впевненіше розвиватись у сфері інноваційної діяльності¹.

Після прийняття на початку 90-х років ХХ ст. спеціального законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності та наступної кодифікації господарського та цивільного законодавства, законодавство щодо промислової власності практично не розвивалося та не оновлювалось.

¹ Ярошевська Т. В. Досвід окремих закордонних країн у сфері трансферу технологій. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». 2014. № 7/8. С. 98–101. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/41>

Положення ЦК України залишались не деталізованими на рівні спеціального законодавства, чого, на думку Ю. Гладьо та Л. Тарасенко, було недостатньо для належного регулювання цих відносин. Вчені наголошують, що до 2014 року законодавство щодо промислової власності практично не розвивалося, що, з урахуванням досягнень технічного прогресу (в основі якого покладено винаходи, корисні моделі та інші об'єкти промислової власності), стримувало зростання інноваційного промислового виробництва в Україні, не сприяло розвитку стартапів¹.

Фундаментальні засади подальшого реформування вітчизняної системи правової охорони промислової власності були закладені ратифікованою Україною 16 вересня 2014 року² Угодою про асоціацію між Україною та ЄС³.

Як слушно зазначають Ю. Гладьо та Л. Тарасенко, питання правового регулювання відносин у сфері правової охорони промислової власності було значною мірою представлене в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Так, присвячено увагу питанням винаходів у галузі біотехнологій, торговельним маркам, комерційним найменуванням, промисловим зразкам, компонованню (топографії) інтегральних мікросхем, географічним зазначенням та комерційній таємниці⁴.

1 червня 2016 року розпорядженням КМУ було схвалено Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (далі – Концепція), яка серед проблем у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності визначила тодішню систему організації державного управління сферою інтелектуальної власності, що мала складну трирівневу структуру. Концепцією, з-поміж іншого, було констатовано відсутність

¹ Гладьо Ю.О., Тарасенко Л.Л. Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. URL: http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2020-3-FP-Glado,Tarasenko_3.pdf

² Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. Голос України від 17.09.2014 — № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/>

³ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/

⁴ Гладьо Ю.О., Тарасенко Л.Л. Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. URL: http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2020-3-FP-Glado,Tarasenko_3.pdf

істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов (в тому числі, у сфері боротьби з «патентним тролінгом», Інтернет-піратством, задоволенням потреб ІТ-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо). Концепція започаткувала перехід до прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності (відповідно до кращих зразків іноземного досвіду), за якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики у зазначеній сфері. Для запровадження такої дворівневої структури пропонувалось переглянути повноваження Мінекономрозвитку, створити на базі державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» національний орган інтелектуальної власності та ліквідувати Державну службу інтелектуальної власності України¹.

Окремими заходами відповідно до Концепції та Плану заходів з її реалізації (схвалений розпорядженням КМУ від 23 серпня 2016 року № 632-р²) є удосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС, а також удосконалення законодавства щодо механізму та порядку зарахування зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, з урахуванням положень міжнародних договорів України.

Однак, слід погодитись з А.О. Кодинцем, який недоліком відповідних актів називає послідовність впровадження змін у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності: наведеними законодавчими актами було передбачено першочергове формування дворівневої структури державної системи правової

¹ Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року № 402-р. Урядовий кур'єр від 18.06.2016 — № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

² Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України КМУ від 23 серпня 2016 року № 632-р. Урядовий кур'єр від 24.09.2016 — № 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2016-%D1%80#Text>

охорони інтелектуальної власності, тоді як внесення законодавчих змін з метою гармонізації вітчизняного законодавства з нормативними актами ЄС визначено одним із наступних заходів¹.

Крім цього, Концепція закріпила шляхи удосконалення національного законодавства та його гармонізації із законодавством ЄС, які полягають у: 1) виконанні плану імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; 2) забезпеченні створення умов, необхідних для функціонування режиму зони вільної торгівлі; 3) внесення змін до законодавства щодо: а) правової охорони об'єктів авторського права та суміжних прав, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, комерційних позначень (торговельних марок, географічних зазначень, фірмових найменувань) з урахуванням досвіду держав ЄС; б) порядку розподілу прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, договору за замовленням, за рахунок коштів державного бюджету; в) відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності (зміни до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення).

А.О. Козинець у згадуваній вище науковій праці стосовно закріплення у тексті Концепції необхідності вдосконалення кримінального законодавства та законодавства про адміністративні правопорушення у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності наголошує, що захист від правопорушень у сфері інтелектуальної власності повинен бути реалізований через низку адміністративно-правових санкцій та компенсаційних заходів цивільно-правового характеру (з огляду на нижчий ступінь суспільної небезпечності кримінальних правопорушень у цій сфері та необхідність забезпечення розвитку інформаційного простору). На думку вченого, кримінальна відповідальність за порушення законодавчих вимог у сфері інтелектуальної власності доцільна у тих

¹ Козинець О. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/12/49-58.pdf>

випадках, коли існує публічно-правовий інтерес суспільства у збереженні інформації, забезпечення інформаційної безпеки й інформаційної політики¹.

Серед інших напрямків вдосконалення законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності А.О. Кодинець виділяє:

- необхідність повного узгодження ЦК України та спеціальних нормативних актів у сфері правової охорони окремих об'єктів промислової власності в частині термінологічного апарату, правового статусу учасників відповідних відносин;

- закріплення ефективного механізму боротьби із зловживаннями патентними правами;

- закріплення граничних строків розгляду заявки та винесення рішення про охорону чи відмову в наданні правової охорони об'єкта промислової власності;

- закріплення строків проведення реєстраційних та патентних процедур².

Т. Ярошевська серед проблем функціонування системи правової охорони об'єктів промислової власності виокремлює:

- співвідношення правової охорони промислового зразка і торговельної марки;
- законодавче регулювання підстав для відмови у реєстрації торговельної марки або визнання її недійсною;
- охорона, використання та захист прав на торговельні марки у мережі Інтернет;
- недостатнє використання інформації при створенні, використанні, передачі об'єктів права промислової власності та новітніх технологій³.

На думку О. Орлюк, попри внесення численних законодавчих змін у сфері правового регулювання відносин промислової власності, понятійний апарат, закріплений різними нормативними актами (цивільного, бюджетного, податкового, кримінального законодавства, а також спеціальними

¹ Кодинець О. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/12/49-58.pdf>

² Там само.

³ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. с. 266-269.

законодавчими актами у сфері правової охорони окремих об'єктів промислової власності), залишається неузгодженим між собою¹.

Важливо відзначити, що 2019-2020 роки ознаменувались численними законодавчими змінами у сфері правового регулювання промислової власності, глобального реформування вітчизняного законодавства у цій сфері. Так, було прийнято законодавчі акти щодо створення національного органу інтелектуальної власності², щодо правової охорони географічних зазначень³, щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з «патентним тролінгом»⁴, щодо реформи патентного законодавства⁵.

У продовження відповідної реформи розпорядженням КМУ від 13 жовтня 2020 року № 1267-р «Про Національний орган інтелектуальної власності» було визначено, що державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) виконуватиме функції Національного органу інтелектуальної власності⁶. Однак уже розпорядженням КМУ від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» було визначено, що з моменту набрання чинності цим актом (08 листопада 2022 року) функції НОІВ виконуватиме державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»⁷.

¹ Орлюк О. П. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи. Право України. № 3. 2011. с. 4-20. С. 17.

² Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16 червня 2020 року № 703-ІХ. Голос України від 14.07.2020 — № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень: Закон України від 20 вересня 2019 року № 123-ІХ. Голос України від 11.10.2019 — № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-20#Text>

⁴ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України від 21 липня 2020 року № 815-ІХ. Голос України від 15.08.2020 — / №№ 145-146 /. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>

⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства: Закон України від 21 липня 2020 року № 816-ІХ. Голос України від 15.08.2020 — / №№ 145-146 /. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20#Text>

⁶ Про Національний орган інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р. - Урядовий кур'єр від 27.10.2020 — № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text>

⁷ Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#n7>

Крім цього, одним із напрямків реформування національної системи охорони об'єктів промислової власності є створення та забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, формування якого було передбачено ще новою редакцією Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Так, відповідно до Прикінцевих та перехідних положень зазначеного нормативного акту Вищий суд з питань інтелектуальної власності утворюється та проведення конкурсу на посади суддів у цьому суді має бути оголошено протягом дванадцяти місяців з дня набрання чинності цим Законом (30 вересня 2016 року). Крім цього, цим Законом передбачалось функціонування в межах новоствореного Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду окремої палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності з метою забезпечення єдності та стабільності судової практики у таких справах¹.

Якщо відповідна палата у складі Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду уже функціонує, то утворений Указом Президента України від 29.09.2017 № 299/2017² Вищий суд з питань інтелектуальної власності з огляду на зупинення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України наразі досі не може розпочати свою діяльність (зокрема, продовжується конкурс на зайняття вакантних посад суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності³).

Питання юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності регламентоване частиною другою статті 20 ГПК України у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017. Відповідно до зазначеної норми, до компетенції Вищого суду з питань інтелектуальної власності належить, зокрема, розгляд: а) справ у спорах щодо прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку (знак для товарів і послуг), комерційне найменування та

¹ Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України від 29.07.2016 — 2016 р., № 31, стор. 7, стаття 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

² Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017. Урядовий кур'єр від 04.10.2017 — № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017#Text>

³ Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності, оголошений 30.09.17. URL: <https://www.vkksu.gov.ua/rubric/konkurs-do-vyshchogo-sudu-z-pytan-intelektualnovi-vlasnosti-ogoloshenny-300917-tryvaye>

інших прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо права попереднього користування; б) справ у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси; в) справ про визнання торговельної марки добре відомою; г) справ у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії тощо¹.

Крім цього, у Верховній Раді України 29 грудня 2021 року було зареєстровано проєкт Закону України «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» (реєстраційний № 6487), яким пропонується визначити склад, повноваження та організацію діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності, його юрисдикцію щодо вирішення певного кола справ².

На офіційному вебпорталі Мінекономіки серед цілей та завдань в межах реформи правової охорони та захисту інтелектуальної власності на поточний рік визначено прийняття Верховною Радою України розроблених міністерством проєктів Законів України «Про авторське право і суміжні права» (реєстраційний № 5552-4 від 09.06.2021) та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» (реєстраційний № 6464 від 24.12.2021), спрямованих на імплементацію Глави 9 Розділу IV «Торгівля та пов'язані з торгівлею питання» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС³ (детальніше про положення відповідного проєкту закону буде зазначено в наступному розділі магістерської роботи).

Вектори подальшого реформування національного законодавства у сфері інтелектуальної (в тому числі, промислової) власності закладені Національною

¹ Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України від 01.12.2017 — 2017 р., № 48, стор. 5, стаття 436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>

² Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності: проєкт Закону України, реєстраційний № 6487 від 29.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73540

³ Інформація про реформу правової охорони та захисту інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-68b3fcd01f42&title=InformatsiiaProReformuPravovaOkhoronaTaZakhistIntelektualnoiVlasnosti>

економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179 (далі – Стратегія). Стратегією констатовано недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності, який, в тому числі, не дає змоги Україні реалізувати інноваційний потенціал. З метою забезпечення охорони і захисту прав інтелектуальної власності Стратегією закріплено необхідність виконання, в тому числі, таких завдань як:

- забезпечення повноцінного функціонування Національного органу інтелектуальної власності;
- завершення приведення законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності до законодавства ЄС, впровадження кращої європейської практики;
- удосконалення адміністративних процедур захисту прав інтелектуальної власності;
- створення спеціалізованого підрозділу по боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності;
- удосконалення електронної державної реєстрації прав інтелектуальної власності та цифровізація всіх процесів щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності, а також щодо можливості отримання інформації про охорону і захист прав інтелектуальної власності;
- удосконалення механізмів захисту прав інтелектуальної власності від порушень з використанням Інтернету;
- завершення формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, забезпечення його ефективного функціонування¹.

Низка нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення правового регулювання правової охорони окремих об'єктів промислової

¹ Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179. Урядовий кур'єр від 06.03.2021 — № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

власності та приведення її у відповідність із стандартами та вимогами ЄС, на виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС була прийнята протягом 2021-2022 років (детальніше про зазначені законодавчі акти – в наступному розділі).

Водночас, із початком повномасштабного вторгнення та збройною агресією РФ проти України, запровадженням на всій території України правового режиму воєнного стану законодавчі ініціативи у сфері удосконалення чинного нормативно-правового регулювання вітчизняної системи промислової власності певною мірою відійшли на другий план. Постала гостра необхідність забезпечення (в тому числі, і нормативного) належної реалізації та захисту прав суб'єктів у сфері інтелектуальної власності в умовах відсічі збройній агресії та запровадженого режиму воєнного стану.

З огляду на це 1 квітня 2022 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01 квітня 2022 року № 2174-IX (далі в межах цього пункту – Закон № 2174-IX)¹.

Відповідно до пояснювальної записки до проєкту зазначеного закону необхідність його прийняття суб'єкти законодавчої ініціативи обґрунтовують важливістю створення правових механізмів захисту інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності, недопущення втрати прав інтелектуальної власності у період дії воєнного стану².

Закон № 2174-IX передбачає, що з дня введення в Україні воєнного стану, зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами, що регламентують правову охорону

¹ Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01 квітня 2022 року № 2174-IX. Голос України від 12.04.2022 — № 84. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>

² Проєкт Закону про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану: проєкт Закону України, реєстр. 7228 від 30.03.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=7228&conv=9>

окремих об'єктів інтелектуальної власності (зокрема, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок, компонування напівпровідникових виробів, географічних зазначень, сортів рослин тощо), включаючи всі передбачені цими законами та нормативними актами строки (напр., строки подання заперечення проти заявки або дії міжнародної реєстрації в Україні, строки оскарження рішення НОІВ за заявкою у судовому порядку або до Апеляційної палати, строки подання заяви про визнання прав на винахід недійсними тощо). Натомість, з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, перебіг цих строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їх зупинення.

Крім цього, Законом № 2174-ІХ передбачено:

- зупинення строку продовження чи підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт інтелектуальної власності, якщо початок перебігу такого строку припадає на день введення в Україні воєнного стану чи на іншу дату під час дії воєнного стану (суб'єкт може вчинити відповідну дію не пізніше 90 днів з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану);

- автоматичне продовження чинності майнових прав інтелектуальної власності, строк чинності яких спливає на день введення в Україні воєнного стану або під час дії воєнного стану (після припинення чи скасування воєнного стану, чинність майнових прав інтелектуальної власності може бути продовжена у встановленому порядку).

Важливою гарантією прав суб'єктів інтелектуальної власності є закріплена відповідним Законом вказівка щодо того, що подібні правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності.

Відповідно до Закону № 2174-ІХ фізичні особи та/або юридичні особи мають право подати документи (заяви, клопотання, заперечення, відповіді тощо), подання яких передбачено спеціальними законами України, що регламентують

правову охорону окремих об'єктів інтелектуальної власності (зокрема, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок тощо), та іншими нормативно-правовими актами, не пізніше 90 днів з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, без сплати зборів за поновлення, подовження або продовження строків, передбачених цими законами.

Аналізуючи відповідні законодавчі зміни, А.О. Кодинець відзначає, що попри певні недоліки відповідного нормативного акту, що можуть призвести до труднощів в отриманні заявниками охоронних документів, такі норми мають на меті захист прав та інтересів суб'єктів інтелектуальної власності, насамперед, у частині продовження строків відповідних процедур набуття та чинності прав інтелектуальної власності, що слугує необхідною гарантією їх дотримання в умовах правового режиму воєнного стану¹.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вітчизняне законодавство у сфері правової охорони об'єктів промислової власності на теперішньому етапі його розвитку та функціонування здебільшого характеризується відображенням кращого зарубіжного досвіду правового регулювання зазначеної сфери відносин. Водночас, для вітчизняної системи правової охорони об'єктів промислової власності, на думку автора магістерської роботи, характерними залишаються:

- наявність законодавчих прогалин, неточностей та колізій;
- низька інституційна спроможність у сфері захисту прав учасників відносин у сфері промислової власності;
- необхідність поглиблення євроінтеграційних процесів у зв'язку з укладення Угоди про асоціацію.

Детальніше про окремі напрямки вдосконалення чинного законодавства у сфері правової охорони окремих об'єктів промислової власності, а також шляхи та напрямки гармонізації законодавства України до стандартів та вимог ЄС буде зазначено в наступному розділі магістерської роботи.

¹ Кодинець А. Нормативні засади правової охорони інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану в Україні. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/265840>

Висновки до Розділу 1.

За результатами аналізу питань, що становлять предмет наукового дослідження, в межах першого розділу магістерської роботи можуть бути зроблені такі висновки.

1. Право промислової власності пройшло тривалий процес становлення та розвитку. По мірі ускладнення суспільних відносин, поширення ринкової економіки, модернізації процесів виробництва, гарантування основних прав та свобод людини, появи нових об'єктів цивільно-правових відносин, глобалізації міжнародного економічно та правового сектору, а також подальшої цифровізації усіх сфер суспільного буття, розвивалось і право промислової власності. У своєму становленні право промислової власності пройшло етапи від повного ототожнення об'єктів інтелектуальної власності з об'єктами приватної власності та захисту перших в контексті їхнього зв'язку із предметами матеріального світу, в яких вони віднаходили своє вираження, до формування глобальної міжнародної системи правової охорони та захисту об'єктів промислової власності.

2. Визначення місця та ролі права промислової власності в системі права України необхідно пов'язане із встановленням змісту такого поняття, обсягу правової охорони та принципів, що притаманні відповідному правовому масиву. Автором обґрунтовано, що право промислової власності становить собою інститут такої підгалузі цивільного права як право інтелектуальної власності. Зазначений правовий інститут регламентує відносини у сфері використання та охорони таких об'єктів права промислової власності як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування напівпровідникового виробу, сорти рослин, породи тварин, комерційна таємниця.

3. Зроблено висновок, що після прийняття на початку 90-их років минулого століття спеціального законодавства та подальшої кодифікації цивільного та господарського законодавства, правове регулювання відносин у сфері

промислової власності не зазнавало суттєвих та необхідних змін. Поштовхом для подальшого реформування законодавства у цій сфері стало укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, окремі підрозділи якої присвячені питанню адаптації національного законодавства у цій сфері до стандартів права ЄС.

4. В умовах запровадженого на території України з 24 лютого 2022 року воєнного стану у національній системі правової охорони об'єктів промислової власності пріоритетним напрямком було обрано забезпечення належного захисту прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, що є суб'єктами інтелектуальної власності, недопущення порушення їхніх прав, створення належних умов для реалізації ними майнових прав інтелектуальної власності. Водночас, в умовах воєнного стану реформа правової охорони об'єктів інтелектуальної власності (в тому числі, промислової) не втратила своєї актуальності, розробляються та приймаються законодавчі акти, спрямовані на удосконалення правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин.

Розділ 2

Система права промислової власності як його внутрішня організація

2.1 Система права промислової власності та її структурні елементи

Частково питання системи права промислової власності уже розглядалось в межах пункту 1.2 магістерської роботи через розкриття переліку об'єктів права промислової власності, обсягу поняття промислова власність, а також в межах пункту 1.3 магістерської роботи в аспекті визначення місця та ролі права промислової власності в межах вітчизняної правової системи.

В юридичній науці системою права найчастіше вважають об'єктивно обумовлену та узгоджену в її складових частинах внутрішню організацію права тієї чи іншої держави. Система права характеризується наявністю певної структури, яка представлена у сукупності норм права, що утворюють послідовно правові інститути, підгалузі та галузі права¹.

Як уже відзначалось в попередньому розділі магістерської роботи, право промислової власності в об'єктивному його розумінні становить собою систему норм права, що регламентують суспільні відносини у сфері створення, використання та охорони об'єктів промислової власності. Крім цього, за результатами проведеного у пункті 1.3 дослідження місця та ролі права промислової власності в межах системи права України право промислової власності було запропоновано розуміти саме як цивільно-правовий інститут, що регламентує суспільні відносини у сфері створення, використання, розпорядження та охорони результатів науково-технічної діяльності особи у формі об'єктів промислової власності.

В межах дослідження питання системи права та її складових, вчені нерідко допускають можливість виокремлення в об'ємних правових інститутах певних сукупностей правових норм, об'єднаних на підставі предмету або методу

¹ Цивільне право України. Загальна частина: підручник. URL: https://pidru4niki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina

правового регулювання в такий структурний елемент системи права як правовий субінститут. Під ним традиційно розуміють певну сукупність взаємозалежних та взаємодоповнюючих норм права, що відображають певні особливості регулювання конкретного виду суспільних відносин, які перебувають у межах складного інституту¹.

На думку автора магістерської роботи, з огляду на те, що до предмету правового регулювання цивільно-правового інституту права промислової власності належить значне коло суспільних відносин, структурно його може бути поділено на певні субінститути. В основу такого поділу, на думку автора наукового дослідження, слід покладати особливості окремих об'єктів права промислової власності.

У свою чергу, системність права промислової власності досягається за рахунок наявності певних спільних принципів (засад) правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин, спільними ознаками та правовою природою об'єктів промислової власності, а також з урахуванням спільного методу правового регулювання.

Видається, що загалом під системою права промислової власності слід розуміти сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих його складових, структуровану за сферою правового регулювання на відносно самостійні частини, що регламентують порядок створення, використання та охорони окремих об'єктів промислової власності залежно від їхньої правової природи та функціонального призначення.

Аналіз окремих субінститутів права промислової власності слід проводити з урахуванням наведеної характеристики поняття системи права промислової власності, їхнього місця та ролі в ній.

Так, в теорії інтелектуального права першим елементом системи права промислової власності традиційно виділяють патентне право.

¹ Теорія держави і права: Підручник /О.Ф. Скакун. URL: https://pidru4niki.com/1837081043115/pravo/instituti_prava_pidgaluzi_prava

Під патентним правом Л. Перевалова та О. Аврамова розуміють інститут інтелектуальної власності, частину системи права промислової власності, що регламентує відносини винахідництва¹. На думку вчених, патентне право слід характеризувати як систему норм, що регулюють майнові та немайнові відносини, які виникають внаслідок створення, використання, оформлення та захисту прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок².

Так само, патентне право як частину права промислової власності, що регламентує зазначену сферу суспільних відносин, визначає С.В. Тростіна³.

Ретроспективний аналіз становлення та розвитку права промислової власності дозволяє характеризувати патентне право як певного роду базис для формування та виокремлення системи права промислової власності в межах права інтелектуальної власності (цивільного права) загалом. Фундаментальність патентного права в межах структури права промислової власності можна прослідкувати за допомогою доволі поширеного в наукових колах підходу щодо ототожнення патентного права та права промислової власності.

Слід відзначити, що в межах такого підходу можна виокремити два типи розуміння патентного права як правового інституту цивільного права. Згідно з першим патентне право охоплює охорону винаходу за допомогою патенту, захист певних комерційних інтересів за допомогою законодавства про товарні знаки і торгові найменування, а також законодавства про охорону промислових зразків⁴.

У свою чергу, на думку інших вчених, патентне право становить собою власне право промислової власності, а саме сукупність норм, що регулюють майнові й особисті немайнові відносини, які виникають у зв'язку з використанням авторства на винаходи, корисні моделі і промислові зразки, з охороною прав, установленням режиму використання цих об'єктів,

¹ Розділ 11 Правові основи інтелектуальної власності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286987907.pdf>

² Там само.

³ Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студ. Вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. – Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2014. – с. 120.

⁴ Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487

матеріальним і моральним стимулюванням, а також захистом прав авторів і патентовласників¹.

З таким співвідношенням права промислової власності та патентного права навряд чи можна погодитись з урахуванням закріпленого в Паризькій конвенції обсягу поняття «промислова власність» та «об'єкти промислової власності». Останнє дозволяє стверджувати про повне охоплення сфери відносин, врегульованих нормами патентного права, інститутом права промислової власності.

Крім цього, слід не погодитись із поширенням патентного права на правове регулювання відносин у сфері засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг, оскільки характерною особливістю об'єктів патентного права є їх спосіб правової охорони – патент, історичний розвиток якого неодмінно був пов'язаний саме з традиційними об'єктами патентного права. Натомість для правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг не є характерним отримання патенту та проходження процедури патентування для засвідчення певного правового статусу фізичної або юридичної особи.

До об'єктів патентного права в теорії цивільного права відносять винаходи, корисні моделі та промислові зразки^{2 3}, детальна характеристика яких буде наведена в наступному пункті наукової роботи.

Іншим елементом системи права промислової власності є субінститут правової охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг (далі – засобів індивідуалізації).

Слід відзначити, що окремі вчені-цивілісти з урахуванням значення таких засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг в умовах ринкової економіки, обсягу нормативного регулювання зазначеної сфери

¹ ТЕМА № 3. Патентне право. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0902/3.1.pdf>

² Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – с. 22.

³ Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezorov/docs/> -

суспільних відносин, інститут засобів індивідуалізації визначають як окрему самостійну складову права інтелектуальної власності поряд із авторським та суміжними правами та патентним правом. До таких вчених, зокрема, відноситься О.В. Дзера¹. Подібним чином, Ю.В. Носік характеризує право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг як самостійний інститут права інтелектуальної власності².

Вищенаведені підходи суперечать поширеному двоскладовому розумінню права інтелектуальної власності як підгалузі цивільного права, що включає до себе інститути авторського та суміжних прав, а також права промислової власності. Крім цього, зазначене розуміння інституту засобів індивідуалізації не узгоджується на закріпленому Паризькою конвенцією визнанні зазначених об'єктів інтелектуальної власності частиною промислової власності. Зазначені підходи до розуміння інституту засобів індивідуалізації фактично заперечують існування правового масиву, який є родовим до вказаного інституту – права промислової власності.

На думку автора магістерської роботи, субінститут засобів індивідуалізації є складовою частиною інституту права промислової власності з огляду на:

- нормативне визнання таких засобів індивідуалізації об'єктами промислової власності;
- використання засобів індивідуалізації в господарській діяльності фізичної або юридичної особи;
- природи засобів індивідуалізації як результатів творчої та інтелектуальної діяльності особи.

В теорії інтелектуального права на підставі аналізу норм міжнародного та вітчизняного права відзначається, що субінститут засобів індивідуалізації

¹ Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. — 5-те вид., стереотипне. — К.: Юрінком Інтер, 2017. — 976 с. URL: https://pidru4niki.com/1420101947135/pravo/pravova_ohorona_zasobiv_individualizatsiyi_uchasnikiv_tsivilnogo_oborotu_tovariv_poslug

² Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг: лекція. Носік Ю.В. URL: <https://www.slideshare.net/Comedianua/ss-56397908>

охоплює правову охорону таких об'єктів інтелектуальної власності як: комерційні найменування, торговельні марки та географічні зазначення¹.

До останньої групи правових норм, що належать до системи права промислової власності, слід віднести норми, що регламентують правову охорону інших (нетрадиційних) об'єктів інтелектуальної власності.

Виокремленню зазначеної сукупності норм права як окремого субінституту в межах права промислової власності слугує ускладнення та технологізація усіх сфер промислового виробництва, сільського господарства тощо, як наслідок, виникнення нових об'єктів інтелектуальної власності, та, відповідно, необхідність забезпечення правової охорони таких інших (нових) об'єктів інтелектуальної власності².

Зазначений субінститут права промислової власності складають норми, що регламентують відносини, що складаються у сфері створення, використання та охорони таких об'єктів інтелектуальної власності як: наукові відкриття, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційна таємниця³.

Виділення такого субінституту в межах права промислової власності засноване на аналізі чинного вітчизняного та міжнародного законодавства, тенденціях розвитку вітчизняного законодавства та напрямках його гармонізації з правом ЄС.

Таким чином, під системою права промислової власності слід розуміти сукупність окремих частин – субінститутів та правових норм - що перебувають у внутрішньому логічному зв'язку та залежності між собою. Структурно цивільно-правовий інститут права промислової власності поділений на три субінститути: патентного права, правового регулювання засобів індивідуалізації,

¹ Світличний О.П. Засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг в Україні та державах ЄС: порівняльно-правова характеристика. Збірник статей і тез ІХ між. цивілістичного форуму, Харків. 2019. Київ, Знання України, 2019. С. 465.

² Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezzerov/docs/> -

³ Там само.

правового регулювання інших (нетрадиційних) об'єктів права промислової власності.

2.2 Патентне право як елемент права промислової власності

Як уже зазначалось патентне право є найважливішою та базовою складовою права промислової власності. В теорії інтелектуального права патентне право розглядають в об'єктивному та суб'єктивному аспектах.

Патентне право в об'єктивному розумінні становить собою сукупність норм права, які регламентують майнові та особисті немайнові відносини щодо створення, використання, оформлення та захисту прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок¹.

В суб'єктивному розумінні під патентним правом слід розуміти як майнові і немайнові права автора чи патентовласника на запатентовані винаходи, корисні моделі або промислові зразки².

Об'єктами патентного права є винаходи, корисні моделі та промислові зразки. Об'єднання зазначених об'єктів у рамках субінституту патентного права, на думку вчених, обумовлене такими факторами:

- вони є продуктом діяльності певного конкретного творця (автора);
- їхня охорона здійснюється за допомогою єдиної форми – патенту (після 2020 року правоохоронним документом промислових зразків є свідоцтво);
- правове регулювання правовідносин, пов'язаних з охороною прав на ці об'єкти, має багато спільного³.

¹ Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. – Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2014. – с. 120

² Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - с. 320.

³ Там само.

Вчені також наголошують на тому, що багатьом країнам притаманне здійснення правового регулювання відносин щодо створення, використання та охорони зазначених об'єктів єдиним законодавчим актом - патентним законом¹.

Натомість, в Україні законодавче регулювання відносин у сфері створення, використання та правової охорони об'єктів патентного права здійснюється численними нормативними актами як законодавчого, так і підзаконного характеру.

Характерною ознакою патентного права, на думку А. О. Кодинця, є правова охорона не стільки форми зовнішнього вираження об'єкту творчої діяльності, скільки його змісту – сукупності ознак, що забезпечують унікальність створеного продукту та процесу².

Переходячи до аналізу окремих об'єктів патентного права та їх характерних особливостей, слід погодитись із Т. Ярошевською, яка у своїй науковій роботі відзначає, що закріплення легальних дефініцій об'єктів патентного права в межах спеціального законодавства у цій сфері, є вдалим та прогресивним рішенням законодавця, яке якісно відрізняє вітчизняне законодавство у цій сфері від законодавства інших країн³.

Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про правову охорону на винаходи і корисні моделі» (далі – в межах цього пункту Закон № 3687-ХІІ) під винаходом (корисною моделлю) слід розуміти результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Побідне нормативне конструювання відповідного законодавчого положення (використання розділового знаку – дужок) дозволяє припускати про наділення законодавцем понять винаходу та корисної моделі тотожними змістом та обсягом. Водночас, аналіз інших нормативних положень зазначеного

¹ Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бугнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - с. 320.

² Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezzerov/docs/> -

³ Ярошевська Т.В. Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект: дис. на здобуття наук. ступ. д.ю.н., 12.00.03/ Дніпровський державний технічний університет, Кам'янське. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021. С. 91-92.

законодавчого акту засвідчує про наділення зазначених об'єктів патентного права різними характерними ознаками.

В цьому аспекті, слід погодитись із авторами, які відзначають про необхідність вдосконалення чинного законодавства у цій сфері та проведення на законодавчому рівні шляхом закріплення окремих дефініцій понять розмежування винаходів та корисних моделей як самостійних об'єктів промислової власності¹.

Крім цього, видається за необхідне проаналізувати також своєрідне обмеження сфери створення та застосування винаходів та корисних моделей сферою технологій, про що законодавцем також акцентовано увагу в законодавчому визначенні зазначених понять. На законодавчому рівні поняття технологія визначено в Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» як результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг².

З урахуванням наведеного слід відзначити про певну некоректність вжиття поняття «технології» як сфери застосування винаходів, оскільки відповідно до чинного вітчизняного законодавства технологія визначається не як певна сфера життєдіяльності фізичних або юридичних осіб, а як результат науково-технічної діяльності, сукупність знань тощо в межах процесу виробництва, торгівлі та надання послуг.

Розмежування винаходів та корисних моделей як самостійних об'єктів промислової власності ґрунтується також на законодавчому закріпленні певних умов та критеріїв їхньої охороноздатності.

Так, відповідно до частини другої статті 6 Закону № 3687-ХІІ об'єктом винаходу, правова охорона якому надається згідно з цим Законом, може бути

¹ Ярошевська Т.В. Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект: дис. на здобуття наук. ступ. д.ю.н., 12.00.03/ Дніпровський державний технічний університет, Кам'янське. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021. С. 91-92.

² Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. Голос України від 14.11.2006 — № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>

продукт у вигляді пристрою, речовини, штаму мікроорганізму, культури клітин рослини і тварини тощо, а також певний процес (спосіб).

Тоді як об'єктом корисної моделі, правова охорона якій надається згідно з цим Законом, може бути продукт (лише у формі пристрою) або процес (спосіб) (частина третя наведеної вище статті Закону).

Пунктом 2.3.1 Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 №22, встановлено, що продуктом як об'єктом технології є матеріальний об'єкт - результат діяльності людини. Таким продуктом, зокрема, є пристрій, механізм, система (комплекс) взаємодіючих пристроїв, споруда, виріб, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини та інший біологічний матеріал, у тому числі трансгенна рослина і тварина¹.

Під пристроєм С.В. Тростіна розуміє машину, механізм, деталь, вузол, прилад або сукупність взаємопов'язаних деталей та вузлів. Речовина, на думку вченої, становить собою створену штучно певну сукупність взаємопов'язаних інгредієнтів, хімічну сполуку, об'єкт генетичної інженерії, композицію та продукт ядерного перетворення. Штамом вчена йменує спадково однорідну культуру мікроорганізмів, що продукує корисні речовини або використовується безпосередньо².

Законодавче визначення процесу як об'єкту винаходу або корисної моделі наведене у пункті 2.3.2 згаданих вище Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель. Під ним слід розуміти дію або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка

¹ Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти та науки від 22.01.2001 №22. Офіційний вісник України від 16.03.2001 — 2001 р., № 9, стор. 382, стаття 386, код акта 17928/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01>

² Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студ. Вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Івашенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. – Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2014. – с. 122.

продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних, вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом тощо.

Крім цього, відповідно до пункту 2.3 Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель до об'єктів винаходу або корисної моделі належить нове застосування відомого продукту чи процесу.

Також на законодавчому рівні визначено об'єкти, які не належать до винаходів та корисних моделей, а отже не можуть отримати правову охорону відповідно до Закону № 3687-ХІІ. До таких об'єктів законом віднесено, в тому числі: сорти рослин і породи тварин; біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів, а також продукти таких процесів; компонування напівпровідникових виробів; результати художнього конструювання; хірургічні чи терапевтичні способи лікування людини або тварини; процеси клонування людини; процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей; використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей тощо (частина третя статті 6 Закону).

Крім цього, не може бути визнано винаходом (корисною моделлю) такі самостійні об'єкти як: відкриття, наукову теорію, математичний метод; схему, правила і метод проведення ігор, конкурсів, аукціонів, фізичних вправ, інтелектуальної або організаційної, зокрема господарської, діяльності; комп'ютерну програму; форму представлення інформації; зовнішній вигляд продуктів, спрямований на задоволення виключно естетичних потреб.

Загальні умови та критерії, яким повинен відповідати продукт або процес для того, аби вважатись винаходом або корисною моделлю та отримати правову охорону, також передбачені Законом № 3687-ХІІ. Так, відповідно до частини першої статті 6 зазначеного Закону правова охорона надається таких винаходам та корисним моделям, що не суперечать публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та відповідають умовам патентоздатності.

Статтею 7 цього ж Закону закріплені умови патентоздатності винаходу та корисної моделі, які є різними за своєю природою. Під умовами патентоздатності

А. Кодинець розуміє сукупність юридичних вимог, що забезпечують характеристику зазначених об'єктів як об'єктів патентного права¹.

Так, умовами патентоздатності винаходу є: 1) його новизна, 2) винахідницький рівень та 3) промислова придатність. Стосовно корисної моделі законодавство не встановлює вимогу винахідницького рівня – для забезпечення правової охорони достатньо її відповідності таким критеріям як новизна та промислова придатність.

1) Під новизною винаходу та корисної моделі відповідно до чинного законодавства (частини третя-шоста статті 7 Закону № 3687-ХІІ) слід розуміти те, вони не є частиною рівня техніки. Об'єкти, що є частиною рівня техніки, для визначення новизни винаходу (корисної моделі) повинні враховуватися лише окремо. Рівень техніки становить собою всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки на реєстрацію винаходу або корисної моделі або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. Крім цього, рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на державну реєстрацію в Україні винаходу (корисної моделі) (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передреує тій даті, яка зазначена вище і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

Отже, новизна винаходу або корисної моделі визначається як їхня невідомість для загалу з рівня техніки. При встановленні новизни беруться до уваги загальнодоступні інформаційні джерела. Увага приділяється інформації, що розкриває сутність винаходу (корисної моделі) незалежно від форми її вираження.

Водночас, згідно з чинним законодавством на визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи

¹ Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL:<https://issuu.com/constantinezorov/docs/> -

опосередковано таку інформацію, за 6 місяців до дати подання заявки про його реєстрацію або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету (так звана «пільга по новизні»). При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні відповідної процедури.

2) Частина шоста статті 7 Закону № 3687-ХІІ закріплює нормативний зміст такої особливості винаходу як об'єкту промислової власності та умови патентоздатності як винахідницький рівень, під яким розуміється його неочевидність, тобто те, що він не впливає явно із рівня техніки. Натомість, такими, що явно впливають із рівня техніки, можуть бути визнані нові форми відомого з рівня техніки лікарського засобу, у тому числі солі, складні ефіри, прості ефіри, композиції, комбінації та інші похідні, поліморфи, метаболіти, чисті форми, розміри часток, ізомери, якщо вони істотно не відрізняються за ефективністю. При оцінці винахідницького рівня зміст вже поданих заявок до уваги не береться.

3) Насамкінець, винахід (корисна модель) визнаються такими, що відповідають критерію промислової придатності, якщо їх можна використовувати у промисловості чи інших сферах діяльності (сільському господарстві, охороні здоров'я тощо). Фактично, промислова придатність як умова його патентоздатності означає не обмеження сфери його використання, а лише вказує на можливість його використання на практиці¹.

Як відзначають Л.В. Первалова, О.Є. Аврамова та М.Ю. Глізнуца, інколи винахід не може бути використаний на практиці в певній галузі виробництва тощо, з огляду на наявний рівень технічного прогресу, що не відповідає рівню винаходу. Такі винаходи вчені називають перспективними. Крім цього, вчені наголошують, що при перевірці винаходу промислової придатності необхідно встановити дотримання таких вимог: 1) засоби, що реалізують такий винахід використовуються в певній сфері діяльності людини; 2) винахід може бути реалізований (здійснений) в тому вигляді, в якому був охарактеризований в незалежному пункті формули, з використанням засобів і методів описаних у

¹ Розділ 11 Правові основи інтелектуальної власності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286987907.pdf>

заявці або відомих до дати пріоритету; 3) за допомогою засобів, що є втіленням винаходу, можна досягнути певного технічного результату, на який розраховує заявник¹.

Про суспільну важливість та корисність винаходів та корисних моделей для подальшого науково-технічного прогресу суспільства загалом свідчить положення статті 30 Закону № 3687-ХІІ, якою встановлено певні обмеження майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель):

- у разі їх невикористання або недостатнього використання протягом 3 років та відмови в укладенні ліцензійного договору з особою, така особа може звернутись до суду для надання їй дозволу на його використання;

- закріплено обов'язок володільця патенту укласти ліцензійний договір на використання винаходу (корисної моделі) з іншою особою, якщо її винахід (корисна модель) призначені для досягнення іншої мети або має значні техніко-економічні переваги і не може використовуватися без порушення прав володільця раніше виданого патенту;

- право КМУ з метою забезпечення здоров'я населення, оборони держави, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства дозволяти використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди володільця патенту.

Якщо винахід та корисну модель можна охарактеризувати терміном «технологічне рішення», то інший об'єкт патентного права – промисловий зразок – становить собою дизайнерське рішення.

Відносини у зв'язку із набуттям і здійсненням права власності на промисловий зразок регламентовані Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» (далі в межах цього пункту магістерської роботи – Закон № 3688-ХІІ), який у 2020 році під впливом євроінтеграційних процесів нашої держави зазнав численних змін у бік закріплення європейських стандартів та

¹ Розділ 11 Правові основи інтелектуальної власності. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/286987907.pdf>

підходів правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин¹. Під промисловим зразком зазначений законодавчий акт розуміє результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання (стаття 1 зазначеного Закону). Наведене визначення зазначеного поняття є досить широким за обсягом та тлумаченням, а тому конкретизується законодавцем у частині другій статті 5 цього Закону, відповідно до якої промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням.

Таким чином, під промисловим зразком слід розуміти зовнішній вигляд виробу або його частини, що є результатом певної інтелектуальної та творчої діяльності особи. Слід відзначити, що під виробом вітчизняне законодавство розуміє будь-який предмет промислового виробництва або ручної роботи, зокрема частини, призначені для збирання у складений виріб, упаковка, зовнішнє оформлення, графічні символи та типографські шрифти (елементи), крім комп'ютерних програм (стаття 1 Закону № 3688-ХІІ).

Подібно правовому регулюванню винаходів та корисних моделей, законодавець визначає коло об'єктів, що попри наявність певних спільних ознак із промисловими зразками, не можуть вважатись такими, а, отже, отримати державну охорону: 1) об'єкти нестійкої форми (з рідких, газоподібних, сипких або подібних до них речовин тощо); 2) результат інтелектуальної, творчої діяльності в галузі художнього конструювання, відображений у виробі, що є частиною складеного виробу та є невидимим під час звичайного (за функціональним призначенням) використання виробу; 3) ознаки зовнішнього вигляду виробу, обумовлені виключно його технічними функціями; 4) ознаки зовнішнього вигляду виробу, розмір та форма якого мають бути точно відтворені для того, щоб один виріб був механічно з'єднаний з іншим виробом або розташований усередині, навколо чи навпроти іншого виробу таким чином, щоб

¹ Еннан Р. Правова охорона промислових зразків: новели законодавства України 2020 року. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15439/%D0%95%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D0%BD%20%D0%A0.%D0%84..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

кожен виріб міг виконувати свою функцію (частина третя статті 5 Закону № 3688-XII).

Для встановлення правової охорони промисловий зразок також не повинен суперечити публічному порядку, загально визнаним принципам моралі, а також відповідати критеріям охороноздатності. До таких критеріїв належить новизна промислового зразка та його індивідуальний характер.

Частиною другою статті 6 Закону № 3688-XII встановлено, що промисловий зразок відповідає критерію новизни, якщо жоден ідентичний промисловий зразок не доведено до загального відома щодо: зареєстрованого промислового зразка - до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету; незареєстрованого промислового зразка - до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома. При цьому, промислові зразки вважаються ідентичними за умови, якщо їхні суттєві ознаки відрізняються лише незначними деталями.

Під час встановлення факту новизни промислового зразка беруться до уваги будь-які відомості, що стали загальнодоступними до дати подання заявки, (якщо заявлено пріоритет, - до дати пріоритету), у тому числі зміст усіх раніше одержаних НОІВ заявок (крім відкликаних або щодо яких НОІВ прийнято рішення про відмову в державній реєстрації промислового зразка і вичерпано можливості оскарження таких рішень). Натомість, не вважаються загальнодоступними відомості, що розкриті третій особі за явної чи неявної умови збереження конфіденційності.

Як уже зазначалось, другим законодавчим критерієм охороноздатності промислового зразка є його індивідуальний характер. Відповідно до чинного законодавства, індивідуальний характер промислового зразка дістає свій вираз, якщо загальне враження, яке він справляє на інформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома (щодо зареєстрованого промислового зразка - до дати подання заявки до НОІВ або,

якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету; щодо незареєстрованого промислового зразка - до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома).

Для оцінки індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи автора під час створення промислового зразка, під яким відповідно до статті 1 Закону № 3688-ХІІ слід розуміти обмеження можливостей автора щодо розробки рішення зовнішнього вигляду виробу певного призначення, пов'язані, зокрема, з функціональними особливостями виробу.

Пріоритет, авторство і права на винахід та корисну модель засвідчуються патентом. У свою чергу, права власника промислового зразка підтверджуються свідоцтвом (у разі його державної реєстрації).

Для державної реєстрації винаходу або корисної моделі автор повинен звернутись із відповідною заявкою, що складається із заяви про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі); опису винаходу (корисної моделі); формули винаходу (корисної моделі); креслення (якщо на них є посилання в описі); реферату. Заявка розглядається відповідно до порядку, закріпленого Правилами розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель, затвердженими наказом МОН України від 15.03.2002 № 197¹.

Промислові зразки відповідно до передумови набуття правової охорони можна поділити на: зареєстровані – яких внесено до Реєстру в порядку, передбаченому цим Законом, або якщо йому надано правову охорону в Україні відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України; незареєстровані - якщо його доведено до загального відома в порядку, передбаченому цим Законом.

Заявка на державну реєстрацію промислового зразка подається відповідно до Правил складання та подання заявки на промисловий зразок, затверджених

¹ Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.03.2002 № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02#Text>

наказом МОН України від 18.02.2002 № 110¹, та повинна складатись із: заяви про державну реєстрацію промислового зразка; комплекту зображень виробу (власне виробу чи у вигляді його макета, або малюнка), що дають повне уявлення про його зовнішній вигляд; опису промислового зразка; креслень, схем, карт (якщо необхідно). Розгляд такої заявки здійснюється відповідно до Правил розгляду заявки на промисловий зразок, затверджених наказом МОН України від 18.03.2002 № 198².

І заявка про реєстрацію винаходу та корисної моделі, і заявка про реєстрацію промислового зразка подається до НОІВ.

Майнові права на об'єкти патентного права обмежені в часі. Так, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід становить 20 років від дати подання заявки до НОІВ, а на корисну модель – 10 років. Якщо заявка подана на підставі міжнародної заявки, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід обчислюється від дати подання міжнародної заявки. При цьому, слід зауважити, що строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід та секретну корисну модель (містять інформацію, віднесена до державної таємниці) дорівнює строку засекречування винаходу або корисної моделі, але не може бути довшим за визначений згідно з цим Законом строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід або корисну модель.

Водночас, строк чинності майнових прав на зареєстрований промисловий зразок становить п'ять років від дати подання заявки до НОІВ і може бути продовжений за клопотання власника промислового зразка на один або декілька п'ятирічних термінів. Тоді як строк правової охорони незареєстрованого промислового зразка становить три роки від дати його доведення до загального відома на території України.

¹ Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок: наказ Міністерства освіти і науки України від 18.02.2002 № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-02#Text>

² Про затвердження Правил розгляду заявки на промисловий зразок: наказ Міністерства освіти і науки України від 18.03.2002 № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0313-02#Text>

Суб'єктами права інтелектуальної власності на проаналізовані вище об'єкти патентного права відповідно до статті 463 ЦК України є винахідник, автор промислового зразка, а також інші особи, які набули прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок за договором чи законом

Автором (винахідником) є фізична особа, творчою та інтелектуальною працею якої було створено винахід, корисну модель або промисловий зразок.

Чинне вітчизняне законодавство, що регламентує відносини у сфері промислової власності, не встановлює жодних обмежень щодо віку та обсягу цивільної дієздатності особи, яка може бути творцем об'єкту промислової власності. Натомість, звужений обсяг цивільної дієздатності впливає виключно на можливість реалізації особою своїх майнових прав на результати інтелектуальної та творчої діяльності. Так само, законом не встановлено жодних обмежень на можливість створення (розробки) об'єктів промислової власності особами без громадянства та іноземцями.

Винахіднику (автору промислового зразка) належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково. Крім цього, винахідник має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу.

Винахід, корисна модель та промисловий зразок можуть бути спільно створені двома або більше особами, які як співавтори мають однакові права на реєстрацію відповідних об'єктів промислової власності, якщо інше не встановлено договором між ними.

Важливо, що відповідно до частини четвертої статті 8 Закону № 3687-ХІІ не визнаються винахідниками фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу (корисної моделі), а надали винахіднику (винахідникам) тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при його створенні і (або) оформленні заявки.

Саме винахіднику (автору промислового зразка) належить пріоритетне право реєстрації об'єкту патентного права та, як наслідок, набуття статусу патентовласника. Водночас, чинне законодавство передбачає також підстави

набуття права на реєстрацію об'єкта патентного права іншою особою, наприклад, роботодавцем.

Так, відповідно до статті 9 Закону № 3687-ХІІ право на реєстрацію службового винаходу (корисної моделі) має роботодавець винахідника, якщо інше не передбачено договором.

Службовим винаходом (корисною моделлю) в розумінні зазначеного Закону є винахід (корисна модель), створений працівником: 1) у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше; 2) з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця. А службові обов'язки згідно із вказаним Законом становлять собою зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

Відповідно до вимог чинного законодавства винахідник (автор промислового зразку) подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) або промисловий зразок з описом, що розкриває суть винаходу (корисної моделі) або промислового зразку достатньо ясно і повно. Якщо роботодавець у встановлений законодавством строк (4 місяці від дати одержання такого письмового повідомлення) не реалізує свого права на реєстрацію такого об'єкту промислової власності або не вчинить інших дій, передбачених законом, право на реєстрацію службового винаходу (корисної моделі) переходить до винахідника або його правонаступника, а в роботодавця залишається переважне право на придбання ліцензії.

За створення службового винаходу (корисної моделі) або промислового зразка винахідник (автор) має право на винагороду від роботодавця, яка обумовлюється у відповідній угоді відповідно до економічної цінності створеного об'єкту промислової власності.

Крім цього, право на реєстрацію зазначених об'єктів патентного права мають також правонаступники (в розумінні цивільного законодавства) винахідника (автора промислового зразка) або роботодавця¹.

Предметом значної наукової дискусії стала юридична колізія між спеціальним законодавством, що регламентує засади правової охорони окремих об'єктів інтелектуальної (в тому числі, промислової) власності, та положеннями чинного ЦК України (зокрема, статті 429). Так, останньою закріплено спільні майнові права інтелектуальної власності роботодавця та працівника на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту), якщо інше не встановлено цим Кодексом або договором.

Про недосконалість чинного ЦК України в регулюванні зазначеного питання відзначають, зокрема, Т. Ярошевська², Ю.М. Белуга та Г.В. Омельченко³, В.С. Дмитришин⁴ тощо.

На думку автора магістерської роботи, зазначене проблемне питання потребує законодавчого вирішення шляхом закріплення з урахуванням європейського досвіду правового регулювання зазначеного питання в межах цивільного законодавства роботодавця як єдиного суб'єкта майнових прав на службовий об'єкт промислової власності [пропозиції висловлені в межах предмету наукового дослідження – *прим. авт.*], а винахідника (автора) як суб'єкта, який володіє невід'ємними особистими немайними правами на створений ним об'єкт промислової власності.

¹ Сорвачов О.В. Охорона прав на промислові зразки в Україні: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03. Національний університет «Одеська юридична академія, Одеса, 2015. С. 15.

² Ярошевська Т.В. Кому повинні належати права на службові винаходи? / Т. В. Ярошевська // Право України. – 2008. – № 4. – С. 45

³ Белуга Ю.М., Омельченко Г.В. Правова охорона прав на службові винаходи: проблематика нормативно-правового регулювання. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/5887/6636>

⁴ Дмитришин В.С. Законодавче регулювання розпорядження правами інтелектуальної власності на службові винаходи. Досвід іноземних країн. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6654/1/%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%94%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%95%20%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%A3%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%96%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%D0%9C%D0%98.pdf>

Таким чином, особа володільця патенту може не збігатись з особою винахідника (автора промислового зразка) в силу положень чинного законодавства: ним може бути як винахідник (автор промислового зразка), так і його спадкоємець, правонаступник або роботодавець.

Відповідно до статті 464 ЦК України володільцю відповідного патенту (свідоцтва), якщо інше не встановлено договором чи законом, належать майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. До таких прав можна віднести, зокрема: 1) право на використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка; 2) виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка (видання ліцензій); 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню винаходу, корисної моделі, промислового зразка, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Зазначені правомочності володільця патенту продубльовано та певною мірою деталізовано у статті 28 Закону № 3687-ХІІ. Крім цього, зазначеною нормою визначено дії, які входять до обсягу поняття використання винаходу (корисної моделі): 1) виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях; 2) застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди володільця патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Зазначеною статтею також встановлено критерії, за допомогою яких можна встановити факт виготовлення продукту або застосування процесу, що охороняються патентом: 1) продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної

моделі), або ознаку, еквівалентну їй; 2) процес визнається застосованим, якщо використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу, або знак, еквівалентну їй.

Відповідно до зазначеної норми Закону володілець патенту може передавати на підставі договору виключні майнові права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником. Також володілець патенту має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору. Зазначені правомочності належать також власнику зареєстрованого промислового зразка відповідно до статті 20 Закону № 3688-ХІІ.

Важливим є те, що майнові права, що випливають з патенту, а також з державної реєстрації промислового зразка відповідно до останніх законодавчих змін у сфері правової охорони об'єктів патентного права, діють від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі) та промислового зразка. Узгодження спеціального законодавства у цій сфері із положеннями ЦК України сприяло вирішенню правової проблеми, що тривалий час була предметом наукової дискусії вчених та не сприяла єдності застосування відповідних законодавчих положень.

Певні особливості використання встановлені законодавством для секретних винаходів. Так, права, що випливають з державної реєстрації секретного винаходу (секретної корисної моделі), діють від дати внесення інформації про них до відповідного Реєстру. Крім цього, виключні майнові права інтелектуальної власності володільця патенту на секретний винахід (секретну корисну модель) обмежені положеннями Закону України «Про державну таємницю», а також відповідними рішеннями Державного експерта, який, поміж іншим, погоджує передання на підставі договору виключних майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід (корисну модель), а також надання дозволу (видачу ліцензії) на використання секретного винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору (частини третя, шоста, сьома статті 28 Закону № 3687-ХІІ).

Також чинним законодавством регламентовано порядок та підстави припинення державної реєстрації об'єктів патентного права (зокрема, у зв'язку із несплатою відповідного збору), визнання прав на такі об'єкти недійсними (у випадках невідповідності критеріям патентоздатності та умовам надання правової охорони, наявності в формулі (зображенні) відповідного об'єкта інтелектуальної власності ознак, які не були зазначені в заявці, та здійснення його державної реєстрації з порушенням прав інших осіб).

Аналізуючи питання визнання прав на винахід недійсними у зв'язку із його невідповідністю критеріям патентоздатності, КГС ВС відзначає, що «питання щодо відсутності патентоздатності винаходу має вирішуватися з урахуванням тих самих критеріїв перевірки новизни, що й питання стосовно її наявності. Критерії перевірки новизни, вимоги до формули і порядок проведення (зміст) експертизи по суді визначені Правилами розгляду заявки, і висновок щодо відповідності винаходу умовам патентоздатності не може суперечити приписам цих Правил»¹.

Іншими суб'єктами відносин у сфері патентного права, окрім авторів промислових зразків та володільців патентів, є патентні повірені та НОІВ.

Правовий статус патентних повірених (представників у справах інтелектуальної власності), питання набуття, реалізації і припинення права займатися діяльністю патентного повіреного регламентовані Положенням про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), затвердженим постановою КМУ від 10 серпня 1994 року № 545. Відповідно до зазначеного нормативного акту патентний повірений надає фізичним та юридичним особам допомогу і послуги, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, представляє інтереси зазначених осіб у державних органах, у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами. З цією метою він наділений, зокрема, правом підписувати заяви, клопотання, описи, формули винаходів тощо, подавати та одержувати матеріали, що

¹ Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21 липня 2020 року у справі № 910/19256/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90515349>

стосуються охоронних документів; виконувати платіжні операції; вносити зміни до опису винаходів і креслень; вживати заходів для підтримання чинності охоронних документів; представляти інтереси власників прав на об'єкти інтелектуальної власності в державних і судових органах тощо. Патентні повірені незалежні у своїй професійній діяльності. Атестацію та реєстрацію патентних повірених здійснює Мінекономіки¹.

Функції НОІВ, як уже зазначалось вище, наприкінці жовтня 2022 року були передані до державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», на яку відповідно до чинного законодавства у сфері правової охорони об'єктів патентного права покладено виконання, зокрема, таких завдань як: приймання заявок, проведення їх експертизи, прийняття рішень щодо них; здійснення державної реєстрації винаходів, корисних моделей та промислових зразків, видача патентів на винаходи і корисні моделі, свідоцтв на промислові зразки; визнання недійсними прав на зазначені об'єкти патентного права тощо.

2.3 Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг

Як уже зазначалось в попередньому розділі наукової роботи, стрімкий та постійний розвиток ринкових відносин та актуальний стан ринкової економіки обумовив важливість ідентифікації учасників цивільного обороту, товарів та послуг, що ними виробляються, в тому числі, як інструменту конкурентної боротьби товаровиробників між собою з метою виокремлення компанії або її продукції серед інших подібних на ринку.

Численні міжнародні угоди у сфері правової охорони засобів індивідуалізації стали фундаментом для створення та стрімкого розвитку

¹ Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених): постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1994 року № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-94-%D0%BF#Text>

національного законодавства у цій сфері, виокремлення субінституту засобів індивідуалізації в повноцінну самостійну складову права промислової власності та утвердження засобів індивідуалізації як важливих та невід'ємних для ефективного розвитку ринкових відносин об'єктів права інтелектуальної власності.

У розумінні правової природи та сутності засобів індивідуалізації слід погодитись із А. О. Кодинцем, який відзначає, що ними є спеціальні позначення чи комбінації позначень, які не вводять в оману споживачів та придатні для ідентифікації юридичних осіб-підприємств, товарів, послуг чи походження товарів з географічного місця, де їх характеристики в значній мірі співвідносяться з географічним походженням. На такі засоби поширюється конструкція права інтелектуальної власності, а вони, за ступенем правової охорони, прирівнюються у правовому режимі до результатів інтелектуальної, творчої діяльності¹.

За твердженням вченого, обсяг поняття «засіб індивідуалізації» не обмежується виключно комерційним найменуванням, торговельними марками та географічними зазначеннями та охоплює широке коло інших позначень, що використовуються для ідентифікації учасників цивільного обороту (власне ім'я та прізвище особи, псевдонім, назва держави тощо). Водночас систему засобів індивідуалізації як об'єктів промислової власності становлять саме три зазначені вище об'єкти права інтелектуальної власності. На думку вченого, система засобів індивідуалізації характеризується, зокрема: а) зв'язками з системою об'єктів права інтелектуальної власності та системою ідентифікуючих позначень; б) наявністю внутрішньої структури, єдністю та цілісністю її елементів; в) спільними тенденціями та закономірностями розвитку її складових; г) залежністю від зовнішніх, насамперед, економічних факторів та процесів, розвитку інформаційних технологій; г) єдністю функціональних характеристик².

¹ Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezzerov/docs/> -

² Кодинець А. О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук, спец.: 12.00.03. Київ, 2006. С.7

Попри наявність зазначених спільних ознак та властивостей, які дозволяють об'єднати відповідні об'єкти інтелектуальної власності у групу засобів індивідуалізації, кожен з них характеризується унікальною правовою природою, сутністю, набором характерних властивостей, історією становлення та визнання як об'єкту інтелектуальної власності, а також спеціальним правовим регулюванням, що дозволяє зробити висновок про необхідність ґрунтовного дослідження кожного окремого засобу індивідуалізації з метою виокремлення проблем та перспектив правового регулювання у цій сфері.

1) Комерційне найменування як об'єкт права інтелектуальної власності (стаття 420 ЦК України) слугує засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту. Правовому регулюванню права інтелектуальної власності на комерційне найменування присвячено главу 43 ЦК України. Окремі аспекти правової охорони такого об'єкту інтелектуальної власності регламентуються також іншими нормами цивільного та господарського законодавства. Водночас, обсяг нормативного регулювання зазначеного об'єкту права інтелектуальної власності не дозволяє говорити про приділення вітчизняним законодавцем значної (або хоча б достатньої) уваги правовому регулюванню такого засобу індивідуалізації. Крім цього, наявність певних законодавчих неузгодженостей та розбіжностей у питанні правового регулювання комерційного найменування не дозволяє ефективно розмежувати його із суміжними правовими категоріями.

КГС ВС у постанові від 11.06.2020 у справі № 922/1966/18 відзначає, що «комерційне позначення (інше позначення) є окремим об'єктом прав інтелектуальної власності нарівні із знаками для товарів та послуг та, відповідно, самостійним об'єктом цивільно-правових відносин, який не можна в повному обсязі ототожнювати із позначенням, зареєстрованим як знак для товарів і послуг. Перебування позначення у цивільному обороті та правовідносини, з ним пов'язані можуть відрізнитися, зокрема, за суб'єктивним складом, підставами

виникнення і припинення прав та обов'язків, обсягом прав, правовим регулюванням, механізмами захисту тощо»¹.

Так, проведений А. О. Кодинцем у його монографічному дослідженні порівняльно-правовий аналіз положень вітчизняного законодавства, дозволив вченому стверджувати про фактичне ототожнення чинним ЦК України змісту понять «комерційне найменування» та «найменування юридичної особи». Вказане науковець пов'язує із, по-перше, відсутністю легальної дефініції поняття «комерційне найменування», по-друге, подвійною правовою природою підприємства згідно з чинним цивільним законодавством, по-третє, законодавчим формулюванням частини другої статті 90 ЦК України та частини першої статті 159 ГК України саме через можливість юридичної особи, що є підприємницьким товариством (а також фізичної особи-підприємця – згідно з нормами ГК України) мати комерційне (фірмове) найменування².

З огляду на це, наприклад, Н. С. Кузнєцова та О. В. Кохановська висловили позицію не тільки щодо самостійності комерційного найменування та найменування товариства як засобів його ідентифікації, але й щодо того, що вони не повинні співпадати³.

Крім цього, ВГСУ в оглядовому листі «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності» від 28.02.2017 № 01-06/521 відзначає, що поняття «найменування юридичної особи» та її «комерційного (фірмового) найменування» мають різне правове наповнення⁴. Суд, в тому числі, посилається на пункт 78 постанови пленуму ВГСУ від 17.10.2012 № 12, відповідно до якого комерційне (фірмове) найменування необхідно відрізнити від найменування

¹ Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11.06.2020 у справі № 922/1966/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89849068>

² Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. с. 47.

³ Кузнєцова Н. С., Кохановська О. В. Найменування юридичної особи і комерційне (фірмове) найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики: зб. наук. статей / за заг. ред. Ю. С. Шемшеченка, Ю. Л. Бошицького. Київ: Юридична думка, 2006. С. 451.

⁴ Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 28.02.2017 № 01-06/521. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17

юридичної особи (частина перша статті 90 ЦК України); найменування юридичної особи не є об'єктом права інтелектуальної власності, оскільки пов'язані з його використанням правовідносини регулюються переважно нормами корпоративного законодавства¹.

Надалі ВГСУ вказує, що «найменуванням юридичної особи є назва, яка індивідуалізує юридичну особу в сукупності його прав і обов'язків як самостійного суб'єкта права. Таке найменування є для юридичної особи тим самим, що для фізичної особи її ім'я». На думку ВГСУ, фірмовим (комерційним) найменуванням «є назва, якою юридична особа або громадянин, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, позначають себе на ринку і яка використовується для їх ідентифікації в господарських (комерційних) відносинах». Також ВГСУ відзначає, що «чинне законодавство України не містить ні вимог щодо тотожності комерційного найменування найменуванню юридичної особи (стаття 90 ЦК України), ані вимог щодо певного змісту комерційного найменування, зокрема щодо зазначення організаційно-правової форми підприємства»².

На противагу такому підходу А. О. Козинець зазначає, що комерційне найменування не може не співпадати з найменуванням такої юридичної особи з огляду на положення частини першої статті 489 ЦК України, відповідно до якої правова охорона надається комерційному найменуванню, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. При цьому, відповідно до абзацу другого частини першої статті 90 ЦК України характер діяльності юридичної особи повинен бути відображений саме у її найменуванні³.

¹ Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова пленуму Вишого господарського суду України від 17.10.2012 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#n298>

² Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вишого господарського суду України від 28.02.2017 № 01-06/521. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17

³ Козинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. С. 49.

Як наслідок, А. О. Кодинець цілком слушно робить висновок про те, що комерційне найменування є видом найменування юридичної особи, яке вона використовує для самоідентифікації у підприємницькій сфері. Серед інших аргументів вченого на користь такої тези слід виділити неможливість відчуження майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування, окрім як разом із відчуженням цілісного майнового комплексу підприємства чи його частини, а також законодавче розміщення нормативного припису, що стосується комерційного найменування в межах статті 90 ЦК України, яка регламентує питання найменування юридичної особи¹.

Таким чином, вчений відзначає, що відповідно до чинного цивільного законодавства юридична особа може використовувати виключно одне позначення для самоідентифікації: у випадку непідприємницьких юридичних осіб таким засобом є найменування, а стосовно підприємницьких товариств - комерційне найменування, яке одночасно є їх найменуванням. Під самим комерційним найменуванням вчений розуміє різновид найменування юридичної особи, який має певну вартісну оцінку, а майнові права на нього можуть бути передані іншим суб'єктам².

На думку автора наукового дослідження, такі різні підходи до визначення правової природи комерційного найменування та його співвідношення із найменуванням юридичної особи пов'язані із недосконалістю чинного вітчизняного законодавства у цій сфері. З огляду на це, автор магістерської роботи погоджується із висловленою Т. В. Ярошевською пропозицією нормативного визначення змісту поняття «комерційне найменування» у статті 489 ЦК України в контексті розуміння під ним будь-якого позначення, яке ідентифікує юридичну особу, яка виробляє та/або реалізує товар чи надає послуги та вирізняє її з-поміж інших осіб³. Крім цього, слушно видається

¹ Там само. С. 50.

² Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. С. 50.

³ Ярошевська Т.В. Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект: дис. на здобуття наук. ступ. д.ю.н., 12.00.03/ Дніпровський державний технічний університет, Кам'янське. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021. С. 92.

пропозиція А. О. Кодинця щодо розробки певного правоохоронного механізму у галузі використання назви підприємства як особливого засобу індивідуалізації майнового комплексу, що не залежить від комерційного найменування юридичної особи¹.

Окремо слід зупинитись на питанні можливості наявності в фізичної особи-підприємця комерційного найменування, як це визначає чинний ГК України. Водночас, частина перша статті 28 ЦК України чітко відзначає, що фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям. Як альтернативу використанню власного імені під час здійснення своїх прав, ЦК України передбачає можливість особи використовувати псевдонім (вигадане ім'я) або діяти без зазначення імені.

Таким чином, з урахуванням наведених вище положень чинного ЦК України, на думку автора наукової роботи, можна констатувати, що суб'єктом права інтелектуальної власності на комерційне найменування може бути виключно юридична особа, що здійснює підприємницьку діяльність, а тому чинне господарське законодавство у цій сфері потребує вдосконалення.

Відповідно до частини другої статті 489 ЦК України правова охорона комерційного найменування забезпечується з моменту першого використання цього найменування без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки. До майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування стаття 490 ЦК України відносить: 1) право на використання комерційного найменування; 2) право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання; 3) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Чинність таких майнових прав інтелектуальної власності на комерційне найменування припиняється у разі ліквідації юридичної особи та з інших підстав, встановлених законом (стаття 491 ЦК України).

¹ Кодинець А. О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук, спец.: 12.00.03. Київ, 2006. С.7

2) Іншим засобом індивідуалізації, що належить до об'єктів промислової власності є торговельна марка. Вказаний засіб індивідуалізації слугує для розмежування товарів та послуг, які виробляються/надаються одними особами, від товарів та послуг інших осіб.

На думку В. Крата, торговельна марка є нетиповим об'єктом інтелектуальної власності та певною мірою умовно віднесена до об'єктів права інтелектуальної власності, оскільки вона не завжди є результатом творчої, інтелектуальної діяльності. Водночас, з огляду на певні спільні риси та подібність конструкції прав на такий об'єкт із правами на інші об'єкти інтелектуальної власності, торговельна марка отримує правову охорону поряд з такими об'єктами¹.

Слід відзначити, що чинне вітчизняне законодавство увібрало кращі зразки міжнародного досвіду регулювання зазначеної сфери суспільних відносин, як наслідок, використавши на позначення засобу індивідуалізації товарів та послуг єдиний правовий термін – торговельна марка. Так, Законом № 815-IX від 21.07.2020 Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» було приведено у відповідність із термінологічним апаратом ЦК України: термін «знак для товарів та послуг» було замінено поняттям «торговельної марки»².

Паризька угода та Угода ТРІПС використовують термін «товарний знак» (при цьому, на ідентифікацію позначення послуги Паризька конвенція використовує поняття «знак обслуговування»). Водночас, слід відзначити про те, що термін «торговельна марка» є притаманним законодавству ЄС у сфері промислової власності.

Стаття 492 ЦК України закріплює, що торговельною маркою є будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів

¹ Крат В. Торговельна марка як об'єкт права інтелектуальної власності. URL: <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Krat.pdf>

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України № 815-IX від 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#n537>

(послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. До таких позначень може бути віднесено, зокрема: слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів.

З урахуванням наведеного законодавчого визначення О. Орлюк пропонує класифікувати торговельні марки за критерієм використовуваних у ньому позначень на такі групи: 1) словесні (у вигляді сполучень літер, слів чи фраз; у вигляді як існуючих, так і штучно створених слів або аббревіатур); 2) зображувальні (у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині); 3) комбіновані, що використовують кілька із наведених вище позначень¹.

Особливим видом торговельної марки В. Крат називає логотип як оригінальне образотворче виконання словесного позначення з використанням спеціальних шрифтів².

Угода ТРІПС під товарним знаком розуміє будь-який знак або сполучення знаків, що дають змогу відрізнити товари або послуги одного підприємства від товарів або послуг іншого підприємства. До форм вираження товарного знаку Угода ТРІПС відносить: слова, що включають імена осіб, літери, цифри, фігуральні елементи та сполучення кольорів, а також будь-яке сполучення таких ознак, мають право бути зареєстрованими як торгові знаки (стаття 15).

Відповідно до частини другої статті 5 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (далі в межах цього пункту магістерської роботи - Закон № 3689-ХІІ) об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. До таких позначень може бути віднесено: 1) слова (у тому числі власні імена), 2) літери, 3) цифри, 4) зображувальні елементи, 5) кольори, 6) форма товарів або їх пакування, 7) звуки, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Реєстрі таким

¹ Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — с. 63.

² Крат В. Торговельна марка як об'єкт права інтелектуальної власності. URL: <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Krat.pdf>

чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається.

Водночас, зазначеною нормою також встановлено, що об'єктом торговельної марки не можуть бути імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії, вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), працювали у радянських органах державної безпеки, назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії тощо.

Для встановлення правової охорони торговельна марка повинна відповідати певним критеріям. Частина перша статті 5 Закону № 3689-ХІІ встановлює, що правова охорона надається торговельній марці, яка не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі, а також вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, встановлені цим Законом.

Статтею 4 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» встановлена заборона використання та пропаганди символіки комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів¹.

Згідно зі статтею 6 Закону № 3689-ХІІ не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують або імітують: державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми); офіційні повні або скорочені назви держав чи міжнародні літерні коди держав; емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій; офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки; нагороди та інші відзнаки. Водночас, зазначені позначення можуть бути включені до торговельної марки як її складові елементи,

¹ Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 9 квітня 2015 року № 317-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

на які не поширюється правова охорона, якщо на це є згода відповідного компетентного органу (колегіальний орган, утворений НОІВ) або їх власників. До прикладу, подання та розгляд клопотань заявників про внесення до знака для товарів і послуг позначення, що містить офіційну назву держави «Україна» здійснюється в порядку, передбаченому Правилами погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна», до знака для товарів і послуг, затвердженими наказом МОН України від 04.08.2010 № 790¹.

Крім цього, відповідно до положень пункту 2 статті 6 Закону № 3689-ХІІ не можуть одержати правову охорону також позначення, які: 1) не мають розрізняльної здатності та не набули її під час використання; 2) складаються лише з позначень, що складаються лише з позначень, що є загальноживаними у сучасній мові або у добросовісній та усталеній торговельній практиці щодо товарів і послуг; 3) складаються лише з позначень чи даних, що є описовими під час використання щодо зазначених у заявці товарів і послуг або у зв'язку з ними, свідчать про вид, якість, склад, кількість, властивості, передбачене призначення, цінність товарів і послуг, географічне походження, місце і час виготовлення чи збуту товарів або надання послуг, або на інші характеристики товарів чи послуг; 4) можуть ввести в оману щодо товарів чи послуг, зокрема щодо їх властивості, якості або географічного походження; 5) можуть ввести в оману щодо особи, яка виробляє товар або надає послугу; 6) складаються лише з позначень, що є загальноживаними символами і термінами; 7) відображають лише форму, що обумовлена природним станом товару чи необхідністю отримання технічного результату, або яка надає товарові істотної цінності; 8) відтворюють назву зареєстрованого чи заявленого на реєстрацію сорту рослин; 9) містять зареєстровані чи подані на реєстрацію географічні зазначення (у тому числі для спиртів та алкогольних напоїв), якщо під час використання заявленого позначення використовується репутація географічного зазначення та/або

¹ Про затвердження Правил погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави "Україна", до знака для товарів і послуг: наказ Міністерства освіти та науки України від 04.08.2010 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0939-10#Text>

заявлене позначення вводить в оману щодо особливої якості, характеристик та дійсного походження товару.

В окремих передбачених законом випадках позначення, що відповідають наведеним вище характеристикам, можуть бути внесені до торговельної марки як її структурні елементи, що не охороняються, якщо вони не займають домінуючого положення в її зображенні, а також якщо вони набули розрізняльної здатності в результаті їх використання до дати подання заявки.

Також згідно з чинним законодавством не можуть бути зареєстровані як торговельні марки позначення, які на дату подання заявки або якщо заявлено пріоритет, то на дату пріоритету, є тотожними або схожими настільки, що їх можна сплутати, зокрема, асоціювати з іншими торговельними марками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи для таких самих або споріднених з ними товарів і послуг; торговельними марками інших осіб, якщо такі торговельні марки охороняються без реєстрації на території України на підставі міжнародних договорів України, в тому числі, торговельними марками, визнаними добре відомими відповідно до статті 6 bis Паризької конвенції щодо таких самих або споріднених з ними товарів і послуг; комерційними найменуваннями, що відомі в Україні і належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання до НОІВ заявки щодо таких же або споріднених з ними товарів і послуг; знаками відповідності (сертифікаційними знаками), зареєстрованими у встановленому порядку тощо. Не підлягають реєстрації також позначення, які відтворюють промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам; назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитати і персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їх правонаступників; прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети і факсиміле відомих в Україні осіб без їх згоди.

КГС ВС у своїй постанові від 20.02.2020 у справі № 910/20650/17 відзначив, що суд під час розгляду справи про визнання недійсним свідоцтва на знак для товарів і послуг відповідача не має права самотійно здійснювати оцінку

питань схожості спірних позначень як пересічний споживач, перебираючи на себе невластиві суду функції експерта¹.

Набуття прав інтелектуальної власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом, що видається за результатами процедури, передбаченої чинним законодавством. Строк дії свідоцтва обмежений 10 роками від дати подання заявки до НОІВ, однак може бути неодноразово продовжений НОІВ за клопотанням власника свідоцтва на строк 10 років, за умови сплати відповідного збору. Якщо торговельна марка має міжнародну реєстрацію або визнана добре відомою в Україні, вона не потребує засвідчення свідоцтвом.

Для отримання відповідного свідоцтва особа, що має на це право відповідно до Закону № 3689-ХІ, подає до НОІВ заявку в паперовій або електронній формі відповідно до процедури, закріпленої Правилами складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг². Видача свідоцтва здійснюється НОІВ у місячний строк після державної реєстрації торговельної марки, що здійснюється за результатами розгляду поданої заявки та проведення відповідної експертизи.

Відповідно до статті 9 Закону № 3689-ХІ заявник має право на пріоритет попередньої заявки на таку саму торговельну марку щодо таких самих товарів і послуг або таких, що охоплюються переліком товарів і послуг, зазначених у попередній заявці, протягом шести місяців від дати подання попередньої заявки до НОІВ чи до відповідного органу держави - учасниці Паризької конвенції чи Угоди про заснування Світової організації торгівлі, якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет.

Комплекс майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку закріплений статтею 495 ЦК України та статтею 16 Закону № 3689-ХІ.

Стаття 25 Закону № 3689-ХІ регламентує питання правової охорони добре відомої торговельної марки в Україні. Відповідно до змісту цієї норми охорона

¹ Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 20.02.2020 у справі № 910/20650/17. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/196377_sud-ne-mozhe-samostyno-otsnyuvati-skhozht-torgovelnikh-marok-rshennya-vs

² Про затвердження Правил складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг: наказ Держпатенту України від 28 липня 1995 р. N 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95#Text>

прав на добре відому торговельну марку здійснюється згідно із статтею 6 бiс Паризької конвенції та цим Законом на підставі визнання торговельної марки добре відомою Апеляційною палатою або судом. Торговельна марка може бути визнана добре відомою незалежно від реєстрації її в Україні. Критеріями, які враховуються під час визначення того, чи є торговельна марка добре відомою в Україні, можуть бути: 1) ступінь відомості чи визнання торговельної марки у відповідному секторі суспільства; 2) тривалість, обсяг та географічний район будь-якого використання торговельної марки; 3) тривалість, обсяг та географічний район будь-якого просування торговельної марки, включаючи рекламування чи оприлюднення та представлення на ярмарках чи виставках товарів та/або послуг, щодо яких торговельна марка застосовується; 4) тривалість та географічний район будь-яких реєстрацій та/або заявок на реєстрацію торговельної марки за умови, що торговельна марка використовується чи є визнаною; 5) свідчення успішного відстоювання прав на торговельну марку, зокрема територія, на якій торговельну марку визнано добре відомою компетентними органами; 6) цінність, що асоціюється з торговельною маркою.

Порядок визнання торговельної марки добре відомою встановлений Регламентом Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності, затвердженим наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 02 березня 2021 року № 433¹.

До прикладу, у 2019-2020 роках торговельними марками, добре відомими в Україні, було визнано торговельні марки ROZETKA, Нова Пошта, ЦЕНЗОР.НЕТ, NON STOP та ін².

Також постановою КГС ВС від 11 грудня 2018 року у справі № 910/4071/17 було встановлено, що суди дійшли неспростовного висновку про доведеність

¹ Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 02 березня 2021 року № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-21#Text>

² <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=9926ceb6-5f8d-4b6a-bb84-1746473676c0>

обставин щодо доброї відомості знаків для товарів і послуг «BAILEYS», «Бейліс» та їх визнання у відповідному секторі суспільства¹.

Також як приклад здійснення судового захисту права та охоронюваного законом інтересу на добре відому торговельну марку є постанова КГС ВС від 25 лютого 2021 року, якою було залишено без змін постанову Північного апеляційного господарського суду від 3 грудня 2020 року про повне задоволення позовних вимог компанії McDonald's у спорі з компанією «Асканія-Трейдінг» про визнання недійсними повністю охоронних документів на торговельні марки «Mc'Corn» та «MacCorn»².

3) Ще одним об'єктом промислової власності, правова охорона якого є частиною субінституту засобів індивідуалізації, є географічне зазначення. Вказаний об'єкт права інтелектуальної власності є унікальним, адже відображає специфічні властивості та параметри товару з огляду на його виготовлення у певному географічному місці.

Правове регулювання відносин у сфері набуття права на такий об'єкт інтелектуальної власності та його використання регламентовані положеннями чинних міжнародних угод, ЦК України, а також Законом України «Про правову охорону географічних зазначень»³ (далі в межах цього пункту магістерської роботи – Закон № 752-XIV).

При цьому, Паризька конвенція об'єктами охорони права промислової власності визначає вказівку про походження та найменування місця походження, однак не розкриває їхнього змісту, в той час як Угода ТРІПС уже оперує поняттям «географічне зазначення», під яким розуміє зазначення, які визначають товар як такий, що походить з території члена, регіону або району цієї території,

¹ Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11 грудня 2018 року у справі № 910/4071/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78554233>

² Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у справі № 910/11487/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95170182>

³ Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16 червня 1999 року № 752-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

коли певна якість, репутація або інші характеристики товару значною мірою пов'язані з його географічним походженням.

Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та Женевський акт до неї стали основою для започаткування міжнародної системи правової охорони не тільки найменувань місць походження, але й географічних зазначень у рамках єдиної процедури реєстрації у ВОІВ¹.

Законом № 752-XIV закріплено офіційне визначення поняття «географічного зазначення», згідно з яким ним є найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території. Крім цього, чинним вітчизняним законодавством також визначено, що назва місця походження товару - це різновид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території.

Таким чином, поняття «географічне зазначення» є родовим відносно поняття «назва місця походження товару». Так, для реєстрації як об'єкту інтелектуальної власності назви місця походження виробництва і перероблення товару повинні здійснюватися в межах зазначеного географічного місця, тоді як для набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення достатньо, щоб хоча б один з етапів виробництва здійснювався на визначеній географічній території.

¹ Lisbon – The International System of Appellations of Origin and Geographical Indications. URL: <https://www.wipo.int/lisbon/en/index.html>

На думку Т. Ярошевської, на практиці досить важко відрізнити «географічне зазначення» від «назва місця походження товару», а тому вчена пропонує залишити в межах чинного законодавства один єдиний термін на позначення такого об'єкту інтелектуальної власності – географічного зазначення¹.

Відповідно до статті 6 Закону № 752-XIV правова охорона географічним зазначенням надається на підставі їх реєстрації у встановленому цим Законом порядку або відповідно до міжнародних договорів України. Така правова охорона географічного зазначення діє безстроково, за винятком випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення.

Правова охорона надається географічному зазначенню як назві місця походження товару, якщо заявлене найменування відповідає вимогам цього Закону і на нього не поширюються встановлені цим Законом підстави для відмови в наданні правової охорони.

Відповідно до частини третьої статті 7 Закону № 752-XIV правова охорона надається географічному зазначенню, яке повністю або частково омонімічне із зареєстрованим в Україні географічним зазначенням, за умови добросовісного місцевого і традиційного використання та якщо таке використання виключає можливість сплутування та введення в оману споживачів щодо дійсного походження товару. Омонімічне географічне зазначення може бути зареєстроване за наявності під час використання відмінності між цим зазначенням та раніше зареєстрованим географічним зазначенням без надання переваги одному із виробників товару та за умови уникнення можливості введення споживача в оману. Не реєструється омонімічне зазначення, яке правильно вказує на географічне місце виробництва товару, але створює у споживачів помилкове уявлення про те, що товар вироблено в іншому географічному місці.

¹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6057/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf

Правова охорона не надається географічному зазначенню, яке, по-перше, не відповідає наведеним вище вимогам, по-друге, є назвою, що стала видовою, по-третє, включає або відтворює назву сорту рослин чи породи тварин, що може ввести в оману споживачів щодо дійсного походження товару (крім випадків, якщо товар містить або походить від відповідного сорту рослин або породи тварин; споживачі не вводяться в оману; використання назви сорту рослин або породи тварин є добросовісним; виробництво та продаж товару поширилися за межі його географічного місця походження до дати подання заявки на реєстрацію географічного зазначення).

Крім цього, не охороняється чинним вітчизняним законодавством географічне зазначення, що є тотожним або схожим настільки, що його можна сплутати з торговельною маркою, права на яку визнані в Україні, якщо зважаючи на репутацію, відомість і тривалість використання цієї торговельної марки така правова охорона може ввести в оману споживачів щодо справжності товару.

Характерною особливістю набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення є те, що право на державну реєстрацію географічного зазначення має не одна особа, а їх об'єднання, що в зазначеному географічному місці виробляють товар та/або видобувають, та/або переробляють сировину для товару, особлива якість, репутація чи інші характеристики якого зумовлені цим географічним місцем. Допускається можливість виключного права особи на реєстрацію географічного зазначення у разі, якщо: 1) така особа є єдиним виробником, який у цьому географічному місці виробляє товар та/або видобуває, та/або переробляє сировину для товару; 2) географічна територія, на якій здійснюється виробництво (видобування) та/або переробка, та/або приготування товару, має характеристики, які істотно відрізняються від прилеглих територій, або характеристики товару відрізняються від товарів, вироблених на прилеглих територіях (стаття 9 Закону № 752-XIV).

Закон № 752-XIV було доповнено статтею 9-1 згідно із Законом № 123-IX від 20.09.2019. Зазначеними законодавчими змінами було запроваджено необхідність відповідності товару певній специфікації для реєстрації його

географічного зазначення. Специфікація товару повинна містити такі відомості:

- а) найменування, яке заявляється на реєстрацію як назва місця походження товару або географічне зазначення, у формі та мовою, що використовуються під час продажу товару, або мовою, яка історично використовувалася для маркування товару на відповідній географічній території;
- б) назву та опис товару, в тому числі, якщо це доречно, відомості про сировину та основні характеристики товару (фізичні, хімічні, мікробіологічні або органолептичні характеристики товару тощо);
- в) межі географічного місця, де виробляється товар, і, якщо це доречно, територію виробництва сировини, якщо вона є більшою за територію виробництва товару або іншою, ніж така територія;
- г) опис способів виробництва товару, в тому числі специфічних умов і незмінних місцевих способів виробництва товару в разі їх існування, а також інформацію про пакування, якщо заявник вирішить та обґрунтує, що пакування товару має здійснюватися саме у визначеному географічному місці з метою збереження якості чи гарантування справжності товару, чи забезпечення контролю;
- г) відомості про взаємозв'язок особливої якості або інших характеристик товару з географічним середовищем або про взаємозв'язок особливої якості, репутації або інших характеристик товару з його географічним місцем походження);
- д) особливі правила маркування товару (за наявності).

Заявка на реєстрацію географічного зазначення подається до НОІВ. За подання заявки сплачується збір. Зазначений збір сплачується до спливу двох місяців від дати подання заявки. Згодом здійснюється експертиза заявки. Після цього, у разі відповідності географічного зазначення встановленим законодавством критеріям здійснюється його реєстрація.

Майнові права, що випливають із реєстрації географічного зазначення та діють з дати такої реєстрації, регламентовані статтею 17 Закону № 752-XIV. Слід погодитись з А. Кодинцем, який вказує, що абсолютне за своєю природою право на географічне зазначення, не відноситься до комплексу виключних прав, адже уповноважена особа не може ним розпоряджатись.

Крім того, статтею 17 Закону № 752-XIV закріплені також найпоширеніші способи порушення майнових прав інтелектуальної власності на географічне позначення, серед яких можна виділити, зокрема, будь-яке неправомірне використання або імітацію, або інше втілення зареєстрованого географічного зазначення, навіть якщо зазначається справжнє місце походження товару або якщо зареєстроване зазначення перекладається, викладається у транскрипції або транслітерації чи супроводжується словами «стиль», «тип», «спосіб», «який вироблений у», «імітація», «смак», «подібний» тощо, у тому числі якщо такий товар використовується як складова іншого товару.

Крім цього, слід відзначити, що 6 вересня 2022 року Верховною Радою України було прийнято «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» № 2572-IX (далі в межах цього пункту наукової роботи – Закон № 2572-IX), яким визначено особливості підготовки до реєстрації, реєстрації, використання та захисту географічних зазначень для сільськогосподарської продукції (сільськогосподарських товарів) та харчових продуктів, здійснення контролю щодо таких географічних зазначень¹.

Відповідно до статті 6 Закону № 2572-IX для географічних зазначень та назв місць походження товару сільськогосподарської продукції або харчових продуктів схемами якості є схеми, що включають визначені Законом України «Про правову охорону географічних зазначень» та цим Законом засади визнання, правової охорони і застосування географічних зазначень та назв місця походження товару, що встановлені для забезпечення уніфікованої охорони найменувань як об'єктів права інтелектуальної власності та інформування споживачів про особливості товару, що формують його додану вартість. Згідно з

¹ Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів: Закон України від 06 вересня 2022 року № 2572-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20#Text>

цим Законом як схему якості для назви місця походження товару виділяють, надають правову охорону та використовують найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця, як частини країни, населеного пункту, місцевості тощо, або, у виняткових випадках, країни.

Назвою місця походження товару, визнається найменування, що ідентифікує товар, якщо товар, який походить з цього географічного місця, має особливі якості або властивості, виключно або головним чином обумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, за умови що всі етапи його виробництва (виготовлення (видобування) та/або переробка та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території, а також у інших випадках, встановлених цим Законом.

Натомість, назва географічного місця виробництва визнається назвою місця походження товару, якщо сировина для виробництва товару походить з цього географічного місця або з іншого географічного місця, за умови що інше географічне місце виробництва (видобування) сировини (живі тварини, м'ясо та молоко) визначене, існують спеціальні умови виробництва (видобування) такої сировини, встановлено контроль за їх дотриманням або якщо назву місця походження відповідного товару визнано в країні походження до 1 травня 2004 року.

Стаття 8 Закону № 2572-IX регламентує питання взаємозв'язку географічного зазначення та торговельної марки. Так, якщо зареєстроване географічне зазначення міститься у заявці на видачу свідоцтва України на торговельну марку або у свідоцтві на торговельну марку, зазначене слугує підставою для відмови в наданні правової охорони торговельній марці або підставою для визнання відповідного свідоцтва на торговельну марку недійсним у порядку, передбаченому законодавством, за умови що заявку на видачу свідоцтва України на торговельну марку подано після дня подання заявки на реєстрацію географічного зазначення або дня надання йому правової охорони в Україні, торговельна марка і географічне зазначення заявлені для ідентичних або

споріднених товарів або наявні інші фактори, що можуть ввести в оману споживачів. Водночас, реєстрація географічного зазначення не може бути підставою для визнання недійсним свідоцтва на торговельну марку або для відмови в реєстрації торговельної марки, якщо власник свідоцтва України на торговельну марку або заявник торговельної марки розпочав добросовісне використання такої торговельної марки до дня подання на реєстрацію заявки на географічне зазначення, і фактичні обставини такого використання виключають можливість введення споживача в оману щодо товару або його виробника. За таких обставин використання визначених цією частиною географічних зазначень та торговельних марок допускається.

2.4 Особливості правової охорони інших (нетрадиційних) об'єктів інтелектуальної власності

Як зазначалось у пункті 2.2 магістерської роботи, до інших (нетрадиційних) об'єктів інтелектуальної власності належать: 1) наукові відкриття, 2) раціоналізаторські пропозиції, 3) компоновання напівпровідникових виробів, 4) селекційні досягнення та 5) комерційна таємниця.

Зазначені об'єкти інтелектуальної власності навряд чи у своїй сукупності становлять певну систему, що характеризується внутрішніми зв'язками, з огляду на їхню різну правову природу та функціональне призначення, у зв'язку із чим суттєво відрізняється і правовий режим їх охорони.

Так, окремі із зазначених об'єктів інтелектуальної власності (як-от, (селекційні досягнення, компоновання напівпровідникових виробів) охороняються як об'єкти промислової власності через застосування до них офіційної процедури визнання та реєстрації уповноваженими органами. Натомість правова охорона комерційної таємниці схожа за своїми засобами та інструментами до охорони конфіденційної інформації. Так само, у зазначених

об'єктів суттєво відрізняється і рівень творчості, який особа використовує для їхнього створення¹.

Зазначені особливості таких об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі, обумовили різний обсяг їхнього нормативного регулювання.

1) Так, правовому регулюванню права інтелектуальної власності особи на наукове відкриття присвячено лише декілька норм чинного ЦК України.

Відповідно до статті 457 ЦК України науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Аналіз відповідного нормативного положення дозволяє говорити про те, що об'єктами наукового відкриття є закономірності, властивості та явища матеріального світу. Крім цього, з наведеного законодавчого визначення можна зробити висновок про особливу науково-технічну цінність наукового відкриття.

В.В. Дергачова та С.О. Пермінова ознаками наукового відкриття називають: 1) належність до об'єктів права інтелектуальної власності; 2) об'єктивне існування в природі: наукове відкриття не створюється певною особою, а лише нею пізнається; 3) обумовлює істотні зрушення науково-технічного прогресу; 4) може слугувати теоретичним підґрунтям для автора чи іншої особи для створення певного винаходу чи іншого об'єкта промислової власності².

А. О. Кодинець під закономірністю матеріального світу розуміє об'єктивно існуючий зв'язок між явищами або властивостями матеріального світу, під властивостями – якісну визначеність об'єкту матеріального світу, а під явищем об'єктивно існуючу форму об'єкту матеріального світу. Крім цього, вчений

¹ Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezerov/docs/> -

² Інтелектуальна власність: навчальний посібник/ В. В. Дергачова, С.О. Пермінова. - К.: НТУУ «КПІ», 2015. - 416 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/8954>

ззначає що умовами охороноздатності наукового відкриття є його наукова новизна, достовірність та внесення докорінних змін у рівень пізнання¹.

Слід погодитись з К.Д. Янішевською та О.Т. Тертичним, які відзначають, що наукове відкриття найчастіше обмежене сферою наукової діяльності особи, є її своєрідним результатом².

Зазначене повністю відповідає нормативному визначенню наукової діяльності як інтелектуальної творчої діяльності, спрямованої на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування (пункт 12 статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»³). Основними видами такої діяльності цей Закон називає фундаментальні (теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків) та прикладні (теоретичні та експериментальні наукові дослідження, результатом яких є наукові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань) наукові дослідження.

Зміст права інтелектуальної власності на наукове відкриття розкритий у статті 458 ЦК України, відповідно до якої автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву. Таке право на наукове відкриття відповідно до вказаної норми засвідчується дипломом та охороняється в порядку, передбаченому законом.

Погоджуємось із твердженням І.М. Коросташової, з огляду на важливе значення для науково-технічного прогресу, наукові відкриття з моменту оприлюднення стають суспільним надбанням і можуть вільно використовуватись кожною особою, яка в цьому зацікавлена, а тому виключного

¹ Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezerov/docs/> -

² Янішевська К.Д., Тертичний О.Т. Правове регулювання наукового відкриття як об'єкта інтелектуальної власності. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/338/641>

³ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. - Голос України від 15.01.2016 — № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

майнового права щодо нього встановити не можна, а мова йде тільки про особисті немайнові права його автора¹.

ЦК України, ведучи мову про суб'єктів права на наукове відкриття, відзначає виключно його автора, яким є фізична особа, яка за допомогою своєї інтелектуальної та творчої діяльності встановила наукове відкриття. Попри те, що чинним законодавством це не передбачено, на думку автора наукової роботи, з урахуванням правової традиції регулювання об'єктів права інтелектуальної власності можна говорити про можливість здійснення наукового відкриття декількома особами, що є його співавторами.

О.П. Світличний, розмірковуючи про проблеми правової охорони наукового відкриття, відзначає про те, що з огляду на відсутність спеціального законодавчого акту, який би регламентував питання створення, використання та правової охорони наукового відкриття, наразі його правова охорона, як і два століття тому, здійснюється лише в межах авторського права в якості науково-літературних творів. Зазначене, на думку вченого, абсолютно не відповідає реаліям сьогодення та не може забезпечити належний стан правової охорони такого об'єкту інтелектуальної власності².

Порядок видачі згаданого у статті 458 ЦК України диплому на наукове відкриття наразі не регламентований положеннями чинного вітчизняного законодавства.

З урахуванням наведеного вище, автор наукової роботи погоджується із висловленими в теорії цивільного права численними пропозиціями щодо необхідності розробки та ухвалення спеціального законодавчого акту «Про правову охорону прав на наукові відкриття», яким би було регламентовано питання критеріїв охороноздатності наукового відкриття, порядку державної реєстрації прав на нього, видачі диплому, а також правового статусу органу (установи), уповноваженого на проведення експертизи наукового відкриття та

¹ Коросташова І.М. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: питання правової охорони. Інтелектуальна власність : збірник праць / за ред. Р.С. Кіріна ; М-во освіти і науки України ; Нац. гірн. ун-т. 2014. С. 127–138. С. 136.

² Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – с. 256.

здійснення державної реєстрації прав на нього, відповідальності за порушення прав автора на наукове відкриття¹.

2) Іншим нетрадиційним об'єктом інтелектуальної власності є раціоналізаторська пропозиція. Загалом раціоналізація є однією із найпоширеніших форм технічної творчості, що спрямована на вдосконалення та оптимізацію діяльності підприємства².

Правове регулювання такого об'єкту інтелектуальної власності здійснюється нормами ЦК України, Тимчасового положення від 18 вересня 1992 року № 479/92 та рядом актів підзаконного характеру, зокрема, Методичними рекомендаціями про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію, затвердженими наказом Держпатенту України від 27.08.1995 № 131 (далі в межах цього пункту – Методичні рекомендації)³.

Відповідно до статті 481 ЦК України раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності. Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес.

Пунктом 2 Методичних рекомендацій встановлено, що раціоналізаторською може бути визнана пропозиція, яка є новою і корисною для підприємства, якому вона подана, і передбачає створення або зміну конструкції (тобто удосконалення) виробів, технології виробництва, застосовуваної техніки або складу матеріалу.

Під новизною раціоналізаторської пропозиції Методичні рекомендації розуміють те, що згідно до наявних на підприємстві джерел інформації ця або тотожна поданій пропозиція не була відома в мірі, достатній для її практичного використання.

¹ Булат С.А. Наукове відкриття як об'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Булат Євгенія Анатоліївна. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 16 с.

² Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: <https://issuu.com/constantinezerov/docs/> -

³ Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію: наказ Держпатенту України від 27.08.1995 № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131223-95#Text>

Таким чином, вимога стосовно новизни раціоналізаторської пропозиції стосується її відомості виключно на певному локальному рівні – в межах підприємства.

При цьому, новизна раціоналізаторської пропозиції зберігається навіть за умови використання такої пропозиції за ініціативою її автора не більше 3 місяців до моменту подачі відповідної заяви. Корисність для підприємства вимірюється можливістю підвищити економічну ефективність (прибуток) або одержати інший позитивний ефект.

Наведене в Методичних рекомендаціях визначення раціоналізаторської пропозиції дозволяє виокремити такі форми її вираження як:

- удосконалення конструкції виробу (зміни в конструктивному виконанні деталей, вузлів, блоків тощо в їх взаємозв'язку, взаємному розміщенні тощо);
- удосконалення технології виробництва (зміни методів проведення технологічних операцій, їх послідовності, параметрів режимів (температура, тиск тощо), а також зміни в машинах, що застосовуються в приладах, пристроях, які приймають участь у процесі).
- удосконалення складу матеріалу (зміни в інгредієнтах, що входять до його складу, та їх кількісному співвідношенні).

Таким чином, раціоналізаторська пропозиція спрямована на вдосконалення уже відомих та наявних технологічних чи виробничих рішень.

Крім цього, пунктом 5 Методичних рекомендацій закріплені умови, за яких пропозиція не може бути визнана раціоналізаторською: 1) якщо вона знижує надійність та інші показники якості продукції; 2) якщо вона погіршує умови праці, якість робіт; 3) викликає або збільшує рівень забруднення навколишнього природного середовища; 4) ставить лише завдання або тільки визначає ефект, що може бути одержаний від застосування пропозиції, без вказівки конкретного рішення; 5) забезпечує досягнення позитивного ефекту шляхом заходів організаційного, а не технічного характеру (наприклад,

поліпшення стану робочих місць); б) відноситься до умовних позначень, розкладів, правил гри, дорожнього руху тощо.

Згідно з наказом Державного комітету статистики України «Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення» від 10.08.2004 № 469 письмова заява про раціоналізаторську пропозицію подається підприємству, діяльності якого стосується така пропозиція. Рішення підприємства про визнання пропозиції раціоналізаторською або про її відхилення повинно бути прийняте в місячний строк з дня подання відповідної заяви. Порядок розгляду заяви, а також прийняття щодо неї рішення встановлюється підприємством¹.

Пункт 23 згаданих вище Методичних рекомендацій закріплює, що рішення, по пропозиції приймається керівником підприємства чи керівником відповідного підрозділу, на якого це покладено наказом по підприємству. З урахуванням умов, існуючих на конкретному підприємстві (велика чисельність працюючих, територіальна роз'єднаність, відокремленість тощо), керівник підприємства може надати право прийняття рішень по пропозиціях деяким керівникам підрозділів (цехів, будівельних управлінь тощо). Таке рішення може бути про: а) визнання пропозиції раціоналізаторською; 2) визнання пропозиції раціоналізаторською частково; 3) відмову у визнанні. Документом, що видається автору раціоналізаторської пропозиції протягом місяця з моменту прийняття рішення про визнання її такою, є свідоцтво встановленої форми.

По пропозиції, яка визнана підприємством раціоналізаторською, здійснюються організаційно-технічні заходи, що забезпечують її використання (як-от, включення у відповідні плани, видання наказів чи розпоряджень про використання пропозиції тощо).

¹ Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення: наказ Державного комітету статистики України від 10.08.2004 № 469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1054-04#Text>

Зміст майнових прав суб'єктів права на раціоналізаторську пропозицію (якими є її автор та юридична особа, якій така пропозиція подана) визначений статтею 484 ЦК України, відповідно до якої: 1) автор має право на добросовісне заохочення від юридичної особи; 2) юридична особа має право на використання раціоналізаторської пропозиції.

Згадане у положенням цивільного законодавства заохочення розкривається пунктами 36-38 Методичних рекомендацій через поняття «винагороди» автору пропозиції. Таке право на винагороду нормативно обмежене строком двох років від дати початку використання раціоналізаторської пропозиції на підприємстві, яке видало автору (співавторам) свідоцтво на цю пропозицію. Також законодавством встановлено мінімальні розміри такої винагороди, яка визначається умовами договору між автором пропозиції та юридичною особою:

- 10 відсотків доходу, одержуваного щорічно підприємством від використання раціоналізаторської пропозиції;
- 2 відсотки від частки собівартості продукції (роботи чи послуги), що припадає на раціоналізаторську пропозицію, корисний ефект від якої не впливає на одержання доходу.

3) До нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності в теорії цивільного права відносять також компонування напівпровідникового виробу (далі – компонування). Правова охорона зазначеного об'єкту інтелектуальної власності регламентована чинними міжнародними угодами у цій сфері, Главою 40 ЦК України, положеннями Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів»¹ (далі – Закон № 621/97-ВР), а також рядом підзаконних нормативних актів .

Слід відзначити, що за останні роки законодавство у сфері використання та охорони компонування було якісно реформовано відповідно до кращих

¹ Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>

зразків міжнародного та європейського законодавства у цій сфері. Зокрема, на зміну терміну «топографія інтегральних мікросхем» прийшов термін «компонування напівпровідникових виробів», який є звичним для законодавства розвинених країн.

Під компонентом напівпровідникового виробу відповідно до статті 1 Закону № 621/97-ВР слід розуміти сукупність певним чином зафіксованих або закодованих пов'язаних зображень, які становлять тривимірну конфігурацію шарів, з яких складається напівпровідниковий виріб та в яких кожне зображення містить конфігурацію або частину конфігурації напівпровідникового виробу на будь-якій стадії його виготовлення.

Напівпровідниковим виробом є остаточна або проміжна форма будь-якого виробу, який складається з матеріальної основи, яка включає в себе шар напівпровідникового матеріалу, має один або більше шарів, що складаються з провідникового, ізоляційного або напівпровідникового матеріалу та розміщені один по відношенню до іншого відповідно до попередньо визначеної тривимірної моделі та призначені для виконання виключно або у поєднанні з іншими функціями функції електронної схеми.

Відповідно до статті 5 Закону № 621/97-ВР компонентування відповідає умовам охороноздатності, якщо воно є оригінальним. Компонентування відповідає вимогам оригінальності, якщо воно не створене шляхом прямого відтворення (копіювання) іншого компонентування і не було відоме у галузі мікроелектроніки до дати подання заявки до НОІВ або до дати першого використання компонентування. Компонентування, яке містить елементи, відомі в галузі мікроелектроніки, може бути визнане оригінальним тільки в тому разі, якщо сукупність таких елементів у цілому відповідає вимогам оригінальності. Не може бути визнане оригінальним те компонентування, заявка на реєстрацію якого подана пізніше ніж через два роки від дати його першого використання. Не впливає на визнання компонентування оригінальним розкриття його автором або іншою особою, яка отримала інформацію від автора, інформації про таке компонентування, здійснене менш ніж за 2 роки до моменту подання заявки на його реєстрацію.

Правоохоронним документом, що засвідчує набуття права на компонування є свідоцтво, строк дії якого становить 10 років та починає свій відлік з найбільш ранньої з таких дат як: закінчення календарного року, в якому компонування було вперше використане на комерційній основі будь-де у світі; закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на реєстрацію. Дія свідоцтва може бути припинена достроково у разі визнання реєстрації компонування недійсною з підстав та у порядку, передбаченому статтею 20 Закону № 621/97-ВР.

Правом на реєстрацію компонування наділені: 1) автор (якому єдиному належить невідчужуване особисте право авторства, що охороняється безстроково) або його спадкоємці; 2) співавтори (якщо компонування було здійснене колективно); 3) роботодавець автора, якщо компонування створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за спеціальним дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше. В останньому випадку роботодавець наділяється також усіма правами, що витікають з такої реєстрації, а автор має право на винагороду.

Для реєстрації компонування особа подає до НОІВ відповідну заявку відповідно до встановленої законом форми. НОІВ у порядку, передбаченому законом та Правилами складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми, затвердженими наказом МОН України № 260 від 18.04.2002¹, проводиться експертиза поданої заявки. За результатами експертизи проводиться реєстрація компонування, дані про нього вносяться до відповідного державного реєстру, порядок ведення якого регламентовано Положенням про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем². НОІВ видає заявнику свідоцтво у місячний строк після реєстрації компонування. У свою чергу, права, що впливають із реєстрації компонування, набирають чинності з дати, наступної за датою його державної реєстрації.

¹ Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми: наказ Міністерства освіти та науки України від 18.04.2002 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-02#Text>

² Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем: наказ Міністерства освіти та науки від 12.04.2001 № 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0375-01#Text>

До таких майнових прав інтелектуальної власності на компонування стаття 474 ЦК України відносить: 1) право на використання компонування напівпровідникового виробу; 2) виключне право дозволяти використання компонування напівпровідникового виробу; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню компонування напівпровідникового виробу, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Згідно з пунктом 3 статті 16 Закону № 621/97-ВР власнику компонування належать такі виключні майнові права як: 1) право забороняти іншим особам комерційне використання чи імпорт із цією метою компонування без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно з статтею 17 цього Закону порушенням прав власника зареєстрованого компонування; 2) право передавати на підставі договору права на компонування будь-якій особі, яка стає правонаступником власника зареєстрованого компонування; 3) видавати будь-якій особі дозвіл (ліцензію) на використання зареєстрованого компонування на підставі ліцензійного договору.

Під використанням компонування слід розуміти його відтворення, виготовлення напівпровідникових виробів за його допомогою, виготовлення будь-яких виробів, що містять такі напівпровідникові виробники, ввезення таких напівпровідникових виробів та виробів, що їх містять, на митну територію України, а також пропонування їх до продажу.

Стаття 17 цього Закону закріплює перелік випадків, коли використання зареєстрованого компонування не визнається порушенням відповідних прав його власника. До таких випадків віднесено, зокрема, використання його у конструкції чи в процесі експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково знаходиться у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що зареєстроване компонування використовується лише для потреб зазначеного засобу; його використання без комерційної мети; використання з науковою метою або в порядку експерименту; відтворення компонування з метою аналізу, оцінки або вивчення концепцій, процесів, систем чи методів, втілених у компонуванні, або самого компонування; використання за

надзвичайних обставин з обов'язковим наступним повідомленням його власника про такий факт використання.

Наявність прав зареєстроване компонування також зобов'язує особу-власника добросовісно користуватися відповідними майновими правами. Його невикористання повинне бути обумовлено наявністю певних поважних причин. Крім цього, Законом встановлено, що у разі спливу трирічного строку невикористання зазначеного об'єкту інтелектуальної власності будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати компонування, у разі відмови власника прав на зареєстроване компонування від укладення ліцензійного договору, може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання зареєстрованого компонування.

Крім цього, з метою забезпечення здоров'я населення, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства КМУ може дозволити використання зареєстрованого компонування визначеній ним особі без згоди власника прав на компонування у разі його безпідставної відмови видати ліцензію на її використання у порядку та з підстав, передбачених Законом № 621/97-ВР, а також Порядком надання Кабінетом Міністрів України дозволу використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів¹.

4) Стрімкий розвиток науки та технологій не лише дозволяє певним чином вдосконалювати процес виробництва певної продукції та надання послуг, але й призводить до якісних результатів у сфері селекційної діяльності. Результатом селекційної діяльності як різновиду інтелектуальної та творчої діяльності є виведення нових сортів рослин та порід тварин. Обсяг правового регулювання зазначених об'єктів права інтелектуальної власності значно різниться: якщо виведення, використання та правова охорона сортів рослин регламентовані відповідними положеннями чинними міжнародними угодами (в тому числі,

¹ Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2004-%D0%BF#Text>

Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин¹), положеннями ЦК України, Законом України «Про охорону прав на сорти рослин»² (далі в межах цього пункту магістерського дослідження – Закон № 3116-ХІІ) та підзаконними актами у цій сфері, то правовий режим порід тварин як об'єктів права інтелектуальної власності здебільшого врегульовано положеннями ЦК України, а також частково окремими нормативними положеннями Закону України «Про племінну справу у тваринництві»³ (далі в межах цього пункту наукової роботи – Закон № 3691-ХІІ). Свого часу прийнятий Верховною Радою України спеціальний закон про охорону прав на породи тварин було ветовано Президентом України⁴.

Законом № 3116-ХІІ закріплено, що сортом рослини називається окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність) незалежно від того, чи задовольняє вона умови виникнення правової охорони. Об'єктами сорту, стосовно якого може набуватись правова охорона, є клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція.

Критеріями охороноздатності сорту рослин відповідно до чинного законодавства є його новизна, стабільність та відмінність та однорідність. Сорт може вважатись новим, якщо до дати подання заявки, заявник чи інша особа за його дозволом не відчужували матеріал сорту для комерційного використання. Сорт характеризується відмінністю, якщо за проявом його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Загальновідомість іншого сорту рослин визначається також відповідно до положень та критеріїв, передбачених Законом № 3116-ХІІ. Однорідність сорту полягає в тому, що з урахуванням особливостей

¹ Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text

² Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року № 3116-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text>

³ Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3691-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>

⁴ Пропозиції Президента до Закону "Про охорону прав на породи тварин". URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0978&skl=5

його розмноження всі рослини цього сорту залишаються достатньо схожими (однорідними) за своїми основними ознаками. Насамкінець стабільність як вимога надання правової охорони сорту рослин полягає у незмінності його основних ознак після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу тощо.

Крім цього, для державної реєстрації сорту рослин повинна бути присвоєна назва та він повинен бути придатний для поширення в Україні. Назва сорту рослини, що включає його родове чи видове позначення і власну назву, повинна його однозначно ідентифікувати і відрізнятися від будь-якої іншої назви існуючого в Україні і державах-учасниках сорту того ж чи спорідненого виду. Вимоги до назви сорту наведені у статті 13 Закону № 3116-ХІІ.

Натомість, сорт може поширений в Україні, якщо він може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав загрози життю і здоров'ю людей, нанесення шкоди тваринному і рослинному світу, збереженню довкілля. Критерії заборони поширення сортів рослин в Україні затверджені постановою КМУ від 7 грудня 2016 року № 918¹.

Права на сорт рослини набуваються шляхом подання до компетентного органу заявки, експертизи заявки та державної реєстрації прав. Протягом 10 днів від дати державної реєстрації прав на сорт авторів (авторам) видається свідоцтво про авторство на сорт рослин, а заявникові - патент на сорт рослин і свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин. Строк чинності майнових прав на сорти рослин залежить від виду рослини (загальне правило – 30 років, щодо дерев та чагарників, винограду – 35 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав). Натомість, право на поширення сорту рослин є чинним з дати, наступної за датою його державної реєстрації, та діє безстроково за умови підтримання чинності цього права відповідно до закону.

¹ Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D0%BF#n8>

Особисті майнові та немайнові права та обов'язки, пов'язані з сортом рослин, підстави та порядок обмеження таких прав регламентовані Розділом IV Закону № 3116-XII.

Порядок ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, затверджено постановою КМУ від 26 вересня 2018 року № 774¹.

Щодо порід тварин, то основний масив норм, що здійснюють правове регулювання відносин у сфері їхнього створення, використання та охорони як об'єктів права інтелектуальної власності, передбачений чинним ЦК України, тоді як положення Закону № 3691-XII здебільше використовуються в контексті термінологічного забезпечення відповідної сфери суспільних відносин.

Чинне вітчизняне законодавство не оперує визначенням поняття «породи тварин», а в науці інтелектуального права під нею розуміють створену внаслідок цілеспрямованої творчої діяльності групи племінних тварин (породу, породний тип, лінію, сім'ю тощо), яка має нові високі генетичні ознаки, що стійко передаються їхнім нащадкам².

Племінна тварина відповідно до положень Закону № 3691-XII – це чистопородна або одержана за затвердженою програмою породного вдосконалення тварина, що зареєстрована в державних книгах племінних тварин має племінну (генетичну) цінність і може використовуватися в селекційному процесі відповідно до програм селекції.

Суб'єктами права на породу тварин є її автор та інші особи, які набули майнових прав інтелектуальної власності на породу тварин за договором чи законом. Комплекс прав інтелектуальної власності, що пов'язані із породою тварин, складається з особистих немайнових прав її автора, майнових прав,

¹ Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2018 року № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2018-%D0%BF#n9>

² Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — 696 с. с. 510.

засвідчених патентом, та майнових прав на поширення породи тварин, засвідчених державною реєстрацією такої породи як об'єкту інтелектуальної власності.

До майнових прав інтелектуальної власності на породу тварини, що засвідчуються патентом, відповідно до статті 487 ЦК України, належать: право на її використання; право надання дозволу на використання; право перешкоджати неправомірному використанню, зокрема, забороняти його, та інші права. Строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на породу тварин спливає через тридцять років, тоді як право на поширення породи тварин діє безстроково за умови підтримання чинності цього права відповідно до закону.

Водночас, Законом закріплено право власників племінних ресурсів отримувати сертифікати племінних ресурсів, які є документальним підтвердженням якості та племінної цінності племінних (генетичних) ресурсів при їх придбанні, реалізації та торгівлі. Натомість, система патентування порід тварин наразі відсутня з огляду на відсутність відповідної законодавчої бази для цього.

5) Останнім проаналізованим в межах цього пункту наукової роботи об'єктом права інтелектуальної власності буде комерційна таємниця. Аналізуючи сукупність нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності автором магістерської роботи уже відзначалось про те, що комерційна таємниця навряд чи володіє усіма ознаками об'єктів інтелектуальної власності як результатів інтелектуальної та творчої діяльності особи. Водночас, особливе значення, яке має комерційна таємниця у сфері господарювання дозволяє поширити на неї окремі аспекти правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, тим самим наблизивши її до них за сутністю та функціональним призначенням.

Нормативне визначення комерційної таємниці закріплене у статті 505 ЦК України. Під комерційною таємницею слід розуміти інформацію, яка є

секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Тлумачення комерційної таємниці як інформації вказує на необхідність аналізу нормативних положень Закону України «Про інформацію» для розкриття змісту останнього терміну. Під інформацією зазначений нормативно-правовий акт розуміє будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Таким чином, з огляду на те, що поняття «інформація» є родовим відносно терміну «комерційна таємниця», остання наділена усіма ознаками першої, та має певні специфічні властивості, які дозволяють виокремити її серед інших видів інформації.

Серед таких властивостей з урахуванням легальної дефініції досліджуваного поняття можна виділити:

- 1) секретний характер такого роду інформації (є невідомою та не є легкодоступною для осіб);
- 2) її комерційна цінність;
- 3) характеризується особливими заходами збереження її секретності, які повинні вживатись певними особами.

Охорона комерційної таємниці здійснюється безстроково, допоки така інформація відповідає встановленим законодавством критеріям секретності, комерційної цінності та невідомості для інших осіб, та не потребує прийняття певними уповноваженими органами рішень, видачі будь-яких охоронних документів.

Види інформації, що не може бути визнана комерційною таємницею, закріплена постановою КМУ від 9 серпня 1993 року № 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці». До такої інформації належать: установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами; інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів; інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків; документи про платоспроможність; відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю; відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню¹.

Стаття 506 ЦК України визначає, що майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю є: право на використання комерційної таємниці; виключне право дозволяти використання комерційної таємниці; виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Такі майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором.

Відповідно до статті 20 Закону України «Про інформацію» за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена

¹ Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 року № 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>

законом до інформації з обмеженим доступом. Стаття 21 Закону України «Про інформацію» закріплює правовий режим інформації з обмеженим доступом, виділяючи такі її види як конфіденційна, таємна та службова¹.

Оскільки комерційна таємниця становить собою інформацію, яка є обмеженою в доступі для інших осіб, відповідно до вимог зазначеного закону вона повинна підпадати під одну із наведених вище категорій інформації.

В теорії цивільного комерційну інформацію тісно пов'язують із поняттями конфіденційної інформації та ноу-хау.

Частина друга статті 21 Закону України «Про інформацію» визначає, що конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. Відносини, пов'язані з правовим режимом конфіденційної інформації, регулюються законом. Перелік відомостей, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом, також наведені у частині четвертій статті 21 Закону України «Про інформацію».

Загалом за результатами аналізу положень чинного законодавства слід погодитись із висловленою позицією щодо того, що обсяг поняття «конфіденційна інформація» є ширшим та включає в себе поняття «комерційної таємниці»². Натомість, поняття «інформація з обмеженим доступом» є родовим відносно категорії «конфіденційна інформація».

Таким чином, інформація, що підпадає під критерії, визначені у частині четвертій статті 21 Закону України «Про інформацію» (щодо того, яка інформація, не може бути інформацією з обмеженим доступом), не може також бути визнаною комерційною таємницею.

¹ Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. Голос України від 13.11.1992 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

² Габрук Ю. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці: як? що? навіщо?. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ohorona-konfidenciynoyi-informaciyi-ta-komerciynoi-taemnici-yak-shcho-navishcho.html>

Проведений системний аналіз положень чинного законодавства та наукових думок, засвідчив відсутність єдності розуміння поняття «ноу-хау» не тільки в Україні, але й в інших країнах.

Слід відзначити, що нормативне визначення «ноу-хау» міститься у статті 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність»¹, відповідно до якої під ним слід розуміти сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих.

Крім цього, статтею 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» визначено, що ноу-хау - це технічна, організаційна або комерційна інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції, технологічного процесу та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності².

Цікаво, що цим же законодавчим актом проведено своєрідне розмежування ноу-хау та комерційної таємниці. Пунктом 6 статті 1 цього Закону визначено, що об'єктом технологій, є зокрема, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), а також ноу-хау.

Тобто, ноу-хау не віднесено ні до обсягу поняття «комерційна таємниця», ні до об'єктів інтелектуальної власності. З таким підходом законодавця не погоджується О. Тверезенко, яка вказує, що термін «комерційна таємниця» охоплює значно більший обсяг інформації за її змістом, що включає в себе,

¹ Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. Голос України від 21.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

² Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. Голос України від 14.11.2006 — № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>

зокрема і комерційну інформацію, і секрети виробництва («ноу-хау»), і організаційно-управлінську інформацію. З огляду на це, на думку вченої, «комерційна таємниця» та «ноу-хау» співвідносяться як ціле та частина, а тому «ноу-хау» є також і об'єктом інтелектуальної власності¹. Такої ж думки дотримується також Г. Дмитриченко-Кулеба².

Матвеев П.С. відзначає, що до ознак, які дозволяють виокремити ноу-хау серед інших об'єктів інтелектуальної власності, можна віднести: економічну цінність і належність тому, хто його створив або придбав законним шляхом; можливість передачі ноу-хау здійснюється на договірній основі або іншим способом відповідно до національного законодавства; можливість захисту від незаконного присвоєння й розголошення³.

Натомість, в Енциклопедії інтелектуальної власності зазначено, що термін «ноу-хау» охоплює різну технічну чи іншу інформацію, необхідну для виробництва будь-якого виробу, є економічною цінністю. Крім цього, відзначено, що, на відміну від комерційної таємниці, ноу-хау може існувати самостійно від підприємства⁴.

Загалом підхід національного законодавця стосовно нормативного регулювання ноу-хау та комерційної таємниці, на думку автора магістерської роботи, дозволяє говорити про самостійність зазначених об'єктів цивільного права. Відомості, що складають ноу-хау не завжди можуть становити собою комерційну таємницю. Так само, інформація, що належить до комерційної таємниці може включати в себе широкий спектр відомостей, лише частина з яких володіє ознаками ноу-хау. З огляду на це, за результатами аналізу змісту на обсягу наведених понять слід говорити про їхню самостійність та

¹ Тверезенко О. Ноу-хау як об'єкт права інтелектуальної власності. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2016/12/0616-1-113-121.pdf>

² Про особливості ноу-хау як об'єкта інвестицій, технологій, непатентованого об'єкта права ІВ розповіла Галина Дмитриченко-Кулеба, лектор LHS. URL: <https://lhs.net.ua/ua-pro-osoblyvosti-nou-khau-ia-ik-ob-iekta-investytsii-tekhnologii-nepatentovanoho-ob-iekta-prava-iv-rozpovila-halyna-dmytrychenko-kuleba-lektor-lhs-ru-ob-osobnostiakh-nou-khau-kak-obekta-ynvestytsyi/>

³ Матвеев П.С. Теоретико-правові аспекти охорони та захисту ноу-хау та комерційної таємниці як об'єктів права інтелектуальної власності при інноваційному векторі розвитку економіки. Європейські перспективи. 2015. № 2. С. 104.

⁴ Крайнев П.П. Енциклопедія інтелектуальної власності. Київ: Старт-98, 2012. 660 с. с. 378.

відокремленість, що, на думку автора магістерської роботи, в тому числі, повинна бути чіткіше відображена на законодавчому рівні в частині засобів правової охорони, майнових прав осіб тощо.

Крім цього, нормативні положення Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, Угоди ТРІПС дозволяють говорити про можливість визнання ноу-хау самостійним об'єктом інтелектуальної власності поряд із комерційною таємницею.

2.5 Євроінтеграційні засади розвитку національної системи охорони права промислової власності

Як уже зазначалось у першому розділі магістерської роботи, Угода про асоціацію між Україною та ЄС заклала необхідний фундамент для подальшого реформування вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності (в тому числі, охорони промислової власності).

Слід погодитись із поширеним в наукових колах твердженням про те, вдосконалення чинного вітчизняного законодавства та його адаптація до міжнародних та європейських норм повинна, в тому числі, враховувати на національному рівні інтереси як правовласників на об'єкти промислової власності, так і третіх осіб, залучених на внутрішньому й зовнішньому ринках цієї сфери¹.

Загалом питанням реформування вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності присвячено Главу 9 «Інтелектуальна власність» Розділу IV «Торгівля та пов'язані з торгівлею питання» Угоди про асоціацію.

На офіційному вебпорталі Мінекономіки реформа правової охорони та захисту інтелектуальної власності, що має на меті приведення законодавства

¹ Михайлюк Г. О. Шляхи імплементації стандартів щодо прав інтелектуальної власності, зокрема права комерційних позначень, в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №. 7. С. 78–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_7_26

України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до законодавства ЄС повинна здійснюватися у три етапи:

1) внесення змін до законодавства у сфері інтелектуальної власності з метою виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;

2) внесення змін до вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності у разі можливого отримання Україною статусу кандидата на членство у ЄС;

3) подальше приведення вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності у відповідність з правом ЄС, розвиток вітчизняної правової системи з урахуванням розвитку законодавства ЄС¹.

Відповідно до інформації, опублікованої Мінекономіки, згадуваним вище Законом України від 21.07.2020 № 816-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства», який відповідно до пояснювальної записки до відповідного проекту закону було розроблено на виконання вимог статей 219-223 Угоди про асоціацію, а також положень Директиви 98/44/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 06.07.1998 про правову охорону біотехнологічних винаходів, Регламенту (ЄС) № 469/2009 Європейського Парламенту та Ради від 06.05.2009 про сертифікати додаткової охорони для медичних продуктів та інших актів права ЄС², було посилено правову охорону та захист інтелектуальних прав на винаходи і корисні моделі: введено норми, спрямовані на протидію зловживанню правами інтелектуальної власності шляхом надання права будь-якій особі заперечувати проти заявок на винаходи після їх публікації, запроваджено можливість визнання недійсними прав на винаходи і корисні моделі в адміністративному порядку в Апеляційній палаті тощо³.

¹ Інформація про реформу правової охорони та захисту інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-68b3fcd01f42&title=InformatsiiaProReformuPravovaOkhoronaTaZakhistIntelektualnoiVlasnosti>

² Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо реформи патентного законодавства) реєстр. № 2259 від 11.10.2019. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=2259&conv=9>

³ Там само.

Наразі на розгляді у Верховній Раді України перебуває проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» (реєстр. № 6464 від 24.12.2021), також розроблений Мінекономіки в межах згадуваної вище реформи. Наведений проєкт Закону передбачає імплементацію до законодавства України положень таких статей 235, 236, 239, 240, 242 Угоди про асоціацію та відповідних положень Директиви 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29.04.2004 про захист прав інтелектуальної власності¹.

Зазначеним проєктом Закону пропонується внести зміни до чинного законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності, зокрема, передбачити можливість застосування разового грошового стягнення замість застосування способів захисту прав інтелектуальної власності. Застосування такого стягнення здійснюється за заявою відповідача за умови, якщо право інтелектуальної власності було порушено відповідачем ненавмисно і без недбалості та якщо застосування інших способів захисту, є неспівмірним шкоді, завданій позивачеві. Розмір стягнення визначається судом як розмір винагороди, яка була б сплачена за надання позивачем дозволу на використання права інтелектуальної власності, з приводу якого виник спір, і є обґрунтовано задовільним для позивача. Крім цього, замість передбаченого в розумінні передбаченого наразі у чинному законодавстві «разового грошового стягнення» пропонується надати можливість застосувати компенсацію замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір такої компенсації визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення². Інші законодавчі акти, що регламентують правову охорону окремих об'єктів промислової власності пропонується доповнити положеннями,

¹ Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності реєстр. № 6464 від 24.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=73513

² Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності реєстр. № 6464 від 24.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=73513

відповідно до яких порушник зобов'язаний відшкодувати власникові об'єкту промислової власності завдану майнову шкоду шляхом відшкодування збитків чи виплати компенсації та/або завданої немайнової (моральної) шкоди¹.

Крім цього, чинні Господарський процесуальний кодекс України та Цивільний процесуальний кодекс України пропонується доповнити положеннями, присвяченими правовому регулюванню питання витребування інформації щодо походження і мережі розповсюдження товарів або послуг, що порушують право інтелектуальної власності чи щодо яких існують достатні підстави вважати, що такі товари або послуги порушують права інтелектуальної власності².

Крім цього, слід відзначити, що затвердженим постановою КМУ від 25 жовтня 2017 року № 1106 Планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – План заходів з виконання Угоди), було визначено комплекс завдань по адаптації вітчизняного законодавства до права ЄС та строки їх виконання³.

Серед напрямків адаптації норм чинного вітчизняного законодавства у сфері охорони промислової власності до актів законодавства ЄС План заходів з виконання Угоди визначено, зокрема:

- приведення у відповідність з нормами ЄС (Директиви 98/44/ЄС) термінології у сфері охорони прав на корисні винаходи та корисні моделі (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- встановлення патентоспроможності та непатентоспроможності винаходу (відповідно до Директиви 98/44/ЄС) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);

¹ Там само.

² Там само.

³ Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. Урядовий кур'єр від 17.03.2018 — № 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>

- визначення умов отримання додаткового охоронного сертифіката та строку його дії (відповідно до Регламенту (ЄС) N 469/2009; Регламенту (ЄС) N 1901/2006) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- посилення правової охорони промислових зразків згідно з нормами ЄС (відповідно до Регламенту Ради (ЄС) N 6/2002; Директиви 98/71/ЄС) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- посилення правової охорони торговельних марок згідно з нормами ЄС (відповідно до Директиви 2008/95/ЄС) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- визначення додаткового охоронного сертифіката відповідно до положень Угоди про асоціацію (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- приведення у відповідність з вимогами ЄС переліку підстав для відмови у реєстрації торговельної марки (відповідно до Регламенту Ради (ЄС) N 207/2009) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- забезпечення захисту географічного зазначення згідно з нормами ЄС (відповідно до Регламенту (ЄС) N 251/2014) (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- визначення виключних прав на охорону топологій інтегральних схем відповідно до положень Угоди про асоціацію (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- визначення поняття промисловий зразок відповідно до положень Угоди про асоціацію (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- визначення вимог щодо охорони промислових зразків відповідно до положень Угоди про асоціацію (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року);
- встановлення строків дії охорони промислових зразків відповідно до положень Угоди про асоціацію (строк виконання заходу – 31 грудня 2023 року) тощо.

Слід відзначити, що заплановані заходи щодо адаптації правового регулювання відносин у сфері використання та охорони торговельних марок

відповідно до положень Угоди про асоціацію, строк виконання яких встановлено 31 грудня 2023 року, наразі виконані шляхом прийняття Закону України від 21.07.2020 № 815-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями»¹.

Так само, зі значним випередженням встановлених строків виконання шляхом розробки та прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень» від 20.09.2019 № 123-IX² було виконано передбачені Планом заходів з виконання Угоди завдання у сфері гармонізації із законодавством ЄС вітчизняного нормативного регулювання у сфері правової охорони географічних зазначень.

Крім цього, достроково було виконано заходи до адаптації вітчизняного законодавства у сфері правової охорони та захисту промислових зразків, винаходів та корисних моделей, компонування напівпровідникових виробів³.

В межах процесу адаптації законодавства України до права ЄС у сфері правової охорони географічних зазначень було розроблено та направлено Верховній Раді України на розгляд проєкт Закону «Про географічні зазначення спиртних напоїв» (реєстр. №6480 від 28.12.2021). Метою зазначеного проєкту закону є імплементація в національне законодавство Регламенту ЄС № 2019/787 і формування відповідних правових основ для розвитку в Україні сучасної правової бази. Зокрема, проєктом закону пропонується уточнення понятійного апарату в сфері географічних зазначень спиртних напоїв: визначення спиртних напоїв (пункт 1166 плану заходів з виконання Угоди про асоціацію); запровадження класифікації спиртних напоїв та загальних правил до них (пункти

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закону України від 21.07.2020 № 815-IX. Голос України від 15.08.2020 — / №№ 145-146 /. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#Text>

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень: Закон України від 20.09.2019 № 123-IX. Голос України від 11.10.2019 — № 195 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-20#Text>

³ Моніторинг виконання в Мінекономіки в III кв. 2022 р. плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f1bdcc6c-abc8-46dc-9648-ed56b2fcea1c&tag=ImplementatsiiaUgodiProAsotsiatsiiuMizhUkrainoiuTas>

138, 1165 плану заходів з виконання Угоди про асоціацію). Крім цього, в проекті закону надається визначення географічного зазначення спиртного напою, окреслюється коло суб'єктів, які мають право на реєстрацію географічного зазначення спиртного напою, визначаються особливості підготовки до реєстрації географічних зазначень спиртних напоїв, зокрема, особливі вимоги до специфікації спиртного напою, встановлюється процедура погодження специфікації спиртного напою. Також проект закону визначає особливості використання та захисту географічних зазначень спиртних напоїв, а також відповідальність за порушення в цій сфері, закріплює правила маркування спиртних напоїв з географічними зазначенням та використання географічних зазначень спиртних напоїв при маркуванні та представленні інших харчових продуктів¹.

Щодо зазначеного об'єкту промислової власності Верховною Радою України 6 вересня 2022 року було прийнято ще законодавчий акт, що мав на меті імплементацію положень законодавства ЄС в правову систему України – Закон України «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів»².

Т. Ярошевська на підставі порівняльного аналізу законодавства України із законодавством ЄС у сфері промислової власності відзначає, що найбільш проблемною (об'ємною) сферою адаптації національного законодавства з європейським є сфера прав на промислові зразки та географічні зазначення. Натомість, найбільш узгодженим з правом ЄС вчена називає вітчизняне законодавство у сфері охорони прав на торговельні марки³.

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про географічні зазначення спиртних напоїв». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73529

² Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів: Закон України від 6 вересня 2022 року № 2572-IX. Голос України від 30.09.2022 — № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20#Text>

³ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – с. 298.

Вчена відзначає, що вітчизняне правове регулювання сфери використання та охорони промислових зразків потребує узгодження та адаптації з правом ЄС, зокрема, в частині:

- розширення об'єктів охорони промислових зразків шляхом доповнення наявного законодавчого переліку об'єктами нестійкої форми;
- розширення підстав для відмови у реєстрації промислового зразка (підстав визнання його недійсним після реєстрації через суттєві причини)¹.

Крім цього, як уже зазначалось, одним із завдань Плану заходів з виконання Угоди закріплено закріплення у національному законодавстві визначення поняття «промисловий зразок» відповідно до положень статті 212 Угоди про асоціацію.

Іншим об'єктом промислової власності, правове регулювання використання та охорони якого, потребує нагального та суттєвого реформування шляхом імплементації норм права ЄС, є географічне зазначення. Питанню охорони та використання географічних зазначень приділено чималу увагу як в тексті самої Угоди, так і в межах додатків до неї. Це безпосередньо пов'язано із важливим комерційним значенням географічних зазначень, які в межах європейського економічного простору слугують дійсно ефективним засобом індивідуалізації та конкурентної боротьби найчастіше сільськогосподарської продукції, алкогольних напоїв тощо.

В Угоді про асоціацію та додатках до неї Україна та ЄС зафіксували певну число географічних зазначень, яким Україна повинна надавати правову охорону комплексом заходів, передбачених Угодою. Крім цього, відповідно до Угоди про асоціацію список таких географічних зазначень може бути доповнений як з боку України, так і зі сторони ЄС шляхом взаємних консультацій та переговорів.

Г.О. Андрощук, А.А. Афан наголошують, що положення частини третьої статті 204 Угоди про асоціацію щодо захисту омонімічних назв могли б активізувати дискусію щодо продовження використання кириличного варіанту

¹ Ярошевська Т. В. Шляхи вдосконалення законодавства України у сфері охорони прав на промислові зразки до європейських стандартів та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика». 2017. № 2. С. 46–49. С. 46-47.

багатьох назв продуктів, назви яких пов'язані із певним регіоном, але в Україні сприймаються більшою мірою як видові назви (як-от, шампанське). Однак вчені на підставі аналізу інших положень Угоди про асоціацію роблять висновок, щодо можливості застосування таких механізмів виключно до географічних зазначень, що будуть зареєстровані надалі, або не увійшли до переліку згідно з Угодою про асоціацію та додатками до неї¹.

В межах цієї сфери суспільних відносин, Т. Ярошевська пропонує провести роботу з інвентаризації усіх національних товаровиробників, які користуються географічними зазначеннями, та на підставі отриманих даних доповнити охороноспроможних географічних зазначень у межах роботи спеціального підкомітету, передбаченого статтею 211 Угоди про асоціацію².

Крім цього, слід відзначити, що 23 червня 2022 року країни члени Європейського Союзу проголосували за надання Україні статусу країни кандидата на вступ до Європейського Союзу, таким чином було започатковано наступний етап адаптації законодавства України у сфері інтелектуальної власності у відповідність до законодавства ЄС.

Загалом слід відзначити, що імплементація майже усіх положень Угоди про асоціацію та численних директив, регламентів як частин системи законодавства ЄС була успішно здійснена протягом останніх років. План заходів з виконання Угоди в частині посилення правової охорони та захисту об'єктів промислової власності успішно та достроково виконувався, в тому числі, за підтримки партнерів та експертів ЄС, які на різних етапах долучались до підготовки проєктів законодавчих актів, висловлювали свої зауваження та пропозиції щодо них тощо. Наразі важливо, щоб будь-які зміни, динамічний розвиток законодавства ЄС у цій сфері так само послідовно, виважено та оперативно відображався в актах національного законодавства.

¹ Андрощук Г. О., Афан А. Угода про асоціацію з ЄС: наслідки для інституту географічних зазначень в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. № 6. С. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-2/07.pdf>

² Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – с. 306.

Висновки до Розділу 2.

За результатами аналізу питань, що становлять предмет наукового дослідження, в межах другого розділу магістерської роботи можуть бути зроблені такі висновки.

1. Право промислової власності становить собою систему взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих складових, структуровану за сферою правового регулювання на відносно самостійні частини, що регламентують порядок створення, використання та охорони окремих об'єктів промислової власності залежно від їхньої правової природи та функціонального призначення.

2. До структурних елементів права промислової власності належать такі три субінститути: патентного права, правового регулювання засобів індивідуалізації, правового регулювання інших (нетрадиційних) об'єктів права промислової власності.

3. Кожен із наведених субінститутів характеризується значним обсягом правового регулювання, яке здійснюється здебільшого на законодавчому та підзаконному рівнях.

4. Патентне право становить собою сукупність правових норм, що регламентують питання правового регулювання створення, використання та охорони винаходів, промислових зразків та корисних моделей.

5. Субінститут засобів індивідуалізації регламентує відносини, що виникають у сфері використання та охорони спеціальних ідентифікуючих позначень, які дозволяють вирізнити суб'єкта господарювання або його продукцію (послуги) серед подібних на ринку. Об'єктами такого субінститут є торговельні марки, комерційні найменування, а також географічні зазначення.

6. Серед нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, яких можна також віднести до об'єктів промислової власності, слід виділяти наукове відкриття, раціоналізаторську пропозицію, компонування напівпровідникових виробників, сорти рослин та породи тварин, а також комерційну таємницю.

Висновки

За результатами наукового дослідження системи права промислової власності відповідно до завдань магістерської роботи можуть бути зроблені такі висновки.

1) Проведений аналіз становлення та розвитку права промислової власності як інституту права засвідчив можливість виокремлення автором магістерської роботи таких послідовних етапів цього процесу: 1) зародження окремих об'єктів промислової власності, правове регулювання охорони яких не розмежовувало статус їх автора (творця) від правового статусу власника речі (предмету матеріального світу), в якому вони знайшли своє відображення; 2) поширення безстрокових привілеїв як форми дозволу (часто виняткового) з боку верховної влади на зайняття певного роду діяльністю, звільнення від податків та мит тощо; 3) зародження строкового патентування як способу правової охорони об'єктів права промислової власності без проведення перевірки / експертизи таких об'єктів; 4) формування патентних та інших дозвільних (реєстраційних) систем (заснування уповноважених органів влади, формування правил патентування, визначення критеріїв охороноздатності); 5) глобалізація відносин у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальності власності (прийняття міжнародних угод); 6) формування транскордонного права промислової власності в межах правової системи ЄС; 7) подальший розвиток права промислової власності з урахуванням активного розвитку сфери біотехнологій та цифрових комунікацій.

На території України право промислової власності розвивалось в межах правових систем країн, до складу яких вони входили на певних етапах історичного розвитку. Формування права промислової власності на більшій частині території України ознаменувалось перетвореннями у суспільно-економічному житті Російської імперії у XVIII-XIX ст.ст. Подальший його розвиток пов'язаний із спочатку масштабною реформою національного законодавства кінця XIX ст. та переходом до ринкових умов господарювання та оперативної модернізації процесів виробництва (активний розвиток правової

охорони об'єктів промислової власності), надалі – із переходом на плановий тип економіки з централізованим управлінням державою усіма процесами виробництва та торгівлі (занепад сфери правової охорони результатів інтелектуальної та творчої діяльності особи), пізніше – із формуванням вітчизняної правової системи, де право особи на результати своєї творчої та інтелектуальної діяльності гарантоване Конституцією України, а наявна законодавча база закріплює ефективні механізми захисту та охорони права промислової власності осіб.

Сучасний стан правового регулювання сфери використання та охорони об'єктів промислової власності можна охарактеризувати як такий, що в цілому відповідає провідним міжнародним та європейським тенденціям розвитку законодавства у цій сфері.

2) На думку автора наукового дослідження, промислову власність слід характеризувати як відносини у сфері створення, використання, розпорядження та охорони таких результатів науково-технічної діяльності, що є об'єктами промислової власності як: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування напівпровідникового виробу, сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю.

Щодо визначення змісту поняття «об'єкт промислової власності», то, на думку автора магістерської роботи, під ним слід розуміти результат науково-технічної діяльності, що відповідає певним встановленим законодавством критеріям, правова охорона якого забезпечена комплексом організаційних та юридичних інструментів (засобів), у зв'язку із застосуванням його творцем (автором) спеціальних процедур.

В контексті питання обсягу поняття «об'єкт промислової власності» автор магістерської роботи погоджується із позицією вітчизняних вчених, які під зазначеною категорією розуміють: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування інтегральної

мікросхеми, сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю та недобросовісну конкуренцію

Крім цього, поняття права промислової власності, на думку автора наукового дослідження, слід трактувати в об'єктивному розумінні (як сукупність юридичних норм) та як суб'єктивне право. Виходячи із традиційного розуміння права інтелектуальної власності, право промислової власності в об'єктивному його розумінні можна визначати як систему правових норм, що регламентують суспільні відносини у сфері створення, використання та охорони об'єктів промислової власності. Натомість, право промислової власності як суб'єктивне право слід визначати як особисті немайнові та майнові особи на результат науково-технічної творчості у вигляді об'єкта промислової власності.

Серед принципів права промислової власності можна виділити такі: 1) виключність прав творця об'єкта промислової власності; 2) обов'язкова реєстрація об'єкта промислової власності уповноваженими органами за спеціальною процедурою; 3) забезпечення балансу між інтересами творця об'єкту промислової власності та суспільством (в тому числі, завдяки умові активного використання творцем об'єкту промислової власності); 4) територіальність – обмеження прав територією певної країни; 5) строковість – обмеження прав промислової власності певними часовими рамками; 6) рівність учасників творчого науково-виробничого процесу; 7) відповідність об'єктів промислової власності принципам моралі (публічному порядку).

3) На сьогодні в науковій літературі сформувались доктринальні підходи щодо тлумачення права промислової власності як самостійної галузі права, як підгалузі цивільного права та правового інституту в межах права інтелектуальної власності.

З урахуванням ознак права промислової власності, а також загальних уявлень про предмет, метод та систему цивільного права, автор магістерської роботи пропонує під правом промислової власності розуміти цивільно-правовий інститут права інтелектуальної власності, що регламентує суспільні відносини у

сфері створення, використання, розпорядження та охорони результатів науково-технічної діяльності особи у формі об'єктів промислової власності.

4) За результатами аналізу останніх досягнень у сфері реформування вітчизняного законодавства у сфері правової охорони об'єктів промислової власності, проблем та перспективних напрямків такого реформування на теперішньому етапі його здійснення, слід відзначити про те, що чинне національне законодавство у цій сфері здебільшого характеризується відображенням кращого зарубіжного досвіду правового регулювання зазначеної сфери відносин. Водночас, для вітчизняної системи правової охорони об'єктів промислової власності, на думку автора магістерської роботи, характерними залишаються: наявність законодавчих прогалин, неточностей та колізій; низька інституційна спроможність у сфері захисту прав учасників відносин у сфері промислової власності; необхідність поглиблення євроінтеграційних процесів у зв'язку з укладення Угоди про асоціацію.

В умовах збройної агресії РФ проти України та запровадження правового режиму воєнного стану на державу покладено обов'язок мінімізувати вплив негативних факторів та наслідків дії воєнного стану на фізичні та юридичні особи, в тому числі, на здійснення ними майнових прав інтелектуальної власності. Запровадженими законодавчими змінами зупинено перебіг строків, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав, визначених спеціальними законами України у сфері інтелектуальної власності. Крім цього, автоматично продовжено чинність майнових прав інтелектуальної власності, строк чинності яких спливав під час дії воєнного стану.

5) Під системою права промислової власності слід розуміти сукупність взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих його складових, структуровану за сферою правового регулювання на відносно самостійні частини, що регламентують порядок створення, використання та охорони окремих об'єктів промислової власності залежно від їхньої правової природи та функціонального призначення.

Структурно цивільно-правовий інститут права промислової власності поділений на три субінститути: патентного права, правового регулювання засобів індивідуалізації, правового регулювання інших (нетрадиційних) об'єктів права промислової власності.

б) Патентне право як структурний елемент права промислової власності становить собою систему правових норм, що регламентують майнові та особисті немайнові відносини щодо створення, використання, оформлення та захисту прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок. Об'єднання зазначених об'єктів у рамках субінституту патентного права обумовлене такими факторами: вони є продуктом діяльності певного конкретного творця (автора); їхня охорона здійснюється за допомогою єдиної форми – патенту (після 2020 року правоохоронним документом промислових зразків є свідоцтво); правове регулювання правовідносин, пов'язаних з охороною прав на ці об'єкти, має багато спільного.

Автор магістерської роботи погоджується із висловленою в науковій літературі позицією щодо того, що під винаходом слід розуміти результат інтелектуальної та творчої діяльності людини, що є новим, визначає технічне (технологічне) рішення, покликане вирішувати певні завдання у виробництві чи інших сферах діяльності людини, має винахідницький рівень та є промислово придатним.

Натомість, корисною моделлю є результат інтелектуальної, творчої діяльності людини, що визначає нове технічне (технологічне) рішення, яке дозволяє вирішувати завдання у виробництві (виробничому процесі) чи інших сферах діяльності людини, має незначний винахідницький рівень та є промислово придатним.

Під промисловим зразком слід розуміти зовнішній вигляд виробу або його частини, що є результатом певної інтелектуальної та творчої діяльності особи.

Правове регулювання зазначених об'єктів промислової власності здійснюється відповідним спеціальним законодавством, яке суттєво та динамічно змінюється під впливом євроінтеграційних процесів нашої держави.

Правове регулювання зазначеної сфери суспільних відносин в цілому відповідає вимогам та стандартам, встановленим у розвинених європейських державах, а також вимогам права ЄС.

Автором відзначено про некоректність законодавчих визначень зазначених об'єктів промислової власності, їхню неповноту та певну термінологічну неузгодженість із положеннями інших актів законодавства.

Встановлений законодавством перелік об'єктів, які можуть охоронятись як такі об'єкти промислової власності, перелік об'єктів, що не можуть бути визнані такими за будь-яких умов, критерії охороноздатності (патентоздатності), строки правової охорони тощо відповідають європейським стандартам правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин.

За результатами аналізу правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин, автор магістерської роботи дійшов висновку щодо наявності певних проблем правового регулювання та, як наслідок, необхідності вдосконалення чинного законодавства шляхом закріплення окремих дефініцій понять розмежування винаходів та корисних моделей як самостійних об'єктів промислової власності, а також шляхом закріплення з урахуванням європейського досвіду правового регулювання зазначеного питання в межах цивільного законодавства роботодавця як єдиного суб'єкта майнових прав на службовий об'єкт промислової власності, а винахідника (автора) як суб'єкта, який володіє невід'ємними особистими немайними правами на створений ним об'єкт промислової власності.

7) Інститут засобів індивідуалізації включає такі об'єкти права інтелектуальної власності як торговельні марки, комерційне найменування та географічне зазначення.

Стосовно правової природи комерційного найменування автор магістерської роботи погоджується із висловленою в науці інтелектуального права позицією, відповідно до якої комерційне найменування, що є самостійним об'єктом промислової власності, є видом найменування юридичної особи, яке вона використовує для самоідентифікації у підприємницькій сфері. З огляду на

це, з урахуванням положень чинного законодавства у цій сфері комерційне найменування юридичної особи у формі підприємства не може не співпадати з найменуванням такої юридичної особи.

Крім цього, автор магістерської роботи погоджується із висловленою в науковій літературі пропозицією щодо необхідності нормативного визначення змісту поняття «комерційне найменування» у статті 489 ЦК України в контексті розуміння під ним будь-якого позначення, яке ідентифікує юридичну особу, яка виробляє та/або реалізує товар чи надає послуги та вирізняє її з-поміж інших осіб, а також розробки певного правоохоронного механізму у галузі використання назви підприємства як особливого засобу індивідуалізації майнового комплексу, що не залежить від комерційного найменування юридичної особи.

Лаконічне визначення та перераховані у профільному законі ознаки торговельної марки, на думку автора наукової роботи, повною мірою відображають особливості правової природи такого об'єкта промислової власності. Крім цього, порівняльний аналіз національного законодавства та законодавства ЄС у цій сфері дозволяє говорити про максимальне наближення вітчизняного правового регулювання до європейських стандартів та вимог.

Якщо комерційне найменування індивідуалізує суб'єкта господарювання, а торговельна марка виготовлювану ним продукцію чи послуги, то інший засіб індивідуалізації – географічне зазначення – характеризує певні характеристики та якості товару, що обумовлені найперше певним географічним місцем, де він виготовляється повністю або частково.

Характерною особливістю набуття права інтелектуальної власності на географічне зазначення (крім передбачених законом винятків) є те, що право на державну реєстрацію географічного зазначення має не одна особа, а їх об'єднання, що в зазначеному географічному місці виробляють товар та/або видобувають, та/або переробляють сировину для товару, особлива якість, репутація чи інші характеристики якого зумовлені цим географічним місцем.

Протягом останнього часу чинне вітчизняне законодавство у сфері використання та охорони географічних зазначень зазнало чимало змін, спрямованих на імплементацію норм Угоди про асоціацію та законодавчих актів ЄС.

8) Проведений в межах магістерської роботи аналіз правового регулювання нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності (до яких, на думку автора магістерської роботи, слід відносити наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, компонування напівпровідникових виробів, селекційні досягнення та комерційну таємницю) засвідчив, що такий субінститут права промислової власності навряд чи характеризується внутрішніми взаємозв'язками та взаємообумовленістю об'єктів промислової власності. Водночас, усі перераховані об'єкти відповідно до чинних міжнародних актів та актів національного законодавства визнаються об'єктами права інтелектуальної власності (об'єктами промислової власності). Так, одні з них (компонування напівпровідникових виробів, селекційні досягнення) характеризуються творчим та інтелектуальним видом діяльності особи їх автора; натомість інші (комерційна таємниця) радше визнаються об'єктами промислової власності з метою поширення на них правового режиму охорони таких об'єктів з огляду на їхню важливість для сфери виробництва.

Наукове відкриття як об'єкт промислової власності характеризується нерозробленістю вітчизняного законодавства щодо його використання та охорони, а тому автор наукової роботи погоджується із висловленими в науці інтелектуального права пропозиціями щодо необхідності розробки та ухвалення спеціального законодавчого акту «Про правову охорону прав на наукові відкриття», яким би було регламентовано питання критеріїв охороноздатності наукового відкриття, порядку державної реєстрації прав на нього, видачі диплому, а також правового статусу органу (установи), уповноваженого на проведення експертизи наукового відкриття та здійснення державної реєстрації прав на нього, відповідальності за порушення прав автора на наукове відкриття.

Характерною особливістю раціоналізаторської пропозиції як об'єкту промислової власності є її локальний рівень. Так, така пропозиція стосується діяльності підприємства, подається на розгляд такому підприємству, затверджується як об'єкт промислової власності не уповноваженим державним органом, а власне згаданим вище підприємством, та обумовлює виникнення ряду майнових прав та обов'язків щодо неї у фізичної особи та такого підприємства. Крім цього, слід відзначити, що наразі існує проблема із необхідним законодавчим забезпеченням відносин у сфері використання та охорони раціоналізаторської пропозиції, оскільки норми, що регламентують питання змісту, обсягу зазначеного поняття, охороноздатності такого об'єкту, порядку його використання та охорони містяться в підзаконних актах.

Компонування напівпровідникових виробів є ще одним об'єктом промислової власності, вітчизняне правове регулювання якого максимально наближене до вимог та стандартів ЄС у цій сфері. На думку автора наукової роботи, закріплене у чинному законодавстві визначення такого поняття через сукупність певним чином зафіксованих або закодованих пов'язаних зображень, які становлять тривимірну конфігурацію шарів, з яких складається напівпровідниковий виріб та в яких кожне зображення містить конфігурацію або частину конфігурації напівпровідникового виробу на будь-якій стадії його виготовлення, повністю розкриває правову природу такого поняття та його сутність.

Правова охорона сортів рослин та порід тварин, на думку автора магістерської роботи, не виправдано різниться за обсягом правового регулювання. Більше того, наразі в Україні фактично відсутня система патентування порід тварин з огляду на такі прогалини законодавчого регулювання.

Регламентація відносин, пов'язаних із використанням та охороною сортів рослин, заснована на положеннях чинних міжнародних актів у цій сфері в частині термінологічного апарату, критеріїв охороноздатності, а також як

переліку об'єктів можливої правової охорони, так і об'єктів, що не можуть бути визнанні сортами рослин.

Комерційна таємниця, на думку автора наукової роботи, має подвійну правову природу: з одного боку вона є різновидом інформації з обмеженим доступом (конфіденційною інформацією) та охороняється відповідно до законодавства про інформацію; з іншого – вона є об'єктом права інтелектуальної власності, а, отже, характеризується побідним до інших об'єктів права інтелектуальної власності режимом правової охорони.

Проводячи розмежування комерційної таємниці та ноу-хау, слід відзначити про самотійний характер таких об'єктів інтелектуальної власності - відомості, що складають ноу-хау лише в певній частині можуть становити собою комерційну таємницю. Так само, інформація, що належить до комерційної таємниці може включати в себе широкий спектр відомостей, лише частина з яких володіє ознаками ноу-хау. З огляду на це, за результатами аналізу змісту на обсягу наведених понять слід говорити про їхню самотійність та відокремленість, що, на думку автора магістерської роботи, в тому числі, повинна бути чіткіше відображена на законодавчому рівні в частині засобів правової охорони, майнових прав осіб тощо. Так само, інформація, що належить до комерційної таємниці може включати в себе широкий спектр відомостей, лише частина з яких володіє ознаками ноу-хау. Подібна різниця у правовій природі зазначених об'єктів права інтелектуальної власності повинна бути чіткіше відображена на законодавчому рівні в частині засобів правової охорони, майнових прав осіб тощо.

9) За результатами євроінтеграційних засад розвитку національного законодавства у сфері промислової власності слід відзначити про те, що імплементація Україною майже усіх положень Угоди про асоціацію та численних директив, регламентів як частин системи законодавства ЄС була успішно здійснена протягом останніх років. План заходів з виконання Угоди в частині посилення правової охорони та захисту об'єктів промислової власності успішно та достроково виконувався, в тому числі, за підтримки партнерів та

експертів ЄС, які на різних етапах долучались до підготовки проєктів законодавчих актів, висловлювали свої зауваження та пропозиції щодо них тощо. Важливо, щоб будь-які зміни, розвиток законодавства ЄС у цій сфері так само послідовно, виважено та оперативно відображався в актах національного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Industrial property. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/industrial%20property>
2. Lisbon – The International System of Appellations of Origin and Geographical Indications. URL: <https://www.wipo.int/lisbon/en/index.html>
3. Understanding Industrial Property: World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/publications/en/details.jsp?id=4080>
4. Андросчук Г. О., Афян А. Угода про асоціацію з ЄС: наслідки для інституту географічних зазначень в Україні. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2014. № 6. С. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-2/07.pdf>
5. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник. К. : «Знання», 2006. 432 с.
6. Белуга Ю.М., Омельченко Г.В. Правова охорона прав на службові винаходи: проблематика нормативно-правового регулювання. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/5887/6636>
7. Бондаренко С.В., Кожарська І.Ю. Право інтелектуальної власності: підручник. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 416 с.
8. Бошицький Ю.Л. Історико-правові аспекти охорони службових винаходів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/23705/52-Boshytskyu.pdf?sequence=1>
9. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28 квітня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039/#Text
10. Булат Є.А. Наукове відкриття як об'єкт цивільних правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Булат Євгенія Анатоліївна. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2010. – 16 с.

11. Венедіктова І.В. Цивілістичне підґрунтя у формуванні предмета права інтелектуальної власності. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/07/Venediktova.pdf>

12. Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків від 12 червня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h33#Text

13. Віра Валле. Спадок Джеймса І та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі й просторі. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2010. – 216 с. URL: https://www.academia.edu/10798946/%D0%A1%D0%9F%D0%90%D0%94%D0%9E%D0%9A_%D0%94%D0%96%D0%95%D0%99%D0%9C%D0%A1%D0%90_%D0%86_%D0%A2%D0%90_%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9B%D0%95%D0%92%D0%98_%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%98_%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%90_%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%87_%D0%92%D0%9B%D0%90%D0%A1%D0%9D%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%86_%D0%A3_%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%86_%D0%99_%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86

14. Гаазький Акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 28 листопада 1960 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132#Text

15. Габрук Ю. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці: як? що? навіщо?. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ohorona-konfidenciynoyi-informaciyi-ta-komerciyunoyi-taemnici-yak-shcho-navishcho.html>

16. Гладь Ю.О., Тарасенко Л.Л. Становлення та розвиток законодавства про промислову власність в Україні. URL: http://forumprava.pp.ua/files/006-017-2020-3-FP-Glado,Tarasenko_3.pdf

17. Господарський кодекс України: Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV. - Голос України від 14.03.2003 — № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

18. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України від 01.12.2017 — 2017 р., № 48, стор. 5, стаття 436. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text>

19. Дмитришин В.С. Законодавче регулювання розпорядження правами інтелектуальної власності на службові винаходи. Досвід іноземних країн. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6654/1/%D0%97%D0%90%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%94%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%95%20%D0%A0%D0%95%D0%93%D0%A3%D0%9B%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%9F%D0%9E%D0%A0%D0%AF%D0%94%D0%96%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%D0%9C%D0%98.pdf>

20. Довгань Г. В. Законодавство Російської імперії про охорону винаходів і його реалізація на українських землях (XVII-XIX ст.ст.) / Г. В. Довгань // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2008. – № 1. – С. 29 – 35.

21. Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. канд. наук: 12.00.01. - Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2009. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kult8xl-eKYJ:https://mydisser.com/dfiles/72540283.doc&cd=4&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

22. Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102/print

23. Договір про патентне право від 01 червня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002/

24. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001/#Text

25. Еволюція правової охорони інтелектуальної власності: лекція. URL: <https://studfile.net/preview/9763106/>
26. Еннан Р. Правова охорона промислових зразків: новели законодавства України 2020 року. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15439/%D0%95%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D0%BD%20%D0%A0.%D0%84..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
27. Женевський акт Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків від 2 липня 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_601#Text
28. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. – К.: Ваіте, 2015. – 392 с.
29. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. – Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2014. – 452 с.
30. Інтелектуальна власність: навчальний посібник/ В. В. Дергачова, С.О. Пермінова. - К.: НТУУ «КПІ», 2015. - 416 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/8954>
31. Інтелектуальна власність: словник-довідник у 2 т. / за ред. О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. Т. 2: Промислова власність. 272 с.
32. Інтернаціоналізація промислової власності. URL: <https://wikipedia.com.ua/1x972.html>
33. Інформація про реформу правової охорони та захисту інтелектуальної власності. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-68b3fcd01f42&title=InformatsiiaProReformuPravovaOkhoronaTaZakhistIntelektualnoiVlasnosti>
34. Інформація про реформу правової охорони та захисту інтелектуальної власності. URL:

[https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f68343c1-6637-4e6f-a381-)
a381-

68b3fcd01f42&title=InformatsiiaProReformuPravovaOkhoronaTaZakhistIntelektual
noiVlasnosti

35. Канарик Ю.С., Філоненко В.В. Особливості патентування секретних винаходів в Україні та аналіз зарубіжного досвіду. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/23.pdf

36. Коваль І. Ф. Господарсько-правове регулювання відносин у сфері промислової власності: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2013. 640 с

37. Кодинець А. О. Засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук, спец.: 12.00.03. Київ, 2006. 18 с.

38. Кодинець А. Нормативні засади правової охорони інтелектуальної власності в умовах дії воєнного стану в Україні. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/265840>

39. Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 312 с.

40. Кодинець А.О. Право промислової власності: курс лекцій. URL: https://issuu.com/constantinezerov/docs/_____

41. Кодинець О. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/12/49-58.pdf>

42. Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності, оголошений 30.09.17. URL: <https://www.vkksu.gov.ua/rubric/konkurs-do-vyshchogo-sudu-z-pytan-intelektualnoyi-vlasnosti-ogoloshenyu-300917-tryvaye>

43. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - Голос України - від 13.07.1996 — № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

44. Коросташова І.М. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності: питання правової охорони. Інтелектуальна власність : збірник праць / за ред. Р.С. Кіріна ; М-во освіти і науки України ; Нац. гірн. ун-т. 2014. С. 127–138.

45. Котенко М.В. Місце інтелектуальної власності в системі правових цінностей: теоретико-правові аспекти. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/231735/230660>

46. Крайнев П.П. Енциклопедія інтелектуальної власності. Київ: Старт-98, 2012. 660 с.

47. Крат В. Торговельна марка як об'єкт права інтелектуальної власності. URL: <http://yurradnik.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Krat.pdf>

48. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. – Голос України від 19.06.2001 — № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

49. Кузнецова Н. С., Кохановська О. В. Найменування юридичної особи і комерційне (фірмове) найменування: проблема співвідношення, регулювання і захисту. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики: зб. наук. статей / за заг. ред. Ю. С. Шемшеченка, Ю. Л. Бошицького. Київ: Юридична думка, 2006. С. 451

50. Локарнська угода про заснування Міжнародної патентної класифікації від 8 жовтня 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b07#Text

51. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134#Text

52. Матвеев П.С. Теоретико-правові аспекти охорони та захисту ноу-хау та комерційної таємниці як об'єктів права інтелектуальної власності при інноваційному векторі розвитку економіки. Європейські перспективи. 2015. № 2. С. 99–106.

53. Методичні рекомендації про порядок складання, подачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію: наказ Держпатенту України від 27.08.1995 № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131223-95#Text>

54. Миронов Н.В. Некоторые проблемы советского изобретательского права [Текст] / Н. В. Миронов, И. Э. Мамяева // Вопр. изобретательства. – 1985. – № 6. – С. 10–16.

55. Михайлюк Г. О. Шляхи імплементації стандартів щодо прав інтелектуальної власності, зокрема права комерційних позначень, в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2014. №. 7. С. 78–84. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2014_7_26

56. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text

57. Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності: Навч. посіб./ А.С. Ромашко, І.І. Верба, В.В. Пригода - К.: НТУУ "КПІ", 2013. – 160. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3566/1/12-13-099.pdf>

58. Моніторинг виконання в Мінекономіки в III кв. 2022 р. плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f1bdcc6c-abc8-46dc-9648-ed56b2fcea1c&tag=ImplementatsiiaUgodiProAsotsiatsiiuMizhUkrainoiuTas>

59. Найробський договір про охорону олімпійського символу від 26 вересня 1981 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mu81314?an=2&ed=1981_09_26

60. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066/print

61. Об'єкти промислової власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/objects-of-industrial-property>

62. Оверковський К.В. Правове забезпечення введення прав промислової власності в господарський оборот: дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Вінниця, ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/9009>

63. Оверковський К.В. Щодо визначення поняття «права промислової власності» / К. В. Оверковський // Правничий часопис Донецького університету. - 2019. - № 1. - С. 63-71. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pchdu_2019_1_10.
64. Орлюк О.П. Інтелектуальна власність в Україні: досвід, законодавство, проблеми, перспективи. Право України. № 3. 2011. с. 4-20.
65. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123
66. Патентологія: навч. посіб. / Р.С. Кірін, В.Л. Хоменко, І.М. Коросташова; М-во освіти і науки України, НТУ «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2018. – 240 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153560/CD1093.pdf?sequence=1>
67. Петренко О.Б. Загальна характеристика правовідносин захисту прав на об'єкти промислової власності Університетські наукові записки. 2006. №3-4 (19-20). С. 232-240.
68. Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 2021 рік. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/2021-year-expert>
69. Показники надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів за 9 місяців 2022 року. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/9mt-2022>
70. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21 липня 2020 року у справі № 910/19256/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90515349>
71. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11.06.2020 у справі № 922/1966/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89849068>
72. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 20.02.2020 у справі № 910/20650/17. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/196377_sud-ne-mozhe-samostyno-otsnyuvati-skhozhst-torgovelnikh-marok-rshennya-vs

73. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 11 грудня 2018 року у справі № 910/4071/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78554233>

74. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 25 лютого 2021 року у справі № 910/11487/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95170182>

75. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про географічні зазначення спиртних напоїв». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73529

76. Правила до Сінгапурського договору про право товарних знаків. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h58#Text

77. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - с. 320.

78. Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О.П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2016. – 355 с. с. 20-22.

79. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг: лекція. Носік Ю.В. URL: <https://www.slideshare.net/Comedianua/ss-56397908>

80. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487

81. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. Урядовий кур'єр від 17.03.2018 — № 52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>

82. Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності: проект Закону України, реєстраційний № 6487 від 29.12.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73540

83. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення національного органу інтелектуальної власності: Закон України від 16 червня 2020 року № 703-IX. Голос України від 14.07.2020 — № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-20#Text>

84. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правової охорони географічних зазначень: Закон України від 20 вересня 2019 року № 123-IX. Голос України від 11.10.2019 — № 195. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123-20#Text>

85. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення охорони і захисту прав на торговельні марки і промислові зразки та боротьби з патентними зловживаннями: Закон України № 815-IX від 21.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/815-20#n537>

86. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформи патентного законодавства: Закон України від 21 липня 2020 року № 816-IX. Голос України від 15.08.2020 — / №№ 145-146 /. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-20#Text>

87. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. Голос України від 14.11.2006 — № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>

88. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 № 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12#n298>

89. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 28.02.2017 № 01-06/521. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_521600-17

90. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої

символіки: Закон України від 9 квітня 2015 року № 317-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>

91. Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D0%BF#n8>

92. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179. Урядовий кур'єр від 06.03.2021 — № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

93. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України КМУ від 23 серпня 2016 року № 632-р. Урядовий кур'єр від 24.09.2016 — № 180. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2016-%D1%80#Text>

94. Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем: наказ Міністерства освіти та науки від 12.04.2001 № 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0375-01#Text>

95. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених): постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1994 року № 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-94-%D0%BF#Text>

96. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2018 року № 774. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2018-%D0%BF#n9>

97. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованого компонування напівпровідникових виробів: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 року № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2004-%D0%BF#Text>

98. Про затвердження Правил погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави "Україна", до знака для товарів і послуг: наказ Міністерства освіти та науки України від 04.08.2010 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0939-10#Text>

99. Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.03.2002 № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02#Text>

100. Про затвердження Правил розгляду заявки на промисловий зразок: наказ Міністерства освіти і науки України від 18.03.2002 № 198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0313-02#Text>

101. Про затвердження Правил складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг: наказ Держпатенту України від 28 липня 1995 р. N 116. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95#Text>

102. Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти та науки від 22.01.2001 №22. Офіційний вісник України від 16.03.2001 — 2001 р., № 9, стор. 382, стаття 386, код акта 17928/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01>

103. Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок: наказ Міністерства освіти і науки України від 18.02.2002 № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-02#Text>

104. Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми: наказ Міністерства освіти та науки України від 18.04.2002 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-02#Text>

105. Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми: наказ Міністерства освіти та науки України від 18.04.2002 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-02#Text>

106. Про затвердження Регламенту Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності: наказ Міністерства розвитку економіки,

торгівлі та сільського господарства України від 02 березня 2021 року № 433.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-21#Text>

107. Про затвердження форм первинної облікової документації з обліку об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем і раціоналізаторських пропозицій) та Інструкції щодо їх заповнення: наказ Державного комітету статистики України від 10.08.2004 № 469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z1054-04#Text>

108. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01 квітня 2022 року № 2174-IX. Голос України від 12.04.2022 — № 84. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20#Text>

109. Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні: Указ Президента України від 27 квітня 2001 року N 285/200. Урядовий кур'єр від 05.05.2001 — № 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285/2001#Text>

110. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року № 1560-XII. Голос України від 21.11.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>

111. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. Голос України від 13.11.1992 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

112. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. Голос України від 03.08.2004 — № 142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

113. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. - Голос України від 15.01.2016 — № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

114. Про Національний орган інтелектуальної власності: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 1267-р. - Урядовий кур'єр

від 27.10.2020 — № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1267-2020-%D1%80#Text>

115. Про особливості ноу-хау як об'єкта інвестицій, технологій, непатентованого об'єкта права ІВ розповіла Галина Дмитриченко-Кулеба, лектор LHS. URL: <https://lhs.net.ua/ua-pro-osoblyvosti-nou-khau-iak-ob-iekta-investytsii-tekhnologii-nepatentovanoho-ob-iekta-prava-iv-rozpovila-halyna-dmytrychenko-kuleba-lektor-lhs-ru-ob-osobennostiakh-nou-khau-kak-obekta-ynvestytsyi/>

116. Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів: Закон України від 06 вересня 2022 року № 2572-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20#Text>

117. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII. - Голос України від 03.02.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>

118. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року. - Голос України від 21.07.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

119. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. - Голос України від 17.02.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

120. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>

121. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. - Відомості Верховної Ради України від 15.02.1994 — 1994 р., № 7, стаття 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>

122. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 21 квітня 1993 року № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text>

123. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 року № 611. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text>

124. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3691-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>

125. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16 червня 1999 року № 752-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

126. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. Голос України від 17.09.2014 — № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/>

127. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України від 29.07.2016 — 2016 р., № 31, стор. 7, стаття 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

128. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року № 402-р. Урядовий кур'єр від 18.06.2016 — № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

129. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні: Указ Президента України від 18 вересня 1992 року N 479/92. Збірник указів Президента від 30.09.1992 — 1992 р., № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92#Text>

130. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017. Урядовий кур'єр від 04.10.2017 — № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017#Text>

131. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо реформи патентного законодавства) реєстр. № 2259 від 11.10.2019. URL:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=2259&conv=9>

132. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності реєстр. № 6464 від 24.12.2021. URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=73513

133. Проект Закону про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану: проект Закону України, реєстр. 7228 від 30.03.2022. URL:

<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=7228&conv=9>

134. Пропозиції Президента до Закону "Про охорону прав на породи тварин». URL:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0978&skl=5

135. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, прийнятий в Мадриді 28 червня 1989 року. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583#Text

136. Розділ 11 Правові основи інтелектуальної власності. URL:
<https://core.ac.uk/download/pdf/286987907.pdf>

137. Романенко Д. Еволюція торговельної марки. URL:
<https://romanenko.biz/ua/publikatsii/36-publications-tm-ua/83-evolyutsiya-torgovelnogi-marki>

138. Ромашко А.С. Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності: Навч. посіб. / А.С. Ромашко, І.І. Вербя, В.В. Пригода. – Вид.2-ге переробл. та доповн. / - К.: НТУУ "КПІ", 2015. – 186. URL:
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/28002/1/IV_Dogovory_27_05_15.pdf

139. Світличний О.П. Засоби індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг в Україні та державах ЄС: порівняльно-правова

характеристика. Збірник статей і тез ІХ між. цивілістичного форуму, Харків. 2019. Київ, Знання України, 2019. С. 458-465.

140. Сінгапурський договір про право товарних знаків від 27 березня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_h54/print1324563710759816#Text

141. Сорвачов О.В. Охорона прав на промислові зразки в Україні: автореф. дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03. Національний університет «Одеська юридична академія, Одеса, 2015. 18 с.

142. Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію від 24 березня 1971 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001_#Text

143. Тверезенко О. Ноу-хау як об'єкт права інтелектуальної власності. URL: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2016/12/0616-1-113-121.pdf>

144. ТЕМА № 3. Патентне право. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0902/3.1.pdf>

145. Теорія держави і права: Підручник /О.Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2001. – 656 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1639.html>

146. Теорія держави і права: Підручник /О.Ф. Скакун. URL: https://pidru4niki.com/1837081043115/pravo/instituti_prava_pidgaluzi_prava

147. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.

148. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Офіційний вісник України від 26.09.2014 — 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/

149. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

150. Українське цивільне право: навчальний посібник. URL: https://pidru4niki.com/1024102244917/pravo/pravo_promislovoyi_vlasnosti

151. Цибульов П. М., Чебатарьов В. П., Паладій М. В. Популярно про інтелектуальну власність: абетка. К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2004. 56 с.

152. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності. – Київ, 2005. URL: <https://buklib.net/books/27263/>

153. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

154. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. — 5-те вид., стереотипне. — К.: Юрінком Інтер, 2017. — 976 с.

155. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, Р. А. Майданика. — 5-те вид., стереотипне. — К.: Юрінком Інтер, 2017. — 976 с. URL: https://pidru4niki.com/1420101947135/pravo/pravova_ohorona_zasobiv_individualizatsiyi_uchasnikiv_tsivilnogo_oborotu_tovariv_poslug

156. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. URL: https://pidru4niki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina

157. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 468 с.

158. Цивільне право України: підручник [Текст] : в 2 т. Т. 1 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 444 с.

159. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. - Відомості Верховної Ради України від 03.10.2003 — 2003 р., № 40, стаття 356 - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

160. Чукаєва А. В. Адміністративно-правова охорона прав об'єктів промислової власності в Україні: дис. ... канд. наук : 12.00.07. Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. К., 2012. 221 с.

161. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2 : Д — Й. — С. 549. URL: <https://cyclon.com.ua/content/view/1013/58/1/10/#18549>

162. Янішевська К.Д., Тертичний О.Т. Правове регулювання наукового відкриття як об'єкта інтелектуальної власності. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/338/641>

163. Ярошевська Т. В. Досвід окремих закордонних країн у сфері трансферу технологій. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право». 2014. № 7/8. С. 98–101. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/41>

164. Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: моногр. /Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с.

165. Ярошевська Т. В. Шляхи вдосконалення законодавства України у сфері охорони прав на промислові зразки до європейських стандартів та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Дніпро: Видавничий дім «Гельветика». 2017. № 2. С. 46–49.

166. Ярошевська Т.В. Кому повинні належати права на службові винаходи? / Т. В. Ярошевська // Право України. – 2008. – № 4. – С. 41–45.

167. Ярошевська Т.В. Охорона прав промислової власності: приватно-правовий аспект: дис. на здобуття наук. ступ. д.ю.н., 12.00.03/ Дніпровський державний технічний університет, Кам'янське. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021. 506 с.

168. Ястремська О.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / О. О. Ястремська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 124 с.